

Vantaan seudun steinerkoulun opetussuunnitelma 2006-2016

Sisällysluettelo

Vantaan seudun steinerkoulun opetussuunnitelma 2006-2016.....	1
1 OPETUSSUUNNITELMA	12
1.1 Opetussuunnitelman laatiminen	12
1.2 Opetussuunnitelman sisältö	14
2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA	16
2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä ja lukion toiminta-ajatus.....	16
2.2 Arvoperusta	16
3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
3.1 Oppimiskäsitys	19
3.2 Opiskeluympäristö ja -menetelmät	19
3.3 Toimintakulttuuri.....	20
3.3.1. Opiskelijaa ympäröivä toimintakulttuuri.....	20
3.3.2. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.....	21
3.4 Opintojen rakenne	21
3.4.2. Lukiodiplomit.....	22
3.4.3. Itsenäisen opiskelun periaatteet.....	22
3.4.4. Kurssisuoritusjärjestys.....	22
4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN.....	25
4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	25
4.2 Ohjauksen järjestäminen.....	25
4.2.1.Ohjaustoiminnan tavoite, toimintatavat ja arviointi.....	25
4.3 Opiskeluhoolto.....	26
4.3.1 Monialainen yhteistyö ja opiskeluhoollon keskeiset periaatteet.....	27
4.3.2 Yhteisöllinen opiskeluhoolto.....	27
4.3.4. Opiskeluhooltosuunnitelmat ja niiden laatiminen.....	27
4.3.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja koulukohtaisen opiskeluhooltosuunnitelman laadinta	29
Vantaan seudun steinerkoulun opiskeluhooltosuunnitelma.....	29
2. Yhteisöllinen monialainen verkosto ja sen toimintatavat.....	29
1.Yksilökohtainen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat.....	29
4. Opiskelijahuollon yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa	31
5. Opiskelijahuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen.....	33
4.4 Opiskelun erityinen tuki.....	33
4.5.Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus.....	34
5 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN Sisällöt.....	35
5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet	35
5.2 Aihekokonaisuudet	36
Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys	36
Hyvinvointi ja turvallisuus	36
Teknologia ja yhteiskunta	36
Viestintä-ja mediaosaaminen	36
Kestävän kehityksen aihekokonaisuus – ympäristökasvatus	37
Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus.....	37
5.3 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	37
5.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä.....	37
Kurssi 1 Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1).....	37
Tavoitteet.....	37
Keskeiset sisällöt.....	38
Kurssi 2 Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI2).....	38
Tavoitteet.....	38

Keskeiset sisällöt.....	38
Kurssi 3 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3).....	38
Tavoitteet.....	38
Sisällöt.....	38
Kurssi 4 Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4) (Lukion 3.luokka).....	38
Tavoitteet.....	38
Keskeiset sisällöt.....	39
Kurssi 5 Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI5) (Lukion 2.luokka).....	39
Tavoitteet.....	39
Sisällöt.....	39
Kurssi 6 Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6).....	39
Tavoitteet.....	39
Sisällöt.....	39
Syventävät kurssit.....	39
Kurssi 7 Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7).....	39
Kurssi 8 Tekstitaitojen syventäminen (ÄI8).....	40
Kurssi 9 Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (ÄI9).....	40
Koulukohtaiset soveltavat kurssit.....	40
Kurssi 10 Sanataide (ÄI10).....	40
Kurssi 11 Luova kirjoittaminen (ÄI11).....	41
Kurssi 12 Näytelmäproduktio (ÄI12).....	41
5.3.6.1. Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä.....	42
Opetuksen tavoitteet	42
Arviointi	43
Pakolliset kurssit	43
1. Perusteet hallintaan (S21).....	43
Tavoitteet.....	43
Sisällöt	44
2. Kieli käyttöön (S22).....	44
Tavoitteet.....	44
Sisällöt	44
3. Kielellä vaikutetaan (S23).....	45
Tavoitteet	45
Sisällöt	45
4. Syvemmat tekstitaidot (S24)	45
Tavoitteet	45
Sisällöt	46
5. Suomalainen kulttuuri tutuksi (S25).....	46
Tavoitteet	46
Sisällöt	46
6. Kohti toimivaa kaksikielisyyttä (S26)	46
Tavoitteet	46
Sisällöt	46
Syventävät kurssit	47
7. Puhekieli tarkasteluun (S27).....	47
Tavoitteet	47
Sisällöt	47
8. Erilaisten tekstien kirjoittamista (S28).....	47
Tavoitteet	47
Sisällöt	47
9. Tekstien maailmassa (S29).....	48
Tavoitteet	48

Sisällöt	48
5.4 Toinen kotimainen kieli.....	49
5.4.1 Ruotsi	49
Opetuksen tavoitteet	49
Perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkanut oppimäärä (A).....	50
Pakolliset kurssit	50
1. Arkielämää Pohjoismaissa (RUA1).....	50
2. Ihmiset ympärillämme (RUA2).....	50
3. Suomi – osa Pohjolaa ja Eurooppaa (RUA3).....	50
4. Elinympäristömme (RUA4).....	51
5. Opiskelu ja työ (RUA5).....	51
6. Kulttuuri ja sen tekijöitä (RUA6).....	51
Syventävät kurssit.....	51
Kurssi 7 Puhu ja ymmärrä paremmin (RUA7).....	51
Kurssi 8 Tiede, talous ja tekniikka (RUA8).....	52
Perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkanut oppimäärä (B1).....	52
Pakolliset kurssit	52
1. Koulu ja vapaa-aika (RUB1).....	52
2. Arkielämää Pohjoismaissa (RUB2).....	52
3. Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa (RUB3).....	53
4. Elämää yhdessä ja erikseen (RUB4).....	53
5. Elinympäristömme (RUB5).....	53
Syventävät kurssit.....	53
Kulttuurin tekijöitä ja näkijöitä (RUB6).....	53
7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUB7).....	54
5.5. Vieraat kielet.....	55
Opetuksen tavoitteet	55
Koodit	56
Perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkanut oppimäärä (A), Englanti ja Saksa.....	56
Pakolliset kurssit	56
Kurssi 1 Nuori ja hänen maailmansa (ENA1 ja SAA1).....	56
Kurssi2 Viestintä ja vapaa-aika (ENA2 ja SAA2).....	56
Kurssi3 Opiskelu ja työ (ENA3 ja SAA3).....	57
Kurssi 4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4 ja SAA4).....	57
Kurssi 9 (11. luokka) Shakespearenäytelmä (ENA9).....	57
Kurssi 5 Kulttuuri (ENA5 ja SAA5).....	57
Kurssi 6 Tiede, talous ja tekniikka (ENA6 ja SAA6).....	58
Syventävät kurssit.....	58
Kurssi 7 Luonto ja kestävä kehitys (ENA7 ja SAA7).....	58
Kurssi 8 Puhu ja ymmärrä paremmin (ENA8 ja SAA8).....	58
Kurssi 9 (10. tai 11. luokka) Shakespearenäytelmä (ENA9).....	58
B3 KIELET (Ranska, Venäjä, etänä myös Espanja, Italia ja Japani).....	59
SISÄLTÖ.....	59
Tavoitteet.....	59
Lukiossa alkava oppimäärä (B3).....	60
Syventävät kurssit	60
1. Hyvää päivää, hauska tutustua.....	60
2. Näin asiat hoituvat.....	60
3. Vapaa-aika ja harrastukset	60
4. Meillä ja muualla.....	60
5. Ennen ja nyt.....	61
6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat.....	61

7. Kulttuuri	61
8. Yhteinen maapallomme.....	61
5.6 Matematiikka	61
Arviointi.....	62
Matematiikan pitkä oppimäärä	62
Pakolliset kurssit.....	62
Funktiot ja yhtälöt (MAA1).....	62
Polynomifunktiot (MAA2).....	63
Geometria (MAA3).....	63
Analyttinen geometria (MAA4).....	63
Vektorit (MAA5).....	63
Todennäköisyys ja tilastot (MAA6).....	63
Derivaatta (MAA7).....	64
Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8).....	64
Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA9).....	64
Integraalilaskenta (MAA10).....	64
Syventävät kurssit.....	65
Lukuteoria ja logiikka (MAA11).....	65
Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA12).....	65
Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13).....	65
Kurssi 14 Maanmittaus (MAA14/MAB9) (10.luokka).....	65
Projektiivinen geometria I (MAA15/MAB10).....	65
LYHYT MATEMATIIKKA.....	66
Pakolliset kurssit.....	66
Lausekkeet ja yhtälöt (MAB1).....	66
Geometria (MAB2).....	66
Matemaattiset mallit I (MAB3).....	66
Matemaattinen analyysi (MAB4).....	66
Tilastot ja todennäköisyys (MAB5).....	66
Matemaattiset mallit II (MAB6).....	67
Syventävät kurssit.....	67
Talousmatematiikka (MAB7).....	67
Matemaattisia malleja III (MAB8).....	67
Projektiivinen geometria I (MAA15/MAB10) (1/3 10. luokka).....	67
Kurssi 15 Projektiivista geometriaa II (MAA15) (1/3 11. luokka).....	68
Kurssi 15 (1/3 12. luokka) Projektiivista geometriaa III (MAA15).....	68
5.7 Biologia	68
7.2.6 Biologia.....	68
Opetuksen tavoitteet.....	68
Arviointi.....	69
1. Eliömaailma (BI1) (Lukion 3.luokka).....	69
Tavoitteet.....	69
Sisällöt.....	70
2. SOLU JA PERINNÖLLISYYS (BI2) (Lukion 2.luokka).....	70
Sisällöt.....	71
Syventävät kurssit.....	71
3. YMPÄRISTÖEKOLOGIA (BI3) (valinnainen millä tahansa lukioluokalla).....	71
Tavoitteet.....	71
Sisällöt.....	71
4. IHMISEN BIOLOGIA (BI4) (Lukion 1.luokka).....	72
Tavoitteet.....	72
Sisällöt.....	72

5. BIOTEKNOLOGIA (BI5).....	72
Tavoitteet.....	73
Sisällöt.....	73
Abikurssi (BI6).....	73
PUUTARHAN- JA MAANHOITO	74
Puutarhan- ja maanhoito (PU1) (Lukion 1. ja 2.luokka).....	74
5.8 Maantiede	75
Opetuksen tavoitteet	75
Arviointi	76
Pakolliset kurssit	76
1. Sininen planeetta (GE1).....	76
Sisällöt	76
2. Yhteinen maailma (GE2).....	77
Tavoitteet	77
Sisällöt	77
Syventävät kurssit	78
3. Riskien maailma (GE3) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	78
Tavoitteet	78
Sisällöt	78
4. Aluetutkimus (GE4) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	78
Tavoitteet	78
Sisällöt	79
Koulukohtaiset soveltavat kurssit.....	79
Kurssi 5 (11. luokka) Maapallo ympäristönä (GE5)	79
Kurssi 6 Maantieteen kertauskurssi (GE6)	79
5.9 Fysiikka	79
Opetuksen tavoitteet	80
Arviointi	81
Pakollinen kurssi	81
1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1) (Lukion 1.luokka).....	81
Tavoitteet.....	81
Sisällöt.....	82
Syventävät kurssit.....	82
2. Lämpö (FY2) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	83
Tavoitteet.....	83
Sisällöt.....	83
3. Aallot (FY3) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	83
Tavoitteet.....	83
Sisällöt.....	83
4. Liikkeen lait (FY4) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	84
Tavoitteet.....	84
Sisällöt	84
5. Pyöriminen ja gravitaatio (FY5) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	84
Tavoitteet.....	84
Sisällöt.....	84
6. Sähkö (FY6) (Lukion 2.luokka).....	85
Tavoitteet.....	85
Sisällöt.....	85
7. Sähkömagnetismi (FY7) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	85
Tavoitteet.....	85
Sisällöt.....	86
8. Aine ja säteily (FY8) (Lukion 3.luokka).....	86

Tavoitteet.....	86
Sisällöt.....	86
Kurssi 1 Tietotekniikan sovelluksia (TT1)	86
Kurssi 1 (10. luokka) Teknologia (TE1)	87
5.10 Kemia	88
Opetuksen tavoitteet	88
Arviointi.....	90
Pakollinen kurssi	90
1. Ihmisen ja elinympäristön kemia (KE1) (lukion 3.luokka).....	90
Tavoitteet	90
Sisällöt	91
Syventävät kurssit	91
2. Kemian mikromaailma (KE2) (lukion 1. ja 2.luokka).....	91
Sisällöt	91
3. Reaktiot ja energia (KE3) (Valinnainen millä tahansa lukioluokalla).....	92
Tavoitteet	92
4. Metallit ja materiaalit (KE4).....	92
Tavoitteet	92
5. Reaktiot ja tasapaino (KE5).....	93
Tavoitteet	93
Sisällöt.....	93
5.11 Uskonto	94
Opetuksen tavoitteet.....	94
Arviointi.....	94
5.11.1 Evankelis-luterilainen uskonto	95
Pakolliset kurssit	95
1. Uskonnon luonne ja merkitys (UE1)	95
Tavoitteet	95
Sisällöt.....	95
2. Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta (UE2).....	95
Tavoitteet	95
Sisällöt.....	96
3. Ihmisen elämä ja etiikka (UE3).....	96
Tavoitteet.....	96
Sisällöt.....	96
Syventävät kurssit	97
4. Uskontojen maailmat (UE4)	97
Tavoitteet	97
Sisällöt.....	97
5. Mihin suomalainen uskoo? (UE5).....	97
Tavoitteet	97
Sisällöt.....	98
Kurssi 6 Mielekkään elämän eväät (UE6)	98
5.11.2 Ortodoksinen uskonto	99
Pakolliset kurssi.....	99
1. Ortodoksinen maailma (UO1).....	99
Tavoitteet	99
Sisällöt.....	99
2. Uskonoppi ja etiikka (UO2).....	99
Sisällöt.....	99
3. Raamattutieto (UO3).....	100
Sisällöt.....	100

Syventävät kurssit	100
4. Uskontojen maailmat (UO4).....	100
Tavoitteet	100
Sisällöt.....	101
5. Ortodoksinen Suomi (UO5).....	101
5.11.3 Muut uskonnot: Kristinyhteisön uskonnonopetus	101
Uskonto, kirkko kulttuuri ja yhteiskunta (UR2).....	102
TAVOITTEET.....	102
Sisällöt.....	103
Kurssi 3 (UR3) Ihmisen elämä ja etiikka	103
Sisällöt.....	103
Kurssi 4 Uskontojen maailmat.....	103
5. Kristiyhteisö Suomessa (UR5).....	104
TAVOITTEET.....	104
5.12 Elämäkatsomustieto	105
Opetuksen tavoitteet.....	105
Arviointi	105
Pakolliset kurssit	106
1. Hyvä elämä (ET1).....	106
Tavoitteet	106
Sisällöt.....	106
2. Maailmankuva (ET2).....	107
Tavoitteet	107
Sisällöt.....	107
3. Yksilö ja yhteisö (ET3).....	107
Tavoitteet	107
Sisällöt.....	108
Syventävät kurssit	108
4. Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET4)	108
Tavoitteet	108
Sisällöt.....	109
5. Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET5).....	109
Tavoitteet	109
Sisällöt.....	110
5.13 Filosofia	111
Opetuksen tavoitteet	111
Arviointi	112
Pakollinen kurssi	112
1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)	112
Tavoitteet	112
Sisällöt.....	112
Syventävät kurssit	113
2. Filosofinen etiikka (FI2)	113
Tavoitteet	113
Sisällöt.....	113
3. Tiedon ja todellisuuden filosofia (FI3)	113
Tavoitteet	113
Sisällöt.....	113
4. Yhteiskuntafilosofia (FI4)	114
Sisällöt.....	114
Koulukohtaiset soveltavat kurssit.....	114
Kurssi 5 Filosofian kertauskurssi (FI5)	114

5.14 Historia.....	115
Opetuksen tavoitteet	115
Arviointi	116
Pakolliset kurssit.....	116
1. Ihminen, ympäristö ja kulttuuri (HI1)	116
Tavoitteet	116
Sisällöt.....	116
2. Eurooppalainen ihminen (HI2).....	117
Tavoitteet	117
Sisällöt.....	117
3. Kansainväliset suhteet (HI3).....	118
Tavoitteet	118
Sisällöt.....	118
4. Suomen historian käännekohtia (HI4).....	118
Tavoitteet	119
Sisällöt.....	119
Syventävät kurssit	119
5. Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan (HI5)	119
Tavoitteet	119
Sisällöt.....	120
6. Kulttuurien kohtaaminen (HI6).....	120
Tavoitteet	120
Sisällöt.....	120
Koulukohtaiset soveltavat kurssit.....	121
Kurssi 7 (12. luokka) Arkkitehtuurin historia (HI7).....	121
Kurssit 8 ja 9 Historian kertauskurssit (HI8 ja HI9).....	121
5.15 Yhteiskuntaoppi	122
Opetuksen tavoitteet	122
Arviointi	122
Pakolliset kurssit	123
1. Yhteiskuntatieto (YH1).....	123
Tavoitteet	123
Sisällöt.....	123
2. Taloustieto (YH2).....	123
Tavoitteet	124
Sisällöt.....	124
Syventävät kurssit	124
3. Kansalaisen lakitieto (YH3).....	124
Sisällöt.....	125
4. Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni (YH4).....	125
Tavoitteet	125
Sisällöt.....	125
5.16 Psykologia	126
Opetuksen tavoitteet.....	126
Arviointi	127
Pakollinen kurssi	127
1. Psyykinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus (PS1)	127
Tavoitteet.....	127
Sisällöt.....	127
Syventävät kurssit	128
2. Ihmisen psyykinen kehitys (PS2)	128
Tavoitteet	128

Sisällöt.....	128
3. Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet (PS3)	128
Tavoitteet	128
Sisällöt.....	128
4. Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta (PS4).....	129
Tavoitteet	129
Sisällöt.....	129
5. Persoonallisuus ja mielenterveys (PS5)	129
Tavoitteet	129
Sisällöt.....	130
Kurssi 6 (11. luokka) Elämänkaaripsykologia (PS6)	130
Opetuksen tavoitteet	131
Arviointi.....	132
Pakolliset kurssit.....	132
1. Musiikki ja minä (MU1) Lukion 3.luokka.....	132
Tavoitteet.....	132
Sisällöt	133
Arviointi.....	133
2. Moniääninen Suomi (MU2) (Lukion 1.luokka).....	133
Tavoitteet	134
Sisällöt.....	134
Syventävät kurssit.....	134
3. Ovet auki musiikille (MU3) (valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	134
Tavoitteet.....	134
Sisällöt	134
Arviointi.....	135
Tavoitteet	135
Arviointi.....	135
5. Musiikkiprojekti (MU5) (valinnainen millä tahansa lukioluokalla).....	136
Tavoitteet	136
Sisällöt	136
Arviointi.....	137
Koulukohtaiset soveltavat kurssit.....	137
6. kurssi (11. luokka) Länsimaisen taidemusiikin historia (MU6)	137
5.18 Kuvataide	138
Opetuksen tavoitteet	138
Arviointi.....	139
Pakolliset kurssit.....	139
1. Minä, kuva ja kulttuuri (KU1) (Lukion 2.luokka).....	139
Tavoitteet	139
Keskeiset sisällöt.....	140
2. Ympäristö, paikka ja tila (KU2)	140
Tavoitteet.....	140
Sisällöt.....	140
Syventävät kurssit	141
3. Media ja kuvien viestit (KU3).....	141
Tavoitteet.....	141
Taiteen kuvista omiin kuviin (KU4)	141
Tavoitteet	141
Sisällöt.....	141
Nykytaiteen työpaja (KU5)	142
Tavoitteet	142

Sisällöt.....	142
Koulukohtaiset soveltavat kurssit.....	142
Kurssi 6 (10. luokalla 50 % ja 12. luokalla 50 %) Keramiikka (KU6).....	142
5.19 Liikunta	142
Opetuksen tavoitteet.....	143
Arviointi.....	143
Pakolliset kurssit.....	143
1. Taitoa ja kuntoa (LI1)	144
Tavoitteet.....	144
Sisällöt.....	144
2. Liikuntaa yhdessä ja erikseen (LI2).....	144
Tavoitteet.....	144
Sisällöt.....	145
Syventävät kurssit.....	145
3. Virkisty liikunnasta (LI3) (valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla).....	145
4. Yhdessä liikkuen (LI4).....	145
5. Kuntoliikunta (LI5).....	145
6. kurssi (10. luokka) Sosiaalisten taitojen kehittäminen liikunnan kautta (LI6)	145
7. kurssi (11. luokka) Yksilöllisen liiketietoisuuden vahvistaminen (LI7)	146
EURYTMIA	147
Arviointi.....	147
1. kurssi (10. luokka) Runon rakenne (EU1).....	147
2. kurssi (10. luokka) Musiikin harmoninen rakenne (EU2)	147
3. kurssi (11. luokka) Sosiaalisuutta edistävät harjoitukset I(EU3).....	147
4. kurssi (11. luokka) Liiketekniikoita(EU4)	147
5. kurssi (12. luokka) Sosiaalisuutta edistävät harjoitukset II (EU5)	148
6. kurssi (12. luokka) Lopputyönäytös (EU6)	148
7.kurssi Taide-eurytmiansyventäminen(EU7).....	148
5.20 Terveystieto	149
Pakollinen kurssi	150
1. Terveystieteen perusteet (TE1)	150
Tavoitteet	150
Sisällöt.....	151
Syventävät kurssit.....	152
2. Nuoret, terveys, ja arkielämä (TE2)	152
Sisällöt.....	152
3. Terveys ja tutkimus (TE3)	152
Tavoitteet	153
Sisällöt.....	153
Käsityö.....	154
Tavoitteet.....	154
Arviointi.....	154
Kurssi 1 (10. luokka) Kehräys ja kudonta (KÄ1)	154
Kurssi 2 (11. ja 12. luokka) Paperinvalmistus ja kirjansidonta (KÄ2)	155
Kurssi 3 (10. , 11. ja 12. luokka) Metall- ja kivityö (KÄ3)	155
Käden työt (KÄT1-2)	155
LEIRIKOULUT JA TYÖHARJOITTELUT.....	156
10. luokka Maatalousharjoittelu	156
10. luokka Maanmittausleiri	156
11. luokka Sosiaalialan harjoittelu	156
12. luokka Kulttuurihistorian leiri	156
PÄÄTTÖTYÖ	157

5.21 Opinto-ohjaus	158
1. Koulutus, työ ja tulevaisuus (OP01).....	158
Sisällöt.....	158
Opetusjärjestelyt.....	158
Arviointi.....	159
Syventävä kurssi	159
2. Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta (OP02).....	159
Opetusjärjestelyt.....	159
Arviointi	159
Opinnoissa eteneminen	160
Opintojen hyväksilukeminen	160
6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI	162
6.1 Arvioinnin tavoitteet	162
6.2 Kurssisuorituksen arviointi.....	162
6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi	164
6.4 Lukion oppimäärän suoritus ja lukion antamat todistukset.....	165
Arvioinnin uusiminen ja oikaisu.....	165
6.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	166
6.6. European portfolio certificate.....	167
LIITE 1 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT Liitteen päivittäminen kouluvuotta 2015-2016 varten kesken.....	169
Perusopetus- ja lukiolaki.....	169
Yleistä.....	169
Koulumatkat.....	169
Oppitunnit.....	169
Välitunnit.....	169
Käytöstavat, viihtyvyys ja turvallisuus.....	170
Poissaolot ja myöhästymiset.....	171
Järjestyssäännön rikkomukset.....	171
Järjestyssääntöjen selvittäminen ja tarkentaminen.....	171
LIITE 2 Tieto- ja viestintätekniikan strategia Liitteen päivittäminen kouluvuotta 2015-2016 varten kesken.....	173
Tieto- ja viestintästrategian luominen.....	173
Työryhmän ajatukset strategian lähtökohdaksi.....	173
Katsaus koulun tietokonekantaan.....	173
Tavoitteita ja kehityssuunnitelmia.....	174
LIITE 3.....	175
KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUKSIA KUVAAVA KAAVIO	175
LIITE 4.....	175
KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO	175
LIITE 5 VALTIONEUVOSTON ASETUS LUKIOKOULUTUKSEN YLEISISTÄ VALTAKUNNALLISISTA TAVOITTEISTA JA TUNTIJAOSTA (955/2002)	194
LIITE 6.....	202

1 OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki ja -asetus
- valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja lukiokoulutuksen tuntijaosta
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- lukioasetuksen 3 §:n mukainen vuosittainen suunnitelma.

Opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä.

Vantaan seudun steinerkoulun opetussuunnitelma perustuu steinerpedagogisiin lähtökohtiin, lukiolakiin sekä Opetushallituksen laatimiin opetussuunnitelman perusteisiin.

Lukiollamme on, yhtenä kolmesta lukiosta Vantaalla, opetusministeriön myöntämä erityistehtävä. Tämä erityislukioasema mahdollistaa lukioiden yleisestä opiskeluohjelmasta eli valtakunnallisesta tuntijaosta poikkeamisen. Mikäli opiskelija suorittaa vähintään 12 erityisen koulutustehtävän mukaista kurssia, voi hän jättää pois enintään 8 valtakunnallista, pakollista kurssia.

Opetussuunnitelman pohjalta lukio laatii lukuvuosittaisen suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa lukion opetussuunnitelman sekä lukuvuosittaisen suunnitelman pohjalta. Opiskelijat suorittavat pääsääntöisesti lukion päättötodistukseen vaadittavat kurssit kolmessa vuodessa. Vantaan seudun steinerkoulun opiskelija voi käyttää hyväkseen toisen asteen laajaa kurssien hyväksymistä ja hyväksyttää tietyin edellytyksin muissa oppilaitoksissa tai vaihto-oppilasvuonna suoritettuja kursseja tai etäkursseja.

Vantaan seudun steinerkoulun toimintaympäristö on Vantaan Vallinojalla luonnonläheisessä asuin- ja viljely-ympäristössä osana ensimmäiseltä luokalta alkavaa yhtenäiskoulua, Vantaan seudun steinerkoulua. Lähin yhteytemme koulun ulkopuoliseen elinkeino- ja kulttuurielämään on Herttoniemen ruokapiiri, joka viljelee peltojaan koulun välittömässä läheisyydessä.

Vantaan seudun steinerkoulun kouluyhdistys ry:n johtokunta on hyväksynyt opetussuunnitelman suomenkielisenä 1.8.2006 alkaen. Tätä opetussuunnitelmaa on muokattu ja muutettu. Opetussuunnitelmassa oli alun perin tavanomaiseen koulutusjärjestelmään verrattuna poikkeuksellista yhtenäinen sekä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kattava 12-vuotisen yhtenäiskoulun rakenne. Tästä on luovuttu uudistettaessa perusopetuksen opetussuunnitelmaa, jonka uudistuksen koulun johtokunta hyväksyi 8.11.2012. Lukion opetussuunnitelmaa on muutettu 22.5.2006 annetun Lukion muiden uskontojen perustemääräyksen nojalla kristinyhteisön

uskonnon kurssinimien, tavoitteiden ja sisältöjen suhteen sekä lisätty kristinyhteisön uskonnon syventävät kurssit UR4 ja UR5. Steinerpedagogisten erityisaineiden kohtaa on tarkennettu 19.9.2008. Samoin vaihdettu Projektiivisen geometrian 1.kurssi soveltavasta steinerpedagogiseksi erityistehtäväkurssiksi 8.4.2015. Suullista kielitaitoa ja osaamisen tunnustamista sekä ihmisoikeuksia ja holokaustia koskeva muutos on saatettu voimaan 1.8.2010 alkaen. Lukion opiskeluhoitoa ja erityistä tukea koskevat luvut on hyväksytty uuden opiskelijahuoltolain tultua voimaan 31.7.2014 ja tarkistetussa muodossa 24.9.2015 opiskeluhoitoon käytäntöjen selkiytyttyä ja muututtua Vantaan kaupungin työntekijöiden aloitettua koulukuraattorina ja koulupsykologina.

Lukion opetussuunnitelma on laadittu aineenopettajien ja vanhempien yhteistyössä.

Kaikilla koulu yhteisön jäsenillä ja huoltajilla on mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan koulun Internet-sivuilla.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Lukion opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- toimintakulttuurin pääpiirteet, opiskelu ympäristö ja työtavat
- ohjaustyön suunnitelma
- eheyttäminen ja aihekokonaisuudet
- tuntijako
- kieliohjelma
- tavoitteet ja Sisällötoppiaineittain ja kursseittain
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- tietostrategia
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa
- yhteistyö muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa
- erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- opiskelijahuolto
- opiskelijan oppimisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Opetussuunnitelma sisältää kaikkien kurssien kuvaukset. Vantaan seudun steinerkoulun lukiossa on mahdollisuus suorittaa lukiodiplomeita myöhemmin kuvattavalla tavalla. Lukio voi järjestää etäopetusta yhteistyössä muiden steinerkoulujen kanssa.

2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä ja lukion toiminta-ajatus

Lukion tulee antaa valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin sekä taitoa tarkastella asioita eri näkökulmista. Opiskelijaa tulee ohjata toimimaan vastuuntuntoisena ja velvollisuuksistaan huolehtivana kansalaisena yhteiskunnassa ja tulevaisuuden työelämässä. Lukio-opetuksen tulee tukea opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja hänen myönteistä kasvuaan aikuisuuteen sekä kannustaa opiskelijaa elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

Vantaan seudun steinerlukion toiminta-ajatuksena on antaa opiskelijalle hyvät tiedolliset, taidolliset ja sosiaaliset valmiudet elämää ja korkeakouluopintoja varten.

2.2 Arvoperusta

Lukio-opetuksen arvoperusta rakentuu suomalaiseen sivistyshistoriaan, joka on osa pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuriperintöä. Lukiossa kulttuuriperintöä tulee oppia vaalimaan, arvioimaan ja uudistamaan. Opiskelijoita kasvatetaan suvaitsevaisuuteen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Lukio-opetuksen lähtökohtana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus. Ihmisoikeuksia määrittäviä keskeisiä asiakirjoja ovat YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukiokoulutuksen tulee edistää avointa demokratiaa, tasa-arvoa ja hyvinvointia. Opiskelija ymmärretään oman oppimisensa, osaamisensa ja maailmankuvansa rakentajaksi. Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että ihminen havainnoi ja jäsentää todellisuutta kaikkien aistiensa kautta.

Kasvatustyössä korostetaan yhteistyötä, kannustavaa vuorovaikutusta ja rehellisyyttä. Tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan oikeutensa ja velvollisuutensa sekä kasvaa aikuisen vastuuseen omista valinnoistaan ja teoistaan. Opiskelijan tulee saada lukioaikanaan kokemuksia siitä, miten tulevaisuutta rakennetaan yhteisillä päätöksillä ja työllä.

Lukio-opetuksen tulee kannustaa tunnistamaan julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä ristiriitoja sekä pohtimaan kriittisesti suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen epäkohtia ja mahdollisuuksia. Opiskelijan tulee saada lukioaikanaan jäsentynyt käsitys siitä, mitkä ovat kansalaisen perusoikeudet

Suomessa, Pohjoismaissa ja Euroopan unionissa, mitä ne käytännössä merkitsevät sekä miten niitä ylläpidetään ja edistetään. Lukion tulee korostaa kestävä kehityksen periaatteita ja antaa valmiuksia kohdata muuttuvan maailman haasteet.

Lukion arvoperustaa syventävät kohdassa 5.2 esitettävät aihekokonaisuudet.

Kasvatustieteen tohtori, dosentti Simo Skinnari luonnehtii steinerkoulun arvoperustaa seuraavasti: Steinerpedagogiikan taustalla olevaa käsitystä ihmisestä, maailmasta ja arvoista voi nimittää kokonaisvaltaiseksi tai holistiseksi käsitykseksi. Ihminen koostuu useista ykseyden muodostavista laadullisuuksista (filosofi Lauri Rauhalan termein voisi puhua "monopluralistisesta ihmiskäsityksestä").

Kokonaisvaltaisuus tarkoittaa mm. seuraavia asioita: 1. Ihminen on ajatteleva olento. Pedagogiikassa tavoitellaan ajattelun elävyyttä, johdonmukaisuutta ja totuudellisuutta. Katsotaan, että alaluokkien kasvatuksen taiteellisuus ja käytännöllisyys rakentavat oikealla tavalla perustaa tällaiselle omakohtaiselle ajattelulle. 2. Ihminen on tunteva ja mielikuvitustaan käyttävä olento. Näiden laadullisuuksien kautta ihminen voi kehittyä kohti empaattisuuden ja esteettisen arvotajunnan ihanteita. Ihminen

voi asettua toisen ihmisen, ihmisryhmän ja myös luonnon asemaan, mikä on kestävä kehityksen edellytys.

3. Ihminen on tahtova ja toimiva olento. Ylimmillään tahdon ja toiminnallisuuden kehitysmenee eettisyydessä. Eettisyyden kehittymiseen tarvitaan totuudellista ajattelua, kykyä asettua toisen asemaan (tunnetta), mutta syvimmillään vasta moraalisen hyvän tahtominen ja moraalisesti toimiminen ovat eettisyyttä.

4. Ihminen on sekä sosiaalinen olento että oma minänsä. Pedagogiikan tavoitteiksi asettuvat näin ollen yhtä aikaa sekä vapaus että sosiaalinen vastuu. Erityisesti taiteellisen kasvatuksen kautta steinerpedagogiikassa tavoitellaan tätä näennäisen ristiriidan ylittämistä. Katsotaan, että kohti vapautta kehittyvä ihminen voi yhä enemmän toimia todellisesta minuudestaan, voittaa egoismiaan ja kantaa sosiaalista vastuuta.

Tiivistäen steinerpedagogiikan taustalla voidaan havaita länsimaisen kulttuurin kolme perimmäistä arvoa: totuus (erityisesti ajattelun alueen sivistys), kauneus (erityisesti tunteen sivistys, "sydämen sivistys") ja hyvyys (erityisesti tahdon ja toiminnan alueen sivistys). Lähtökohtana on siis ihminen, jolla on pää, sydän ja kädet. Nämä myös ihmisen syvemmän minuuden kunnioittamiseen ja "kasvamaan saattamiseen". Steinerpedagogiikka ei menetelmällisesti ole ns. vapaata kasvatusta, mutta se tähtää ihmisen yhä suurempaan vapauteen, myös omasta egoismistaan vapautumiseen.

Suomalaisen filosofin Erik Ahlmanin mukaan tällainen ylin vapaus voi johtaa toimimiseen omasta "varsinaisesta minuudestaan", jolloin ihminen todellistaa elämässään totta, hyvää ja kaunista.

Arvojen konkretisoinnissa on tärkeää pedagoginen toimiminen oikeaan aikaan. Steinerpedagogiikassa katsotaan, että ensin on pedagogiikassa "puhuteltava" toiminnallisuutta, tunnetta ja mielikuvitusta (esiopetuksessa ja alaluokilla) .

Käsitteellisemmän ajattelun aika alkaa puolestaan murrosiässä. Näin kehityslinja kulkee yksinkertaistaen hyvyyden ja kauneuden kautta kohti totuutta. Oikea eetos alle kouluikäiselle on "maailma on hyvä", alaluokkien oppilaille hyvää tekevää on saada tuntuma maailman kauneudesta ja murrosikäinen voi heräävän ajattelunsa turvin kysyä maailman totuutta. Mielikuvituksen, tunne-elämän ja toiminnallisuuden kehittyminen muodostaa murrosiässä heräävälle ajattelulle tarvittavan perustuksen (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 4:2002).

Inhimillisen kasvun lähtökohtana on ihminen itse. Ihmiseksi kasvamisen päämäärä on toisaalta yksilöllisyyden kehittyminen ja toisaalta ikäkauteen liittyvien yleisten lainalaisuuksien toteutuminen. Suvaitsevaisuuden , ihmisten välinen tasa-arvon sekä kestävä kehityksen arvoja edistetään tukemalla opiskelijoiden yhteistoimintaa lukio-opintojen aikana monin tavoin. Tavoitteena on eheä, turvallinen, motivoiva ja kannustava opiskeluympäristö.

Eri oppiaineiden opetus on aatteellisesti ja uskonnollisesti tunnustuksetonta. Tärkeätä on oppilaan henkisen vapauden kunnioittaminen.

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajan ja ympäristön kanssa ja aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee vastaanottamaansa informaatiota.

Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että vaikka oppimisen yleiset periaatteet ovat kaikilla samat, se mitä opitaan, riippuu yksilön aikaisemmasta tiedosta ja hänen käyttämistään strategioista. Oppiminen on sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Yhdessä tilanteessa opittu tieto tai taito ei automaattisesti siirry käytettäväksi toisenlaisissa tilanteissa.

3.2 Opiskeluympäristö ja -menetelmät

Vantaan seudun steinerkoulun opetus niveltyy saumattomasti aikaisempien vuosiluokkien opetussisältöihin muodostaen opetuksellisesti yhtenäisen 12-vuotisen jatkumon. Vantaan seudun steinerkoulu on osa kansainvälistä steinerkoululiikettä, joka korostaa opiskelijan ikäkauden huomioimista opintojen suunnittelussa, taito- ja taideaineiden merkitystä myös lukio-opinnoissa sekä taiteellisuuden merkitystä myös lukuaineiden opiskelussa. Koululla on sijaintinsa takia mahdollisuus tarjota opiskelijoille myös puutarhan- ja maanhoidon erityistehtävän mukainen kurssi.

Oppilaat työskentelevät ja kasvavat samassa opetusryhmässä koko kouluajan. Steinerpedagogiikan keskeisenä piirteenä on, että koko luokka on yhdessä opetustilanteissa. Tätä opiskelumuotoa täydennetään tarvittaessa muun muassa ryhmätyöskentelyllä ja eriyttämällä opetusta.

Luokkayhteisössä korostetaan sitä, kuinka nuoret oppivat toisiltaan ja toistensa kanssa. Lukion kuluessa oppilaat oppivat itsenäisesti vähitellen yhä enemmän myös ns.työelämätaitoja. Tuttu ryhmä, jossa ”esittäminen” ei ole mahdollista ja erilaiset leirit ja projektit, esim. 12. luokan näytelmäprojekti, haastavat sosiaalisuuden oppimiseen.

Yhteistyöhön kansainvälistenkin oppilaitosten, erityisesti muiden steinerkoulujen kanssa suhtaudutaan myönteisesti ja hyödynnetään sitä aina kun mahdollista.

Muutoinkin yhteistyötä tehdään muiden koulujen, yhteisöjen ja yritysten kanssa eri teemoihin liittyen.

Juhlat ja vuosittain toistuvat tapahtumat rytmittävät kouluvuotta. Tavoitteena on, että opiskelua tapahtuu myös koulun ulkopuolella. Oppiminen steinerkoulussa perustuu opiskelijan omaan aktiivisuuteen. Opiskelu on luova, taiteellinen prosessi, joka perustuu aikaisemmin opittuun ja liittyy olennaisesti opiskelijan arkeen ja todellisuuteen. Työtapoja vaihdellaan opiskeltavan teeman ja aiheisällön mukaan. Kaikki opiskelu pyritään pitämään mahdollisimman käytännönläheisenä. Työtapoja ovat on mm. portfoliotyökalut, vertaistoiminta, ekskursion, opetustuokioiden, ryhmä- ja parityöskentely, monimuoto-opiskelu, itsenäinen tiedon hankkiminen ja soveltaminen, käytännön harjoittelu, aiheen lähestyminen taiteellisesti sekä yhteissuunnittelu ja -toteutus. Tieto kehittyy myös tutkien ja kokeillen.

3.3 Toimintakulttuuri

3.3.1. Opiskelijaa ympäröivä toimintakulttuuri

Opiskelijoiden virallisena toimielimenä toimii Vantaan seudun steinerkoulun “isojen” oppilaskunta, johon kuuluvat 9. – 12.-luokkien opiskelijat. Oppilaskunnan tehtävänä on olla aktiivisesti mukana kehittämässä koulun toimintaa, yhteistyötä muiden koulujen kanssa ja maailman heikompiensaisten hyväksi.

Opetussuunnitelma määrittelee tavoiteltavan toimintakulttuurin. Tavoitellun ja toteutuneen toimintakulttuurin yhtäpitävyyden arviointi on perusedellytys lukion jatkuvalle kehittämiselle.

Jokaisella opiskelijalla on oma kotiluokkansa ja luokanohjaajansa. Luokanohjaaja (vastaa tavallisten lukioiden ryhmänohjaajaa) jatkaa luokanopettajan työtä. Luokanohjaaja on yksi aineenopettajista. Hänen tehtävänä on ohjata itsenäistyviä nuoria yhteistyössä, oppimisessa ja kasvussa. Opettajien tehtävänä on edistää sosiaalista ongelmanratkaisua.

Ryhmänä toimimisen oppiminen on osa koulun visiota, siksi esim. lukion pakollisten, soveltavien ja steinerpedagogisten erityiskurssien opetus järjestetään mahdollisimman luokkamuotoisesti. Tämä ei estä yli luokkarajojen muodostuvia syventävien aineitten ryhmiä eikä sitä, että kesäyliopistossa, kesälukiossa, vaihtoopilasvuoden aikana, missä tahansa muussa lukiossa tai eri järjestyksessä suoritettujen lukiokurssien hyväksytään suorituksiksi, kunhan ne vastaavat sisällöltään kyseistä kurssia, ovat hyväksytysti suoritettuja ja pyyntö esitetään luokanohjaajalle,

opintoohjaajalle tai yläluokkien yhteistyöryhmälle ennen kurssin alkua. Kuitenkin vaihdettaessa esim. lyhyestä matematiikasta pitkään voidaan hyväksi lukemisen ehdoksi vaatia suorituksen täydentämistä. Luokkamuotoisuudella tarkoitetaan ohjausryhmän sosiaalisen merkityksen korostamista, eikä esimerkiksi lukiovaiheessa ole mahdollisuutta luokalle jäämiseen tietyn aineen etenemisestettä lukuun ottamatta. Ohjausryhmän vaihtoa voitaisiin ajatella lähinnä oppilaan ja huoltajan perustellusta pyynnöstä, ei koulun toimenpiteenä.

Opiskelu perustuu jatkuvaan läsnäoloon oppitunneilla. Kaikki poissaolot on selvitettävä. Jakso-opetusjärjestelmässä jo viikon poissaolosta tulee 10 tunnin poissaolo jaksoaineen tunneilta. Tämän vuoksi koulu suhtautuu varauksellisesti lomamatkoihin ym. ylimääräisiin poissaoloihin kouluaikana. Opiskelijan tai huoltajan on annettava lupa 1-3 päivän poissaoloon luokanohjaajalta, tämän ajan ylittävät poissaolot anotaan rehtorilta hyvissä ajoin kirjallisesti ao. lomakkeella. Opiskelijan on itse huolehdittava anotun poissaolon aikana kertyneistä tehtävistä. Osan kursseista tai kurssien osa-alueita voi myös suorittaa itsenäisesti.

3.3.2. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Vantaan seudun steinerkoulun lukiotoimintaa kehitetään jatkuvasti opettajainkokouksissa ja yläluokkien kokouksissa sekä opettajien, opiskelijoiden ja huoltajien yhteistyöryhmissä. Toimintaa arvioidaan kevään arviointikokouksissa. Arviointitulosten perusteella kehitetään toimintaa edelleen.

Toimintaa parannetaan saatujen arviointitulosten perusteella sekä toiminnan aikana että toiminnan päättyessä. Yhteinen eurooppalainen viitekehys ohjaa kiinnittämään huomiota laadun kannalta tärkeisiin asioihin. Arvioinnin toimintatavat suunnitellaan koulun piirissä tapauskohtaisesti.

Vantaan seudun steinerkoulun työntekijä osallistuu Steinerkasvatusliiton laatutyöryhmän työskentelyyn ja koulu on sitä kautta mukana steinerkoulujen verkoston laatutyössä. Steinerkoulujen laatutyö on ollut koulujen itsearviointiin perustuvaa, mutta myös steinerpedagoginen laatutyöryhmä kehittää toimintaansa edelleen. Uusia itsearvioinnin tukimuotoja voi syntyä käytäntöön siirrettäviksi.

3.4 Opintojen rakenne

Lukio-opinnot muodostuvat valtioneuvoston antaman asetuksen mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Syventävät kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia, oppiaineen pakollisiin kursseihin liittyviä kursseja, joita opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen. Oppiaineiden pakollisten ja valtakunnallisesti määriteltyjen syventävien kurssien keskeiset

tavoitteet ja sisällöt on määritelty luvussa 5.

Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002) määrätyn syventävien kurssien vähimmäismäärän lisäksi lukiossa voi olla koulukohtaisia, lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviä syventäviä kursseja. Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja.

Vantaan seudun steinerkoulun lukiolla on opetuslupansa mukaan oikeus poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta. Vähintään 12 steinerpedagogista kurssia suorittava voi vähentää korkeintaan kahdeksan valtakunnallista pakollista kurssia.

3.4.2. Lukiodiplomit

Lukiodiplomit suoritetaan Opetushallituksen ohjeiden mukaan.

Vantaan seudun steinerlukiossa voi suorittaa lukion diplomin liikunnassa, musiikissa, kuvataiteessa, käsityössä ja tanssissa (tanssilajina myös eurytmia). Diplomin suorittamisesta sovitaan opettajan kanssa lukio-opintojen alkuvaiheessa.

3.4.3. Itsenäisen opiskelun periaatteet

Itsenäisesti voi suorittaa syventävän kurssin, jolle on ilmoittautunut, mutta jossa ryhmäkoon takia ei synny kurssia. Itsenäisesti suoritettavan kurssin voi tehdä mihin aikaan vain lukuvuotta tai kesärentissä. Kurssikokeeseen on ilmoittauduttava ilmoittautumislomakkeella. Itsenäisesti suoritettavasta kurssista ilmoitetaan luokan- ja opinto-ohjaajalle ja aineenopettajan kanssa neuvotellaan kurssikokeeseen opiskeltavasta materiaalista, esim. kurssikirjasta.

3.4.4. Kurssisuoritusjärjestys

Kurssisuoritusjärjestyksestä päätetään lukion opetussuunnitelmassa.

Steinerlukion kurssikaavio

	10. luokka	11. luokka	12. luokka	Ei suositusta
Äidinkieli	1 2 10	3 5	4 6 12	7 8 9 11
A-Ruotsi	1 2	3 4	5 6	7 8
A-kieli	1 2	3 4 9	6 5	7 8
B1-kieli	1 2	3 4	6 5	7 8
B3-kieli				1 2 3 4 5 6 7 8
Matematiikka lyhyt	1 2a 3 9 10a	2b 5 6 10b	2c 4 7 10c	8

Matematiikka pitkä	1 2 3a 5 14 15a	3b 4 6 15b	3c 7 8 9 10 15c	11 12 13
Biologia	4	2	1	3 5 6
Maantiede	1	5	2	3 4 6
Fysiikka	1	6	8	2 3 4 5 7
Teknologia	1			
Tietotekniikka	1a	1b	1c	
Kemia		2	1	3 4 5
Uskonto/ET	1	2	3	4 5 6
Filosofia			1	2 3 4 5
Historia	1	2	3 4 7	5 6 8 9
Yhteiskuntaoppi	1	2		3 4 5
Psykologia		1 6		2 3 4 5
Musiikki	2 3	4 6	1 5	
Kuvataide	4	1	2 6	7 3 5
Liikunta	1 6	2 7	4 5	3
Eurytmia	1 2	3 4	5 6	7
Terveystieto		1		2 3
Käsityö	1	2	3	
Puutarhanhoito		1		
Käden työt				1 2
Opinto-ohjaus		1		2
Päättötyö			1	

Kursseista **valtakunnallisia pakollisia** ovat äidinkielen, A-ruotsin, A-kielen, lyhyen matematiikan kurssit 1-6 ja pitkän matematiikan kurssit 1-10. Lisäksi biologian, yhteiskuntaopin, liikunnan, musiikin ja maantieteen kurssit 1-2, fysiikan, terveystiedon, kuvataiteen, kemian, opinto-ohjauksen, filosofian ja psykologian kurssi 1, historian kurssit 1-4, uskonnon/elämäntutkimustiedon kurssit 1-3.

Valtakunnallisia syventäviä ovat äidinkielen ja lyhyen matematiikan kurssit 7-9, ruotsin ja A-kielen kurssit 7-8, B3-kielen kurssit ja pitkän matematiikan kurssit 11-13, kuten myös yhteiskuntaopin ja maantieteen kurssit 3-4, fysiikan kurssit 2-8, filosofian kurssit 2-4, kemian, psykologian ja kuvataiteen kurssit 2-5, historian kurssit 5-6, uskonnon/ elämäntutkimustiedon kurssit 4-5, musiikin, liikunnan ja biologian kurssit 3-5, terveystiedon kurssit 2-3, opinto-ohjauksen kurssi 2. Syventävät kurssit tarjotaan 1-3 vuoden välein. Valtakunnallisia syventäviä on suoritettava 10 kurssia lukion aikana. Kurssikaaviossa olevan syventävän kurssin voi vaihtaa toiseen syventävään opinto-ohjaajan ja aineenopettajan yhteisellä suostumuksella. Luokanohjaajaa informoidaan.

Steinerpedagogisten erityiskurssien suorittamista vastaan opiskelija voi lukio-opintojen puolivälissä jättää pois korkeintaan kahdeksan valtakunnallista pakollista kurssia, mutta ei yli puolta yhden oppiaineen pakollisista kursseista. Poisjättämisestä voidaan päättää, kun puolet pakollisista on suoritettu lukion päättötodistuksen saamisen varmistamiseksi. Poisjättämistä ei voi suositella opiskelijalle, joka aikoo kirjoittaa ao. aineen. Steinerpedagogiset erityiskurssit ovat eurytmia 2-6, käsityö 1-3, päättötyö 1, puutarhanhoito 1, liikunnan kurssit 6-7, projektiivinen geometria 1. Koulu edellyttää 12 steinerpedagogisten erityiskurssin suorittamista. Käsityökurssi 2 ja projektiivinen geometria 1 ovat keskenään valinnaiset.

Soveltavia kursseja ovat äidinkielen kurssit 10 ja 12, englannin kurssi 9, lyhyen matematiikan kurssi 10, pitkän matematiikan kurssi 15, teknologian ja tietotekniikan kurssi 1, maantieteen kurssi 5, musiikin kurssi 6, psykologian kurssi 6, eurytmian kurssi 1 ja kuvataiteen kurssi 6 sekä historian kurssi 7.

Koulukohtaisia syventäviä ovat äidinkielen kurssi 11, musiikin, kuvataiteen ja eurytmian kurssit 7 sekä käden töiden kurssit 1 ja 2, uskonnon, biologian ja maantieteen kurssi 6 ja filosofian sekä yhteiskuntaopin kurssi 5 sekä historian kurssit 8-9.

4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Huoltajilla tarjotaan mahdollisuuksia perehtyä lukion työhön, esimerkiksi koulutyön seurantalomakkeet, avoimet ovet, vanhempainillat, vanhempain- ja opiskelijain illat, arviointikeskustelut, koulun pedagoginen tiedotuslehti Satakieli. Yhteistyöllä huoltajien kanssa tuetaan opiskelun edellytyksiä sekä opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Vantaan seudun steinerkoulu on vanhempien perustama koulu ja tarjoaa vanhemmille mahdollisuuksia osallistua koulun kehittämiseen paitsi johtokunnassa, myös erilaisissa ryhmissä ja toimikunnissa.

4.2 Ohjauksen järjestäminen

4.2.1. Ohjaustoiminnan tavoite, toimintatavat ja arviointi

Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea opiskelijan onnistumista opiskelun eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää opiskelijan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia itsenäisiä valintoja. Lukion opinto-ohjausta järjestetään kurssimuotoisena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä lukio-opiskelun ohjeisiin ja menettelytapoihin. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää opiskelijoiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa.

Ohjauksesta huolehtivat aineopettajat ja opinto-ohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä opiskelijan lukio-opintojen ajan. Työelämään tutustumisen keskeisiä toteuttamismuotoja ovat työelämän ja yhteiskunnan eri osa-alueiden edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikkakäynnit, erilaiset yhteistyöprojektit, eri alojen tiedotusmateriaalin käyttö opetuksessa sekä työelämään tutustumisjaksot (TET) tai työpaikalla tapahtuva opiskelu. Eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukseen sisältyy ainesta, joka liittyy opiskelun tuottamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Opiskelijalle ja huoltajalle tiedotetaan työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. On tärkeää, että opiskelijalla on tarvittaessa mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa

opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä. TET-jaksoista tiedotetaan lukion opinto-oppaassa.

Työelämäjakso arvioidaan yhteistyössä TET-jakson toteuttajan kanssa ja arvioidaan S-merkinnällä. Opiskelija voi saada todistuksen liitteeksi diplomin erityisen hyvinsuoritetusta TET-jaksosta. Opiskelija ja hänen huoltajansa saavat tietoa opinto-ohjaukseen kuuluvista seikoista pääsääntöisesti koulun tiedotteista sekä henkilökohtaisissa ohjauspalavereissa, joita järjestetään vähintään kerran lukuvuodessa. Tarvittaessa ohjauspalavereita järjestetään useamminkin. Tavoitteena on muodostaa yhtenäinen näkemys ohjauksen tarpeesta ja etenemistavasta sekä toteutumisen arvioinnista.

Ohjauspalavereissa käsitellään mm. opiskelijan opintojen suunnittelua ja suorittamistapoja, jatko-opinto- ja uravalintaa sekä elämänhallintaa, tuetaan opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi ja kannustetaan häntä elinikäiseen oppimiseen. Opinto-ohjauksen syventävää kurssia tarjotaan etänä steinerkoulujen välisessä yhteistyössä.

Kiteytetty työnjako ohjauksessa:

Henkilökohtaiset ohjauspalaverit - opinto-ohjaaja

Aineen opiskelun ohjaus - aineenopettaja

Erityiset oppimisvaikeudet - lukion erityisopettaja

TET-järjestelyjen tuki - luokanohjaaja, opinto-ohjaaja

Lukion käytänteet - luokanohjaaja

Opintojen eteneminen - aineenopettaja, luokanohjaaja, opinto-ohjaaja

Opintojen etenemisestä tiedottaminen, poissaolojen selvittäminen - luokanohjaaja

4.3 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollon tavoite on opiskelijan oppimisen ja psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Opiskeluhoolto on tärkeä osa koulun kasvatusta- ja opetustehtävää. Opiskeluhoollon toteutus on ennaltaehkäisevää ja koko kouluyhteisöä tukevaa.

Tämän lisäksi opiskelijoilla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Opiskeluhooltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen opiskelijaan ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

4.3.1 Monialainen yhteistyö ja opiskeluhuollon keskeiset periaatteet

Lukiokohtainen opiskeluhuoltoryhmä- yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen oppilaitoskohtainen opiskelijahuoltoryhmä (OHR) on nimetty Vantaalla yhteisölliseksi hyvinvointiryhmäksi (YHR). Kaikissa vantaalaisissa lukioissa toimii yhteisöllinen hyvinvointiryhmä. Sen tehtävänä on vastata lukion opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa lukion rehtori.

4.3.2 Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Yhteisöllinen toimintakulttuuri vahvistaa yhteisöllistä ja yksilöllistä opiskeluhuoltoa. Opiskeluhuollon tavoite on edistää koko kouluyhteisön hyvinvointia, yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvää oppimista. Samalla huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, esteettömyydestä ja turvallisuudesta, myös ennaltaehkäisevästi.

4.3.3 Yksilökohtainen opiskeluhuolto ja lastensuojeluilmoitus

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksilökohtaista opiskeluhuoltoa. Asian käsittely asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan suostumukseen. Yhteistyö opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa on tärkeää. Kaikki yksilökohtainen opiskeluhuoltotyö perustuu vapaaehtoisuuteen. Jos työyhteisön jäsenen huoli herää opiskelijan kohdalla, huolta kokeva henkilö ottaa asian puheeksi opiskelijan kanssa ja kysyy opiskelijan suostumusta asian viemiseksi moniammatilliseen asiantuntijaryhmään tai jollekin sen asiantuntijajäsenistä tai opiskelijan huoltajille.

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat kuitenkin velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoitus (25§) tehdään ensisijaisesti yhteistyössä lapsen ja tämän huoltajien kanssa.

4.3.4. Opiskeluhuoltosuunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma HYVIS (www.vantaanhyvis.fi), johon sisältyy opiskeluhuoltoa koskeva osuus

-Vantaan lukioiden yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma Hyvinvointia Vantaan lukiolaisille (vahvistettu opetuslautakunnassa 10.6.2014).

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/104234_Vantaan_lukioiden_yhteinen_opiskeluhoitosuunnitelma.pdf, joka perustuu 2012 valmistuneeseen lukioiden opiskelijahuollon käsikirjaan

-Vantaan seudun steinerkoulun oppilaitoskohtainen opiskeluhoillon toimintasuunnitelma. [opiskelijanhuoltolaki 12 ja 13 §, Lastensuojelulaki 12 § (1292/2013), Lukiolaki 10 § (478/2003)]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. [Lastensuojelulaki 12 § (1292/2013)]

Vantaan lukioiden yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma linjaa ja ohjaa lukioiden opiskeluhoitotyötä ja korvaa aiemmin laaditun opiskelijahuollon käsikirjan. Opiskeluhoitosuunnitelmassa on kuvattu opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytävissä olevat opiskeluhoitopalvelut sekä yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon periaatteet ja toimintatavat. Yhteisölliseen opiskeluhoitoon kuuluvia linjauksia ovat lukiokohtaisten yhteisöllisten hyvinvointiryhmien toiminnan periaatteet, yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden ja huoltajien osallisuuden vahvistamiseksi, eri hallintokuntien yhteistyö ja paikalliset tukiverkostot opiskelijan tarvitsemien palvelujen turvaamiseksi ja opiskelijan ohjaamiseksi tarvittaviin palveluihin sekä opiskeluyhteisöjen turvallisuuden edistämiseen liittyvät toimenpiteet. Yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi opiskeluhoitosuunnitelmassa on kuvattu yhteiset periaatteet asiantuntijaryhmien kokoamiseksi.

Muita yhteisesti linjattuja asioita ovat opiskeluhoitotyötä tekevien tehtävät ja keskinäinen työnjako, kirjaamiseen liittyvät käytänteet, yhteistyö huoltajien kanssa ottaen huomioon oppilaitoksessa olevat alaikäiset ja täysi-ikäiset opiskelijat, opiskelijoilla tarjottava tuki ja ohjaus opiskeluun sekä kehitykseen tai elämäntilanteeseen liittyvissä fyysisissä, psyykkisissä ja sosiaalisissa vaikeuksissa. Vantaan seudun steinerkoulussa ei ole käytössä Wilmaa. Soveltuvilta osilta sitä korvaavat koulun Extranet, Primus ja osaksi kirjalliset asiakirjat ja tiedotteet.

Opiskeluhoitosuunnitelma tarkistetaan vuosittain. Koulun edustaja toimii kutsuttuna jäsenenä Vantaan kaupungin opiskeluhoillon ohjausryhmässä.

Myös Vantaan seudun steinerkoulu opetuksen järjestäjänä on laatinut koulun hyvinvointisuunnitelman opetussuunnitelman yhteydessä. Opetussuunnitelma ja siihen rinnastettavat suunnitelmat vahvistetaan opettajainkokouksessa ja koulun

johtokunnassa.

4.3.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja koulukohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Vantaan seudun steinerkoulun opiskeluhoitosuunnitelma

Vantaan seudun steinerkoulu tekee yhteistyötä kotien, viranomaistahojen ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa. Vantaan kaupunki järjestää kouluterveydenhuollon sekä koulukuraattorin ja koulupsykologin palvelut. Opiskeluhoitosuunnitelmaan ei ole uudelleen kirjattu Vantaan lukioiden yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma Hyvinvointia Vantaan lukiolaisille -tekstiä kts. _

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/104234_Vantaan_lukioiden_yhteinen_opiskeluhoitosuunnitelma.pdf.

Oppaasta löytyy informaatiota mm. opiskeluhoitotyön eettisistä periaatteista, huolen vyöhykkeistö sekä YHR:n toimintaperiaatteet ja tehtävät. Eettisiä periaatteita ja huolen vyöhykkeistöä sovelletaan koulussa. Jokainen koulun työntekijä on vastuussa oppilaan ohjaamisesta avun piiriin huolen herätessä ja ensisijaisesti se henkilö, jolla huoli herää. Myös näkökulmat osallisuuteen, ryhmytymiseen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen ovat tärkeitä. Koulussa käytössä oleva restoratiivinen koulusovittelu Verso- ja Resto tukevat osallisuutta ja sosiaalisia taitoja.

2. Yhteisöllinen monialainen verkosto ja sen toimintatavat

Yhteisöllisen opiskeluhoiton keskeisin toimintaperiaate on opiskelijan ja huoltajien osallisuus ja arvostava kohtaaminen. Samalla huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, esteettömyydestä ja turvallisuudesta. Lähtökohtana on, että yhteisön hyvinvointiin voidaan ja tulee vaikuttaa. Opiskelijakuntatoiminta on yksi osallisuuden ja vaikuttamisen kanava.

Vantaan seudun steinerkoulun YHR kokoontuu maanantaisin klo 8.15. Lukioluokkia käsiteltäessä puheenjohtajana toimii yläluokkien rehtori. Ryhmään kuuluvat kouluterveydenhoitajat, koulukuraattori ja koulupsykologi sekä erityisopettaja. Kokoukseen kutsutaan vuorotellen eri luokkien luokanohjaajat keskustelemaan luokkien hyvinvointiin liittyvistä kysymyksistä. Kokouksen alusta varataan 15 minuuttia "kriisiaikaa", jolloin opettaja voi tuoda akuutin huolen ryhmän tietoon.

1. Yksilökohtainen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Yksilökohtaisen opiskeluhoiton keskeinen periaate on nuoren omien mielipiteiden ja toivomusten huomioiminen hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten ominaisuuksiensa mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään myös varhaiseen tukeen

ja ennaltaehkäisyyn. Opiskeluhoito toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa, mutta huoltajalla ei ole oikeutta kieltää nuorta käyttämästä palveluja, ja hänen oikeutensa osallistua nuorta koskevan asian käsittelyyn voidaan myös evätä, jos nuori niin toivoo tai sen arvioidaan olevan nuoren edun mukaista. Mikäli opiskelijalla ei ole edellytyksiä arvioida omaa tilannettaan, huoltaja voi antaa suostumuksen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumiselle.

Koulutapaturmissa opiskelija saa ensiavun koulussa terveydenhoitajan luona kouluterveydenhoitajan ollessa paikalla ja tarvittaessa hänet ohjataan jatkohoitoon. Koulussa tapahtuneesta tapaturmasta ilmoitetaan välittömästi opiskelijan huoltajalle. Jos terveydenhoitaja ei ole tavoitettavissa, opettajat vastaavat jatkohoitoon ohjaamisesta ja asiasta tiedottamisesta vanhemmille. Lukion ensimmäisen vuoden opiskelijat suorittavat lukion opetussuunnitelman mukaisesti koulun järjestämän Punaisen ristin ensiapu 1 -kurssin. Koulun henkilökuntaa voi osallistua mahdollisuuksien mukaan samalle Ensiapu 1 -kurssille päivittämään ensiapuosaamistaan. Koulussa on useita ensiaputaitoisia opettajia. Kuka tahansa on velvollinen hätätilanteessa antamaan ensiapua.

Vantaan seudun steinerkoulu opetuksenjärjestäjänä ylläpitää monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoillon rekisteriä. Rekisteriin tallennetaan laadittavat opiskelija- ja opiskeluhoillon kertomukset sekä muut tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Opiskelija- ja opiskeluhoilokertomus laaditaan aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan opiskelijanhuoltolain 2§:n mukaiset asiat yksittäisestä oppilaasta tai opiskelijasta ja hänen asiastaan. Mikäli rekisteristä annetaan tietoja sivulliselle, asiakirjaan on merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä laillisella perusteella tai yksilöidyllä suostumuksella tietoja on luovutettu.

Opiskelijalle on taattava tarpeellinen opiskeluhoillon tuki kurinpitörangaistuksen yhteydessä (perusopetuslaki 36§ ja lukiolaki 26§). Lisäksi toimenpiteistä on tarvittaessa ilmoitettava sijaintikunnan sosiaalihuollon viranomaiselle. Tarpeelliset opiskelijahuollon tukitoimet voivat tilanteesta riippuen olla esimerkiksi yksilökohtaista kuraattorin, psykologin tai terveydenhuollon palvelua. Jossain tilanteessa myös monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen voi olla perusteltua. Poissaolot ovat aina ilmentymä jostain, joten niihin kiinnitetään erityistä huomiota. Vakavimmissa tapauksissa ne voivat johtaa syrjäytymiseen. Siksi taustalla olevia ongelmia ja avun tarvetta on kartoitettava.

Päihteettömyys on osa oppilaitoksen turvallisuutta ja terveellisyttä. Siihen pyritään vaikuttamaan ennalta ehkäisevillä toimilla ja havainnoinnilla.

Vastuu nuoren sairauden hoidosta ja lääkkeiden annosta on aina huoltajilla. Heidän

tehtävänsä on tiedottaa koulussa nuoren sairauksista ja niiden hoidosta. Nuoren sairaus saattaa vaatia erityistoimenpiteitä, mutta erityisjärjestelyt on aina sovittava koulussa tapauskohtaisesti yhteisymmärryksessä kodin ja koulun kanssa.

Jos koululla järjestettävästä tuesta huolimatta opiskelija ei terveydentilansa vuoksi kykene suoriutumaan koulutyöstä ilman sairaalahoitoa tai muuten tiivistä hoitokontaktia, on hänellä mahdollisuus suorittaa opintoja sairaalakoulussa. Koululta annetaan tarvittavat tiedot opintojen tilanteesta sairaalakoulun henkilöstölle. Kun opiskelija palaa kouluun, sairaalakoululta annetaan tiedot opintojen etenemisestä siihen saakka sekä keskustellaan yhdessä perheen ja koulun moniammatillisen opiskelijahuoltoryhmän kanssa tuen järjestämisestä jatkossa.

Oppilaanohjaus on tärkeä osa koulun moniammatillista yhteistyötä. Opinto-ohjaaja osallistuu syrjäytymisen ehkäisyyn, auttaa ja kannustaa oman opintopolun löytämistä ja osallistuu nivelvaiheyhteistyöhön koulun ja kodin välisessä yhteistyössä. Opinto-ohjaaja osallistuu vanhempainiltoihin, joissa käsitellään opiskelijan jatko-opintoihin liittyviä asioita. Opinto-ohjaaja tuo opiskelijahuoltoryhmään ohjauksellisen näkökulman, on mukana tunnistamassa mahdollisia pudokkaita, seuraa osaltaan opiskelijoiden tilannetta ja nostaa tarvittaessa esiin huolen perusopetuksen päättötodistuksen saamisesta. Oppilaan ohjauksen tärkeimpiä tehtäviä on nuorisotakuun hengessä ohjata ja tukea nuorta jatko-opintoihin hakeutumisessa. Oppilaan ohjausta toteutetaan oppitunteilla, pienryhmissä ja henkilökohtaisissa ohjauskeskusteluissa.

Perusopetus- ja lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä on myös yhteisöllisen opiskelijanhuollon keskeinen tavoite. Turvallisuus on paitsi yksilöä koskevaa henkilökohtaista henkistä ja fyysistä turvallisuutta, myös koko yhteisön ja opiskeluympäristön laaja-alaista turvallisuutta. Oppilaitoksen pelastus- ja kriisivalmiussuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet, joilla turvataan oppilaitoksen esteetön opiskeluympäristö, tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen sekä toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa. Opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilla henkilöillä sekä lain mukaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisestä vastaavalla viranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen asianmukaisen opetuksen ja koulutuksen järjestämiseksi tarvittavat välttämättömät tiedot (lukiolaki 32§).

4. Opiskelijahuollon yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys korostuu steinerkoulussa. On tärkeää, että nuoren oppimisen ja kasvun vahvuudet huomioidaan ja pulmat tunnistetaan ajoissa. Yhteistyöhön vanhempien kanssa varataan riittävästi aikaa.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaan opiskelijan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Toimivan kodin ja koulun yhteistyön kautta huoltajat voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Opiskelijan poissaoloja seurataan ja luvattomista poissaoloista ilmoitetaan huoltajalle. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan opiskelijantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Kodin ja koulun opiskelijahuollollista yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla yhteistyössä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Yksittäistä opiskelijaa koskevien tarvittavien opiskelijahuollollisten tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla lasta tai nuorta ja huoltajaa. Opiskelijahuoltotyötä ohjaavat kaikkien osapuolien kunnioittaminen, luottamuksellisuus sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset.

Hyvän yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen arvostus. Arvostukseen perustuvassa vuorovaikutuksessa opettajat, muut koulun työntekijät, huoltajat ja oppilaat rakentavat yhteistä ymmärrystä lapsen hyvästä koulunkäynnistä ja oppimisesta. Kodin kanssa tehtävä yhteistyö muodostaa jatkumon, joka alkaa varhaiskasvatuksessa, etenee esiopetuksen kautta perusopetukseen ja jatkuu lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa kodin ja oppilaitoksen yhteistyönä. Yhteistyön päämäärä on oppimisen, terveen kasvun ja kehityksen tukeminen lapsen ja nuoren oppimispolun aikana. Tämä toteutuu sekä tukemalla yksittäistä opiskelijaa, että kehittämällä luokan ja koko koulun yhteisöllisyyttä. Vanhempien ja koulun hyvä yhteistyö mahdollistaa aikuisten keskinäisen sosiaalisen verkoston kehittymisen ja tukee yhteisen vastuun ottamista lapsen hyvästä arjesta. Aikuisten hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus ovat myös mallina lapsille ja nuorille.

Koulun ja kodin yhteistyötä tehdään monin tavoin. Kodin ja koulun yhteistyöhön kuuluu myös aktiivinen tiedottaminen koulun asioista. Opettaja ja huoltajat voivat yhdessä neuvotella, miten yhteistyötä käytännössä tehdään ja miten tietoja vaihdetaan. Vanhempainillat, juhlat, avoimien ovien päivät ja yhteiset retket ovat tästä esimerkkejä. Omalla luokalla yhteistyömuotoja voivat olla vanhempien kokoukset ja keskustelutilaisuudet, lapsen opiskelun tavoitteita ja arviointia koskevat keskustelut, luokkatoimikunta sekä luokan omat juhlat ja retket. Kirjalliset tiedotteet koulun kotisivuilla ja Extranetissä, sähköpostiviestit, seurantalomakkeet ja puhelinkeskustelut ovat myös osa yhteistyötä.

Kun jokin asia koulutyössä askarruttaa, on ensimmäiseksi aina hyvä ottaa yhteys lapsen omaan opettajaan. Opiskelijahuolto tekee yhteistyötä opettajien kanssa.

Koulun rehtori vastaa koulun työstä ja opetuksen järjestäjä koulun toiminnasta. Mikäli toiminnan säädösten mukaisuus ei selviä opettajien, opiskelijahuoltoryhmän, rehtorin ja koulun johtokunnan avulla, voi kääntyä myös aluehallintoviraston puoleen.

5. Opiskelijahuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetustoimen hallinnonalalla ei ole yleistä valtakunnallista valvontaorganisaatiota, vaan toiminnan laatu varmistetaan ennen kaikkea arvioinnin avulla. Arviointi on paitsi ulkopuolista arviointia, ennen kaikkea opetuksen- ja koulutuksenjärjestäjien itsearviointia ja sen pohjalta tapahtuvaa omaseurantaa.

Vantaan seudun steinerkoulun opiskelija- ja opiskeluhuoltosuunnitelman arvioinnista vastaa oppilaitostasolla YHR ja kaupungin tasolla Vantaan opiskeluhuollon ohjausryhmä. Yksityiset oppilaitokset tekevät myös yhteistyötä toiminnan laadun arvioinnissa. Steinerkoulujen opiskelijahuoltoryhmien ja erityisopettajien keskinäistä yhteistyötä tehdään Steinerkasvatuksen liiton koordinoimana.

4.4 Opiskelun erityinen tuki

Lukioissa erityistä tukea tarvitsevat ne opiskelijat, joiden opiskelun edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi tai jotka tarvitsevat tukea mielenterveydellisiin, sosiaalisiin tai elämäntilanteeseen liittyviin asioihin. Lukiolain mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa sekä lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Erityisjärjestelyitä tarvitsevien opiskelijoiden oppimistilanteet ja kokeet tulee järjestää siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Ylioppilastutkintolautakunta myös antaa ohjeet luku- ja kirjoitushäiriön, kuulovamman, sairauden ja vamman huomioon ottamisesta ylioppilaskirjoituksissa.

Lukiossa erityisen tuen avulla autetaan ensisijaisesti opiskelijaa, jolla on kielellisiä erityisvaikeuksia tai muita oppimisvaikeuksia. Tuki on pedagogista tukea, joka kohdistuu oppimaan oppimiseen ja itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Erityisellä tuella tarkoitetaan opettajan antamia opiskeluun liittyviä arkipäivän tukitoimia sekä ylioppilastutkintolautakunnan erikseen määrittelemiä erityisjärjestelyjä, jotka viime kädessä toteutetaan ylioppilaskirjoituksissa. Erityisjärjestelyjä, esimerkiksi lisäaikaa kokeessa voidaan soveltaa koko lukion ajan. Opiskelijan voidaan esimerkiksi antaa tehdä suullinen koe tai täydentää kirjallista koetta suullisesti. Erityistä tukea

tarvitsevalle nuorelle laaditaan erityisen tuen suunnitelma (ETS), jossa määritellään myös ylioppilaskirjoituksiin mahdollisten erityisjärjestelyjen toteuttamisen suunnitelma. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tukeminen on lukioyhteisössä jokaisen opettajan vastuulla. Opiskelun erityinen tuki toteutetaan erityisopettajan, opinto-ohjaajien, lukiopsykologin, kuraattorin, ryhmänohjaajien ja aineenopettajien moniammatillisena yhteistyönä, johon opiskelija itse ja tarvittaessa hänen huoltajansa osallistuvat.

Vantaan seudun steinerkoulu on erityisen koulutustehtävän saanut lukio ja erityisen koulutustehtävän perusteella opiskelija voi saada huojennusta enintään kahdeksasta pakollisesta lukiokurssista. Huojennukset voidaan ottaa huomioon erityisen tuen opiskelijan opintoja suunniteltaessa.

Opiskelun erityistä tukea ei lueta kuuluvaksi varsinaiseen opiskeluhuoltoon, mutta sillä on tärkeä rooli nuoren opiskeluhuvinvoinnin edistämisessä. Sen vuoksi erityisen tuen periaatteet on kirjattu Vantaan yhteisessä opiskeluhuoltosuunnitelmassa.

4.5.Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus

Maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden yksilölliset taustat ja lähtökohdat, jotka vaikuttavat heidän opintoihinsa. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi opiskelijan suomen kielen taito, äidinkieli ja kulttuuri, maassaoloaika ja aikaisempi koulunkäynti sekä adoptio ulkomailta. Tavoitteena on tukea opiskelijan kasvua suomalaisen ja oman kieliyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi. Ylioppilastutkintolautakunta antaa ohjeet vieraskielisyyden huomioon ottamisesta ylioppilaskirjoituksissa.

Vantaan seudun steinerkoulussa vieraskielisille opiskelijoille järjestetään suomi toisena kielenä- opetusta yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa, esimerkiksi etä- tai monimuoto-opetuksena. Opiskelijoille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen opetusta OPH:n suosituksen mukaisesti. Voidaan hyödyntää myös Osallisena Suomessa- lukiohankkeessa laadittua suunnitelmaa Monikulttuurinen opetus ja ohjaus- työkaluja lukioihin.

5 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN Sisällöt

5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Opetus järjestetään valtioneuvoston asetuksessa (955/2002) määriteltyjen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelija saa laaja-alaisen yleissivistyksen ja kykenee muodostamaan jäsentyneen maailmankuvan. Opiskelija saa olennaista luontoa, ihmistä, yhteiskuntaa ja kulttuureja koskevaa eri tieteen- ja taiteenalojen tuottamaa tietoa.

Opiskelijassa vahvistaa tarvetta ja halua elinikäiseen opiskeluun. Kiinnitetään huomiota opiskelu-, tiedonhankinta- ja -hallinta- ja ongelmanratkaisutaitojaan sekä annetaan tilaa opiskelijan kehittää oma-aloitteisuuttaan. Erityisen tärkeitä ovat myös yhteistyötaidot ja itseilmaisu. Myös tiedonhankinta- ja mediataitoihin perehdytään.

Opiskelijalle annetaan mahdollisuus kehittää tietoisuutta ihmisten toiminnan vaikutuksesta maailman tilaan ja muista eettisistä kysymyksistä. Opiskelijan toivotaan kehittyvän aktiiviseksi ja vastuulliseksi toimijaksi kansalaisyhteiskunnassa.

Opetus lujittaa opiskelijan itsetuntoa ja auttaa häntä tunnistamaan persoonallinen erityislaatunsa. Lukio-opetuksen kannustaa opiskelijoita taiteelliseen toimintaan, taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävään elämäntapaan.

Opiskelijaa perehdytetään työ- ja elinkeinoelämään sekä yrittäjyyteen. Tavoitteena on, että lukion päätyttyä opiskelija pystyy kohtaamaan joustavasti muuttuvan maailman haasteet, tuntee vaikuttamisen keinoja ja hänellä on halua ja rohkeutta toimia. Opiskelija kykenee myös suunnittelemaan omaa elämäänsä, opintojaan ja uraansa sekä hakemaan itsenäisesti tietoa niihin liittyvistä asioista.

Opiskelu Vantaan seudun steinerkoulussa rakennetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja jatkumoksi. Jokaisella vuosiluokalla on oma painopistealueensa, joka kattaa kaikkien oppiaineiden opiskelun. 10. luokalla teemana on rakenteiden, lainalaisuuksien ja struktuurien hahmottaminen kaikissa oppiaineissa. 11. luokalla pääpaino on sosiaalisuuden, prosessien ja analyysin toteuttamisessa kaikessa opiskelussa. 12. luokalla teemana on synteetin ja maailman kohtaamisen painottaminen. Nuori suuntautuu itsestä ulospäin kohti maailmaa.

5.2 Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kasvattaa opiskelijoita osallistuviksi, vastuuta kantaviksi, ja kriittisiksi kansalaisiksi. Opettajat pyrkivät eri tavoin aktivoimaan ja kannustamaan opiskelijoita osallistumaan yhteiskunnan eri alueiden toimintaan. Koulumme oppilaskunta on eräs hyvä väylä aktiiviseen kansalaisuuteen ja yrittäjyyden käytännön harjoitteluun. Vaikka laaja-alaisesti yleissivistävät opinnot eivät valmista tiettyyn ammattiin, vaativat hyvät opiskelutottumukset ja opinnoissa menestyminen yrittämistä. Erilaisten yhteistyöprojektien ja yritysvierailujen lisäksi aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys -aihekokonaisuus tulee esiin monissa eri oppiaineissa kuten esimerkiksi matematiikassa, teknologiassa, historiassa ja erityisesti yhteiskuntaopin taloustiedon kurssilla.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Koulussamme luodaan edellytyksiä osallisuuden, keskinäisen tuen ja oikeudenmukaisuuden kokemiselle. Nämä ovat tärkeitä elämänilon, mielenterveyden ja jaksamisen lähteitä. Pyritään siihen, että opiskelija ymmärtää sekä oman että yhteisönsä hyvinvoinnin perusedellytykset. Oman luokkayhteisön ja erilaisten yhteistyökykyä kehittävien projektien kuten näytelmien merkitystä painotetaan. Henkistä ja fyysistä hyvinvointia pyritään lisäämään myös erilaisilla teemapäivillä esimerkiksi liikuntapäivillä ja teatterimatkoilla. Hyvinvointia ja turvallisuutta käsitellään myös monien eri oppiaineiden kursseilla. Psykologian kursseilla korostuu luonnollisesti eniten psyykkisen hyvinvoinnin näkökulma, historian ja yhteiskuntaopin kursseilla turvallisuus yhteiskunnassa jne. Myös terveystiedossa kiinnitetään laajalti huomiota hyvinvointiin.

Teknologia ja yhteiskunta

Teknologia ja yhteiskunta- aihekokonaisuuden eväitä löytyy teknologian lisäksi elämäntutkimustiedon ja filosofian pakollisista ja fysiikan, maantieteen ja biologian syventävissä kursseissa. Yhteiskuntaopin taloustiedon jaksolla käsitellään teknologian taloudellisia ja työhön ja yrittäjyyteen kohdistamia vaikutuksia. Erityisesti ympäristöekologian kurssilla arvioidaan eettisiä ja hyvinvointinäkökohtia sekä vaikutuksia elämäntapaan ja luonnonympäristön tilaan. Yleensä lukuaineiden opetuksessa rohkaistaan itsenäistä arviointikykyä ja perusteltua kannan ilmaisua.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Aihekokonaisuuden mediakriittisyys on tärkeä osa englannin 5. kurssin ja äidinkielen kaikkien, erityisesti 4. kurssin opetusta, mutta myös taide- ja katsomusaineet tarjoavat siihen eväitä eri osa-alueilla. Yleensä kaikkien opettajien koulutehtävien ja kirjoitelmien tekemistä varten antamat ohjeet vaikuttavat tähän, esim. suoran Internet-kopioinnin kieltäminen. Oppilaita ohjataan huomaamaan, etteivät kaikki mediasisällöt ole totta tai hyviä, kauniista puhumattakaan ja että media on väline, ei

itseisarvo. Tietotekniikan, erityisesti tietokoneen käytön, opetuksessa voi osa tästä tulla myös esille. Koulun viestintästrategia on opetussuunnitelman vuosittain tarkistettava liite.

Kestävän kehityksen aihekokonaisuus – ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus antaa kokonaiskuvan ihmisen, yhteiskunnan ja luonnon vuorovaikutuksesta, ihmisen riippuvuudesta elinympäristöstään sekä vastuistaan ympäristön muuttajana. Ympäristökasvatus pitää ekologisten tekijöiden lisäksi sisällään myös sosiaalisen, kulttuurisen, taloudellisen, henkisen ja esteettisen näkökulman. Vasta näiden kaikkien samanaikainen toteutuminen tekee kehityksestä kestävä. Keskeisenä päämääränä on ympäristövastuullisuuden kasvaminen. Tarvitaan myönteisiä ja mielekkäitä luonto- ja osallistumiskokemuksia sekä tietoa ja käytännön toimintamalleja. Nämä yhdessä sytyttävät halun sitoutua kestävä kehityksen periaatteisiin ja toimia sen mukaisesti. Kestävän kehityksen aihekokonaisuus ylittää koulun oppiaine- ja luokka-asterajat. Ympäristötietoisuutta ja vastuullisuutta opitaan sekä integroimalla sitä laaja-alaisesti ja ennakkoluulottomasti moniin oppiaineisiin että järjestämällä erillisiä teema- ja toimintapäiviä, -viikkoja ja -vuosia. Koko kouluyhteisön toiminnan jatkuva arvioiminen ja kehittäminen yhä paremmin kestävä kehityksen kriteerien mukaisesti toimivaksi on jatkuva yhteinen käytännöllinen ruohonjuuritason projekti oppilaille, opettajille ja muille kouluyhteisön jäsenille.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Kulttuuri-identiteettiä ja kulttuurien tuntemusta edistävät melkein kaikki kouluaineet. Kulttuuri-identiteetin muodostumiseen vaikuttavat toisaalta tiedot maantieteestä, historiasta, yhteiskuntaopista ja taidehistoriasta, mutta toisaalta myös se, miten opiskelijaa rohkaistaan lukemaan sanomalehtiä tai käymään museoissa. Loppujen lopuksi kaikki raaka-aineet ja mallit, jotka opiskelija saa ja sulattaa omaksi identiteetikseen suomalaisena tänään, ovat vaikuttaneet hänen kulttuuri-identiteettiinsä. Kulttuurien tuntemusta lisäävät edellä mainittujen, erityisesti maantieteen, lisäksi erityisesti äidinkieli, taide- ja käytännön aineet sekä vieraat kielet.

5.3 Äidinkieli ja kirjallisuus

5.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä

Kurssi 1 Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Tavoitteet

Tutustutaan tekstien tulkintaa ja tuottamista ohjaaviin perustekijöihin kuten tekstin tavoitteeseen, vastaanottajaan, tekstilajiin ja tekstityyppiin. Pohditaan viestintätilanteen ja välineen vaikutusta tekstiin. Syvennetään tekstikäsitystä esim. puhuttujen ja kirjoitettujen murretekstien avulla ja tekemällä referaatteja erilaisista

teksteistä.

Keskeiset sisällöt

Mietitään myös sanomalehtien, elokuvan, television, tietokoneen ja kännykän vaikutusta teksteihin. Selvitetään julkisen ja yksityisen sekä kaunokirjallisen ja asiatekstin ero. Painotetaan tekstin tuottamisessa ymmärrettävyyttä, havainnollisuutta ja eheyttä sekä kielenhuoltoa. Luettua tekstiä kommentoidaan. Oppilasta ohjataan arvioimaan itseään ja omia viestintätaitojaan. Ryhmän vuorovaikutustaitojen kehitystä pyritään tukemaan.

Kurssi 2 Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI2)

Tavoitteet

Käsitellään kirjoittamista prosessina lähdeaineiston hausta kieliasun ja asiallisten viitteiden hiomiseen saakka. Kiinnitetään huomiota siihen, millä edellytyksillä lähdeaineistoa voidaan hyödyntää omassa kirjoittamisessa ja miten tekstistä tulee tyylillisesti ehyt kokonaisuus. Haetun tiedon luotettavuutta opitaan arvioimaan ja tekstin merkityssuhteita pohditaan.

Keskeiset sisällöt

Kurssi 3 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Tavoitteet

Keskustellaan siitä, mitä kirjallisuus on. Käsitellään proosaa, lyriikkaa ja draamaa kirjallisuudenlajeina kirjallisuusesimerkkien avulla proosaa painottaen. Syvennyttään eri kirjallisuuden lajien ominaispiirteisiin ja erilaisiin tulkintalähtökohtiin. Oman tulkinnan perusteleminen.

Sisällöt

Eritellään ja analysoidaan kirjallisuuden keinoja ja opitaan käyttämään niitä omassa teksteissä. Novelli, runo ja draama.

Kurssi 4 Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4) (Lukion 3.luokka)

Tavoitteet

Opetellaan tekstien ja niiden välittämien arvojen eettistä ja yhteiskunnallista arviointia. Medialukutaidon syventäminen.

Keskeiset sisällöt

Tutkitaan suoraa ja epäsuoraa vaikuttamista: suostuttelua, ohjailua, manipulointia, mainontaa, propagandaa, ironiaa, satiiria ja parodiaa. Vaikuttamaan pyrkivien tekstien lajeista esillä ovat mielipide, kolumni, pakina, arvostelu, pääkirjoitus, kommentti ja mainos sekä erityisesti kirjallisuusessee. Tekstien ideologisuutta ja luotettavuutta tutkitaan, opitaan lähdekriittisyyttä ja mediakriittisyyttä, erityisesti lähdeviittausten merkitsemistä painotetaan. Pohditaan viestijän vastuuta uusissa medioissa. Puhe, keskustelu ja väittely retorisine keinoineen.

Kurssi 5 Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI5) (Lukion 2.luokka)

Tavoitteet

Tutkitaan eri aikakausia ja tyylejä edustavia tekstejä aikakauden ihmis- ja maailmankuvan ilmentäjinä. Kontekstin käsite. Tutustutaan sananvalinnan, sävyn, kielen kuvallisuuden, rytmin ja lauserakenteen vaikutukseen.

Sisällöt

Pyritään näkemään arvojen ja aatteiden muutoksia kirjoitushetkeä ja nykyhetkeä verrattaessa.

Hiotaan ja huolletaan omaa tyyliä pohdiskelevissa teksteissä.

Kurssi 6 Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6)

Tavoitteet

Tutustutaan Suomen kaunokirjallisuuden keskeisiin teoksiin aikansa kontekstissa Kantelettaresta blogeihin. Ymmärretään mennyt ja nykyinen kansainvälinen vaikutus suomen kieleen ja kirjallisuuteen.

Sisällöt

Kielen ja kirjallisuuden merkitys, muotoutuminen ja muuttuminen, kansainvälisyys, monikulttuurisuus ja kieli-identiteetti.

Omia kirjallisia ja suullisia tuotoksia.

Syventävät kurssit

Kurssi 7 Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7)

Harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden osatekijöitä ja ominaispiirteitä, esiintymis- ja

ryhmätaitoja, verbaalista ja nonverbaalista viestintää, esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteitä ja menettelytapoja. Tutustutaan suomalaiseen puhekuulttuuriin. Puhumisrohkeuden ja ilmaisuvarmuuden kehittäminen sekä puhujan ja sanoman luotettavuuteen vaikuttavat tekijät.

Kurssi 8 Tekstitaitojen syventäminen (ÄI8)

Syventäen kerrataan tekstityypit ja tekstilajit, tekstianalyysi käsitteineen, ehyen ja johdonmukaisen tekstin rakentaminen ideoinnista ulkoasun viimeistelyyn ja keskitytään myös kielenhuoltoon.

Kurssi 9 Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (ÄI9)

Arvioidaan eettisesti ja esteettisesti nykykirjallisuuden ilmiöitä ja mediatekstien ajankohtaisaiheita. Valmistetaan, esitetään tai julkaistaan ajankohtaisia suullisia ja kirjallisia kieltä, viestintää ja kulttuuria käsitteleviä puheenvuoroja. Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan lukija- ja kirjoittajayhteisöön. Oman näkökulman valinta, aiheen käsittely, ajattelun itsenäisyys ja oman ilmaisun löytyminen. Painotetaan kirjoittamista.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

Kurssi 10 Sanataide (ÄI10)

Sanataiteessa käsitellään kirjallisuutta elämyksen tarjoajana eepisen, lyyrisen ja dramaattisen kirjallisuuden eroja painottaen. Kreikkalaiset runojalat, vähintään jambi, anapesti, daktyyli ja trokee. Kerrataan Eddan sauvasointu. Runomitoista heksametri ja mahdollisesti pentametri. Säe ja säkeistö, riimi ja runomuodot, erityisesti sonetti.

Siirtyminen mitallisesta ja rytmisestä runoudesta kuvalliseen sekä aiheissa kielikuvista abstraktioihin. Kurssi sisältää suullista harjoittelua.

Opettaja kertoo Nibelungein tarut luokalle mahdollisesti lyhennettynä versiona ja siihen liittyen keskustellaan inhimillisyyden perusteesta ja siitä, milloin ihminen menettää inhimillisyytensä. Pohditaan ryhmässä tapahtuvien ja yksilöllisten ratkaisujen eroa.

Kurssi 11 Luova kirjoittaminen (ÄI11)

Runoa ja proosaa. Kehitetään kykyä syventyä ja suhtautua kirjoittamisprosessiin mahdollisimman luovalla tavalla. Oikeinkirjoitukseikat eivät ole päähuomion kohteena. Syntynyttä materiaalia julkaistaan myös koulun pedagogisessa tiedotuslehdessä, Satakielessä.

Kurssi 12 Näytelmäproduktio (ÄI12)

Luokka valmistaa itsenäisesti ilman opettajan johtavaa osuutta laajan näytelmän, joka esitetään koulun oppilaille ja muulle yleisölle. Työhön liittyy syventävää teksti- ja roolianalyysiä ja teatteri-ilmaisun harjoituksia. Tavoitteena on toisaalta yksilöllisesti työstetty taiteellinen osasuoritus, toisaalta vastuullinen työskentely työryhmän osana.

5.3.6.1. Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä

Opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä oppimäärän mukaan. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Lukion suomi toisena kielenä -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan.

Suomi toisena kielenä -opetuksen keskeinen tavoite on, että opiskelija saavuttaa sellaisen suomen kielen taidon, että hän voi opiskella täysipainoisesti kaikkia lukion oppiaineita ja että hänen on mahdollista jatkaa opintojaan sekä selviytyä työelämässä suomen kielellä. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä opetus vahvistaa opiskelijan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Vantaan seudun steinerkoulussa suomea toisena kielenä opetetaan yhteistyössä muiden koulujen kanssa, mahdollisesti etäopetuksena.

Opetuksen tavoitteet

Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää suomen kielen taitonsa niin hyväksi, että hän pystyy käyttämään sitä ajattelun, oppimisen, ilmaisun ja vaikuttamisen sekä sosiaalisten suhteiden luomisen ja ylläpitämisen välineenä
- osaa ja rohkenee ilmaista itseään ymmärrettävästi erilaisissa arkielämän ja opiskelun viestintätilanteissa
- hallitsee suomen kielen perusrakenteet kielen eri tasoilla ja tulee entistä tietoisemmaksi suomen kielen erityispiirteistä omaan kieleensä tai muihin kieliin verraten
- kykenee hyödyntämään erilaisia tekstejä, ja oppii tietoyhteiskunnassa tarvittavaa kriittistä tulkinta- ja arviointitaitoa
- parantaa taitoaan etsiä, valita, muokata ja välittää tietoa erilaisista lähteistä
- tottuu työskennellessään käyttämään sanakirjoja ja kielenoppaita
- perehtyy suomalaiseen yhteiskuntaan, mediaan, kulttuuriin ja kirjallisuuteen (yhteistyössä muun aineopetuksen kanssa)
- havaitsee kielen vaihtelun puhujan, tilanteen ja alueen mukaan ja laajentaa

tietojaan puhutun ja kirjoitetun kielen peruseroista ja työnjaosta

- oppii ymmärtämään toisen kielen oppimisprosessia, pystyy tarkkailemaan omaa kielitaitoaan, arvioimaan edistymistään ja haluaa kehittää kielitaitoaan sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa
- oppii pohtimaan kaksi- tai monikielisyyttään; hänen käsityksensä kielen merkityksestä identiteetille syvenee.

Arviointi

Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2.2-taso (toimiva itsenäinen kielitaito) kuvaa pääpiirtein suomi toisena kielenä opiskelijan hyvää osaamista lukion päättövaiheessa. Opiskelijan kielitaitoprofiilin vahvimmat alueet ovat kuullun ja luetun ymmärtäminen, joissa hyvän osaajan taito ylittää B2.2-tasolle. Kirjoittamisen alueella B2.1-taso (itsenäisen kielitaidon perustaso) kuvaa hyvää osaamista.

Opiskelijaa arvioidaan suomi toisena kielenä oppimäärän mukaan, jos se on valittu hänen oppimääräkseen huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä -opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä kursseista. Äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä oppimäärän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä kurssin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä -kurssit korvaavat äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä oppimäärän kurssit vain siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pääsääntöisesti pakollisten kurssien osalta edellytetään lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Vantaan seudun steinerkoulussa suomea toisena kielenä opetetaan yhteistyössä muiden koulujen kanssa, mahdollisesti etäopetuksena. Kurssikuvaukset yhteistyökumppanilta.

Pakolliset kurssit

1. Perusteet hallintaan (S21)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija harjoittelee lukio-opinnoissa tarvittavaa yleiskielistä esitystapaa sekä kirjallisesti että suullisesti

- tiedostaa suomen kielen perusrakenteet ja tulee varmaksi niiden hallinnassa
- pystyy asettamaan tavoitteita suomen kielen opiskelulle ja rohkaistuu suomen kielen käyttäjänä.

Sisällöt

- opiskelijan kielitaidon kartoitus
- opiskelijan tausta ja kokemukset
- kahden kulttuurin ja kielen keskellä eläminen
- lukion opiskelukulttuuri, suomen kielen opiskelutekniikka
- parihaastattelut, arkielämään ja sosiaalisiin tilanteisiin liittyvät pienet puheenvuorot
- suomen kielen keskeiset äänne- ja muoto-opilliset piirteet
- aineistopohjainen kirjoitelma

2. Kieli käyttöön (S22)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti ja tulee tietoiseksi toimintamahdollisuuksistaan vuorovaikutustilanteissa
- oppii erottamaan eri tyylejä ja sävyjä kirjoitetussa ja puhutussa kielessä
- oppii erittelemään ja hallitsemaan kielen lauserakenteita sekä ymmärtämään sanaston muodostumiskeinoja.

Sisällöt

- kielitilanteiden vaihtelu ja puheen variaatio
- erilaisia kaunokirjallisia ja asiatekstejä
- eri asiointitilanteita
- hankitun tiedon suullista ja kirjallista raportointia
- kielen lausetason perusrakenteet

peruslauseen rakentaminen

peruslauseen jäsenet, erityisesti objekti

suomen kielelle ominaiset lausetyypit

- sananmuodostuskeinot

3. Kielellä vaikutetaan (S23)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää erityyppisiä suullisia ja kirjallisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, sekä oppii löytämään tekstin ydinajatuksen ja ottamaan kantaa niihin
- rohkaistuu muodostamaan ja ilmaisemaan mielipiteitään perustellen
- oppii tunnistamaan, miten häneen vaikutetaan
- tarkastelee myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- parantaa kielen perusrakenteiden hallintaa, erityisesti sijamuotojen merkitystehtäviä ja rektioita.

Sisällöt

- mielipidekirjoituksia ja ajankohtaisohjelmia
- asiatekstin analysointi- ja tulkintaharjoituksia
- perustelemisen harjoittelusta sekä suullisesti että kirjallisesti
- ryhmäkeskustelutehtäviä
- kaunokirjallisuus ja media vaikuttajana
- nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tarkastelua
- vertailumuotoja ja rektioseikkoja

4. Syvemmät tekstitaidot (S24)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon sekä rohkaistuu persoonalliseen kielen tuottamiseen
- harjaantuu löytämään erilaisista teksteistä niiden pääajatuksen, tulkitsemaan tekstin ydinsisältöä sekä totuttautuu kirjoittamaan aineiston pohjalta.

Sisällöt

- erilaisia mediatekstejä; niiden tulkintaa ja hyödyntämistä
- tekstin tuottamista erilaisista aineistoista
- luovaa kirjoittamista
- referointia

5. Suomalainen kulttuuri tutuksi (S25)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, erityisesti kirjallisuuden sekä muihin taiteisiin ja mediakulttuuriin ja vertailee suomalaista kulttuuria tuntemiinsa muihin kulttuureihin
- hyödyntää mediaa kulttuurin välittäjänä sekä saa taide-elämyksiä ja aineksia oman identiteettinsä rakentamiseen.

Sisällöt

- kirjallisuuden keskeisiä lajeja
- suomalaisen kirjallisuuden lukemista, kuten novelleja, lyhytproosaa, runoja, romaanikatkelmia sekä ainakin yksi kokonaisteos
- opintokäynti tai taide-esityksen katsominen, esimerkiksi teatterikäynti
- yhden kirjailijan ja hänen teoksensa esittely

6. Kohti toimivaa kaksikielisyyttä (S26)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa kielitaitoaan vaativilla teksteillä ja tehtävillä
- syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- vahvistaa käsitystään suomalaisuudesta, esimerkiksi suomalaisen kirjallisuuden avulla.

Sisällöt

- vaativien kielen rakenteiden kertaamista
- kirjakielen hallinnan syventämistä, esimerkiksi välimerkkien käyttöä

- sanavaraston kartuttamista eri aihealueilta
- rakennetehtäviä, luetun ymmärtämistä, tekstin selittämistä, kirjoitelmia
- suomalainen kaunokirjallinen teos

Syventävät kurssit

7. Puhekieli tarkasteluun (S27)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy suomen puhekielen ominaispiirteisiin
- oppii tunnistamaan puheesta ja kirjoituksesta puhekielisyyksiä ja pystyy vertailemaan puhe- ja yleiskieltä toisiinsa.

Sisällöt

- suomen puhekielen kielioppia
- suomen puhekielen erityispiirteitä
- yleispuhekieli, murre, slangi
- puhekielen erityispiirteitä
- itsenäinen työ: työprosessin suunnittelu, suomenkielisen henkilön haastattelu, nauhoitus, litterointi, puhutun muuttaminen yleiskieliseksi, työn suullinen esittäminen luokalle, kirjallinen raportointi

8. Erilaisten tekstien kirjoittamista (S28)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa kirjallisen ilmaisun taitojaan
- varmentuu kielen rakenteiden hallinnassa ja harjaantuu kirjoitusprosessiin.

Sisällöt

- kirjoittamista erilaisiin tarkoituksiin opiskelijoiden tarpeiden mukaan: asia- ja asioimiskirjoittamista, esimerkiksi hakemus, valitus tai selvitys
- kirjoittamista materiaalin pohjalta, esimerkiksi kommentti, analyysi tai

arvostelu

- pohjatekstin tekstilajin ja kielen havainnointia
- ns. luovaa kirjoittamista opiskelijoiden tarpeiden ja kiinnostuksen mukaan
- kirjoittamisen prosessiluonteisuus, prosessin eri vaiheet
- jäsentelyn sekä tekstin ulko- ja kieliäsun tarkastelua ja hiontaa
- kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan

9. Tekstien maailmassa (S29)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan lukea erittelevästi ja eläytyvästi
- parantaa suomalaisen ja mahdollisuuksien mukaan oman kulttuurinsa kirjallisuuden tuntemustaan.

Sisällöt

- erilajisten kaunokirjallisten ja asiatekstien tekstien lukemista
- vapaavalintainen kaunokirjallinen teos, esimerkiksi oman kulttuuri-identiteetin rakentumisen kannalta tärkeä teos
- kirjailija- tai teosesittely
- kirjallisuudesta keskustelemista ja kirjoittamista, oman lukukokemuksen jakamista
- käännösharjoitus

5.4 Toinen kotimainen kieli

5.4.1 Ruotsi

Ruotsin kielen opetus antaa oppilaille valmiudet vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön kaksikielisessä maassamme ja Pohjolassa. Opetus kehittää oppilaiden kulttuurien välisen viestinnän taitoja. Se antaa heille ruotsin kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja sekä tarjoaa näkymiä pohjoismaisiin yhteiskuntiin ja kulttuureihin, lisää niitä koskevaa tietoisuutta, ymmärtämystä ja arvostusta. Omaehtoiseen opiskeluun tarvittavien valmiuksien saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista harjoittelua. Ruotsin kieli oppiaineena on taito-, tieto- ja kulttuuriaine.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri oppimäärissä kielitaidon kuvausasteikon (liite) tasot seuraavasti:

Oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A-oppimäärä	B2.1	B1.2	B2.1	B1.2
B1-oppimäärä	B1.2	B1.1	B1.2	B1.1

Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa viestiä ruotsin kielelle ja sen kulttuurialueelle ominaisella tavalla, osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin, tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana, osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin.

Ruotsin kielen opiskelussa pyritään kielen luonteen ja tyylin syvälliseen ymmärtämiseen. Kielen eri rekisterit tyyli- ja vivahde-eroineen tulevat tutuiksi oppilaalle. Oppilaan omassa kielitaidossa pyritään sujuvuuteen ja luovuuteen niin kirjoitetussa kuin suullisessakin viestinnässä. Myös tekstin ja kuullunymmärtämistaitoja hiotaan aktiivisesti. Aihepiirit kursseilla ovat laaja-alaiset. Teemojen käsittely alkaa oppilaiden lähiympäristöstä ja arkielämästä ja jatkuu kulttuuri-identiteetin myötä ajankohtaisiin aiheisiin, politiikkaan ja julkiseen elämään edeten suuriin globaaleihin teemoihin. Mitä pidemmälle kursseissa edetään, sitä autenttisempia ja teoreettisempia tekstit ovat. Kieliopin opiskelussa hyödynnetään kontrastiivista eli vertailevaa kielten opiskelua. Kurssien aikana käydään kielioppi perusteellisesti läpi, ja lopulta oppilaan olisi hallittava kielioppi yhtenä suurena

kokonaisuutena. Lukio-opetuksen lähestyessä loppua, on oppilailla mahdollisuus suorittaa ruotsin kielen ylioppilaskoe. Tätä varten oppilailla on mahdollisuus syventävään opetukseen erityisesti kurssilla 8, joiden aikana valmentaudutaan kurssimateriaalin ohella ylioppilaskirjoituksiin.

Perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkanut oppimäärä (A)

Pakolliset kurssit

1. Arkielämää Pohjoismaissa (RUA1)

Kurssi niveltää luokkien 1.-9. ja luokkien 10. - 12. kielenopetusta sekä vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Teemat liittyvät jokapäiväiseen elämään ja henkilökohtaiseen kanssakäymiseen, kuten ystäväyteen, kouluelämään, harrastuksiin ja vapaaajanviettoon.

Kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Kurssilla painotetaan keskustelua ja mielipiteen ilmaisua. Myös lyhyitä kirjallisia viestejä kirjoitetaan.

2. Ihmiset ympärillämme (RUA2)

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiireinä ovat ihmissuhteet, erilaisuus sekä ihmisen hyvinvointiin liittyvät asiat. Kurssilla vertaillaan elämää ennen ja nyt.

Aihekokonaisuus ”hyvinvointi ja turvallisuus” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankennetaan ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

3. Suomi – osa Pohjolaa ja Eurooppaa (RUA3)

Kurssin aikana tutustutaan omaan kotimaahan ruotsinkielisestä näkökulmasta sekä osana muuta Pohjolaa ja Eurooppaa. Aihekokonaisuuksista korostuu erityisesti kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus. Tutustutaan suomenruotsalaiseen runouteen. Kirjallista tuottamista harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin soveltuviatekstejä. Kielioppirakenteiden vahvistamista jatketaan.

4. Elinympäristömme (RUA4)

Kurssilla painottuvat syvälliset keskustelut aiheista tunneelämästä sekäymmärtämisvalmiuksien lisääminen vaativahkojen tekstien ja ymmärtämiskeinojen harjoittelun avulla. Muita teemoja ovat luonto, ympäristö, teknologia ja viestintä, jotka tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia kurssin aiheiden käsittelyyn. Tutustutaan monikulttuuriseen Tanskaan ja pohjoismaisiin elokuviin. Kurssiin voi liittyä jokin pohjoismainen elokuva. Kielitaidon eri osaalueiden hiomista jatketaan.

5. Opiskelu ja työ (RUA5)

Kurssin aihepiirejä ovat työ, elämä, opiskelu ja palvelut yhteiskunnassamme. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen, joukkoviestintä ja mainonta tarjoavat hyvän mahdollisuuden suulliseen ja kirjalliseen viestintään, jolloin teema aktiivinen kansalaisuus korostuu. Norjaan tutustutaan lähemmin. Kurssilla harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja muodollista kielenkäyttöä sekä perehdytään lyhyesti pohjoismaisiin kirjallisuuden klassikoihin. Kurssin aikana voidaan laatia kirjallisuustaikirjaesitelmiä tai kirjoittaa valitusta temasta laajemmin. Kokonaisvaltainen kielitaidon harjaannuttaminen jatkuu.

6. Kulttuuri ja sen tekijöitä (RUA6)

Teemat kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä viestintä- ja mediaosaaminen tuovat vaihtelua kurssin toteuttamiseen. Kurssin aikana voidaan katsoa jokin teemaan soveltuva pohjoismainen elokuva. Aiempien kurssien teemoja syvennetään. Sanavaraston laajentaminen ja rikastuttaminen ovat kurssin keskeisiä päätavoitteita. Opiskelijat voivat valmistaa valitsemastaan aiheesta laajahkon tuoksen ja esitellä sen. Kieliopin hallintaa syvennetään samalla kun harjoitellaan akateemisempaa otetta opiskeluun. Hankitaan opettajan ohjeiden mukainen kielioppikirja.

Syventävät kurssit

Kurssi 7 Puhu ja ymmärrä paremmin (RUA7)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun

aiheina ovatajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

Arviointi perustuu kielitaidon asteesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin, joita voivat olla keskustelut, pienet esitelmät yms. Jatkuva läsnäolo on kurssin suorituksen osalta erittäin tärkeää. Kurssi arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä. Kurssin suorittamisajankohta on 12.luokalla ja kaikki aiemmat englannin kurssit tulee olla suoritettuina ennen osallistumista.

Kurssi 8 Tiede, talous ja tekniikka (RUA8)

Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä vaativan kieliaiineksen avulla, lähtökohtana mm. eri tieteenalat, tekniikan saavutukset ja yrityselämä. Kielen eri rekisterien hallitseminen kaikilla kielen eri osaluilla on kurssin keskeisintä sisältöä. Valmentautumista ylioppilaskirjoituksiin jatketaan monipuolisilla harjoituksilla, painotetaan kuitenkin kuullunymmärtämistä. Kurssilla tehdään runsaasti kaikkia ylioppilaskirjoituksissa mahdollisesti esiintyvien tehtävätyyppien mukaisia harjoituksia. Kurssin aikana suoritetaan preliminäärikoe. Opiskelijalla on halutessaan mahdollisuus suorittaa suullisen kielitaidon koe kurssin kuluessa.

Perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkanut oppimäärä (B1)

Pakolliset kurssit

1. Koulu ja vapaa-aika (RUB1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeen mukaan. Aihepiireinä ovat opiskelu ja nuorten harrastukset, ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

2. Arkielämää Pohjoismaissa (RUB2)

Kurssilla jatketaan sanaston ja rakenteiden vahvistamista ja painotetaan puheviestinnän harjoittamista sekä kirjoittamista lyhyiden viestinnällisten tehtävien avulla. Kurssilla jatketaan nuorten elämän, opiskelun, työn, harrastusten, palveluiden ja vapaa-ajan tarkastelua. Aihekokonaisuudet ”hyvinvointi ja turvallisuus” ja

”viestintä- ja mediaosaaminen” antavat näkökulmia kurssin aiheiden tarkasteluun. Vankennetaan suullisen viestinnän strategioiden hallintaa ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

3. Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa (RUB3)

Aihepiireinä ovat kotimaa, suomenruotsalaisuus, vertailu muihin Pohjoismaihin sekä Suomi pohjoismaisena valtiona Euroopassa. Aihekokonaisuus ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” tarjoaa mahdollisuuksia käsitellä kurssin aiheita. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita.

4. Elämää yhdessä ja erikseen (RUB4)

Aihepiireinä ovat elämänarvot, ihmissuhteet, sukupuolten ja ikäryhmien kohtaaminen opiskelussa ja työssä sekä ajankohtaiset yhteiskunnalliset ilmiöt. Aihekokonaisuuksista korostuu ”hyvinvointi ja turvallisuus”.

5. Elinympäristömme (RUB5)

Aihepiireinä ovat luonto, muuttuva elin- ja työympäristö sekä joukkoviestimet. Aihekokonaisuudet ”kestävä kehitys”, ”teknologia ja yhteiskunta” sekä ”viestintä- ja mediaosaaminen” tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Harjoitellaan ymmärtävän lukemisen strategioita ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

Syventävät kurssit

Kulttuurin tekijöitä ja näkijöitä (RUB6)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset pohjoismaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Kurssi vankentaa myös jokapäiväisen elämän kielenkäyttötilanteissa tarvittavaa suullista kielitaitoa.

Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien tekstien ja puheen ymmärtämistä

harjoittavien materiaalien avulla.

Arviointi perustuu kielitaidon asteesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin, joita voivat olla keskustelut, pienet esitelmät yms. Jatkuva läsnäolo on kurssin suorituksen osalta erittäin tärkeää. Kurssi arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä. Kurssin suorittamisajankohta on 12.luokalla ja kaikki aiemmat englannin kurssit tulee olla suoritettuina ennen osallistumista.

7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUB7)

Aihealueita ovat maailmanlaajuiset ilmiöt ja kansainvälinen vaikuttaminen. Kurssilla käsitellään yhteiskunnallisia asioita, päätöksentekoon osallistumista sekä kansainvälistä vaikuttamista ja vastuuta. Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä entistä vaativamman kieliaiineksen avulla.

5.5. Vieraat kielet

Vieraan kielen opetuksen tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia toimia erikielisissä viestintätilanteissa, totuttaa hänet käyttämään kielitaitoa ja kasvattaa hänet ymmärtämään ja kunnioittamaan eri kulttuureja – ja sitä kautta myös oppia ymmärtämään omaa kulttuuria paremmin. Oppilaan tulee oppia ymmärtämään, että taitoaineena ja kommunikaation välineenä kieli edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua.

Arvioinnissa käytetään Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa asettamia taitotasoasteikkoja.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri oppimäärissä kielitaidon kuvausasteikon (liite) tasot seuraavasti:

Kieli ja oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet A	B1.1–B1.2	B1.1	B1.2	B1.1–B1.2
Englanti B1	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Englanti B2	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet B2	A2.2	A2.1–A2.2	A2.2–B1.1	A2.1–A2.2
Englanti B3	B1.1	A2.2	B1.1	B1.1
Muut kielet B3	A2.1–A2.2	A2.1	A2.1–A2.2	A1.3–A2.1

Tavoitteena on myös, että opiskelija

- osaa viestiä kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla
- osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin

- tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
- osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin.

Koodit

Vieraista kielistä käytetään seuraavia koodeja:

EN=englannin kieli

RA= kieli

SA=saksan kieli

VE=venäjän kieli

EA= spanjan kieli

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielen B3-oppimäärän kurssia numero 2.

Perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkanut oppimäärä (A), Englanti ja Saksa

Pakolliset kurssit

Kurssi 1 Nuori ja hänen maailmansa (ENA1 ja SAA1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kieltenopetusta sekä vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään ja henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Myös hyvinvointi ja turvallisuus ovat kurssin teemoja. Kurssilla painotetaan keskustelua ja mielipiteen ilmaisua. Esimerkiksi väittelyyn valmistautuminen voi olla kotitehtävänä. Tutustutaan etymologiaan ja vertaillaan kieliä toisiinsa.

Kurssi2 Viestintä ja vapaa-aika (ENA2 ja SAA2)

Kurssilla jatketaan puheviestinnän monipuolista harjoittelua sekä kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen. Tutustutaan kirjallisuudenhistoriaan. Rakenteiden hallintaa vahvistetaan ja laajennetaan. Aihepiirit liittyvät vapaa-aikaan ja

harrastuksiin. Myös kirjoittamistaitoa harjoitellaan. Aihekokonaisuudet Hyvinvointi ja turvallisuus sekä Viestintä- ja mediaosaaminen painottuvat.

Kurssi3 Opiskelu ja työ (ENA3 ja SAA3)

Kurssin aihepiirit liittyvät opiskeluun ja työelämään. Ihmissuhteet ja oikeudet, henkilökohtainen identiteetti, musiikki, media, talouselämä ovat eräitä aiheita. Harjoitukset liittyvät niille tyypilliseen suulliseen ja kirjalliseen viestintään. Muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä harjoitetaan. Englannissa kielen korrektiuden, kauneuden ja vaikuttavuuden ymmärtäminen grammatiikan, retoriikan jadialektiikan käsitteiden kautta. Kielioppia kerrataan tarpeen mukaan. Aihekokonaisuuksista painottuu Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäjyys.

Kurssi 4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4 ja SAA4)

Kurssilla painotetaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä vaativahkolla tasolla. Lähtökohtana ovat oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntiin liittyvät tekstit. Harjoitellaan ymmärtävän lukemisen strategioita sekä kirjoitetaan monipuolisia tekstejä, myös kaunokirjallista tekstiä. Syvennyttään kohdekieliseen runouteen.

Kurssi 9 (11. luokka) Shakespearenäytelmä (ENA9)

Dramatisoidaan, harjoitellaan ja esitetään Shakespearenäytelmä alkukielellä.

Kurssi 5 Kulttuuri (ENA5 ja SAA5)

Kurssin teemana on monipuolinen kulttuuri. Osana tätä tutustutaan moderniin kirjallisuuteen, myös amerikkalaiseen runouteen . Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä viestintä- ja mediaosaaminen tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen. Luodaan yleiskatsaus kaikkeen 12 vuoden aikana opittuun. Kielen eri osa-alueita tarkastellaan kokonaisuuksina. Pohditaan myös saavutettujen tietojen ja taitojen merkitystä oman tulevaisuuden kannalta. Onko vieraiden kielten opiskelulle asetetut tavoitteet saavutettu? Luova kielenkäyttö (vapaus) , kommunikaatiokyky (veljeys) ja toisen kohtaaminen sekä rohkeus ja halu tutustua toiseen kulttuuriin (tasa-arvo).

Kurssi 6 Tiede, talous ja tekniikka (ENA6 ja SAA6)

Kurssilla painotetaan vaativan kieliaineksen ymmärtämistä. Teemoina ovat eri tieteenalat, tekniikan saavutukset, viestinnän eri muodot ja talouselämä. Teknologia ja yhteiskunta ovat oleellisessa asemassa kurssin sisällössä. Teemana on tulevaisuus: koulutusmahdollisuudet, työelämä, uravalinta, politiikka, ihmisoikeudet. Luetaan ja kirjoitetaan runsaasti erityyppisiä tekstejä.

Syventävät kurssit

Kurssi 7 Luonto ja kestävä kehitys (ENA7 ja SAA7)

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväen kehityksen aihepiiriin liittyvää kieltä. Kerrataan kattavasti koko kielioppi ja syvennetään sanastoa.

Kurssi 8 Puhu ja ymmärrä paremmin (ENA8 ja SAA8)

Kurssilla harjoitetaan puhumista ja suullisen kielen käyttöä. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden, jo suoritettujen kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla. Kielioppia harjoitellaan myös suullisesti. Tunneilla käytetään vain englantia tai saksaa.

Arviointi perustuu kielitaidon asteesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin, joita voivat olla keskustelut, pienet esitelmät yms. Jatkuva läsnäolo on kurssin suorituksen osalta erittäin tärkeää. Kurssi arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä. Kurssin suorittamisajankohta on 12.luokalla ja kaikki aiemmat englannin kurssit tulee olla suoritettuina ennen osallistumista.

Kurssi 9 (10. tai 11. luokka) Shakespearenäytelmä (ENA9)

Dramatisoidaan, harjoitellaan ja esitetään Shakespearenäytelmä alkukielellä.

B3 KIELET (Ranska, Venäjä, etänä myös Espanja, Italia ja Japani)

Vieraiden kielten opetus kehittää opiskelijoiden kulttuurien välisen viestinnän taitoja: se antaa heille kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja ja tarjoaa heille mahdollisuuden kehittää opiskeltavan kielen kielialueen tai yhteisön kulttuuria koskevaa tietoisuuttaan, ymmärtämystään ja arvostustaan. Tällöin otetaan huomioon eurooppalainen identiteetti ja eurooppalainen monikielisyys ja -kulttuurisuus. Kielten opetus antaa opiskelijoille valmiudet kielten omaehtoiseen opiskeluun auttamalla heitä ymmärtämään, että viestintätaidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua.

Vieras kieli oppiaineena on taito-, tieto- ja kulttuuriaine.

Lukiossa alkavan kielen tavoitteena on saavuttaa sujuva suullinen kielitaito. Painopiste on käytännön kielitaidon opettelemisessa. Asioiden käsittelyjärjestys ja tapa saattavat vaihdella kielikohtaisesti. Peruskielioppi käsitellään pääpiirteittäin.

SISÄLTÖ

Aiheita käsitellään oman maan, opiskeltavan kielen kulttuurialueen sekä laajemmankokulman avulla niin, että opiskelija voi vertailla eri kielten yhtäläisyyksiä ja eroja. Aiheiden käsittelyssä otetaan myös huomioon eri aihekokonaisuuksien näkökulmat. Kursseilla käsitellään myös opiskelijoiden kiinnostuksen mukaisia sekä ajankohtaisia aihealueita.

Opiskelijoilla on tilaisuus jokaisen kurssin aikana kuunnella, puhua, lukea ja kirjoittaa erilaisia tekstejä, vaikka painotukset vaihtelevatkin kurseittain. Kielen rakenteiden ja sanaston tuntemusta laajennetaan monipuolisesti ja opiskelijoita ohjataan havaitsemaan oman toiminnan ja arvostusten kulttuurisidonnaisuus.

Opiskelutaitoihin kiinnitetään erityistä huomiota kaikilla kursseilla. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa sekä löytämään itselleen parhaiten sopiva opiskelustrategia.

Tavoitteet

Tavoitteena lukiossa alkavan vieraan kielen opetuksessa on, että opiskelija saavuttaa kielitaidon kuvausasteikon tason seuraavasti: Kuullun ymmärtäminen A2.1 – A2.2, puhuminen A2.1, luetun ymmärtäminen A2.1-A2.2, kirjoittaminen A1.3-A2.1. Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa viestiä kohdekielelle ja kulttuurille

ominaisella tavalla, osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin, tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana sekä osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisia strategioita käyttäen.

Lukiossa alkava oppimäärä (B3)

Syventävät kurssit

1. Hyvää päivää, hauska tutustua

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet, ja kurssilla opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Kurssilla painotetaan puheviestintää.

2. Näin asiat hoituvat

Kurssin aihepiirejä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä elämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitetaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja käytettäessä esimerkiksi pankki-, posti-, lääkäri-, liikenne-, majoitus- ja ateriointipalveluita. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

3. Vapaa-aika ja harrastukset

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisemista ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

4. Meillä ja muualla

Kurssin aihepiireinä ovat oman maan ja kohdekielisten maiden ihmiset, maantiede, historia, nähtävyydet ja lomanviettomahdollisuudet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa.

Kirjoittamistaitoa harjoitellaan yksinkertaisten viestinnällisten tehtävien avulla.

5. Ennen ja nyt

Kurssilla tarkastellaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

7. Kulttuuri

Kurssin aihepiireinä voivat olla esimerkiksi kohdekulttuurin kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

8. Yhteinen maapallomme

Lähtökohtana ovat esimerkiksi oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntien toimintaan sekä maapallon nykytilaan ja tulevaisuuden näkymiin liittyvät yleistajuiset tekstit, myös mediatekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti.

5.6 Matematiikka

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan

perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Erityisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin.

Opiskelijaa myös kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Arviointi

Matematiikan opetuksessa arvioinnin tulee kehittää opiskelijan kykyä esittää ratkaisuja, tukea opiskelijaa matemaattisten käsitteiden muodostamisprosessissa ja arvioida kirjallista esitystä sekä opettaa opiskelijalle oman työnsä arvioimista. Osaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomio laskutaitoon, menetelmien valintaan ja päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Jos jonakin vuonna pitkän matematiikan valinnoita on vain vähemmän kuin ryhmän muodostamiseen vaadittu määrä, opetus voidaan järjestää osaksi lyhyen oppimäärän kanssa eli opettaja voi opettaa eriyttäen samassa ryhmässä yhtäaikaan kurseja MAA1 ja MAB1, MAA3 ja MAB2, MAA6 ja MAB5, MAA7 ja MAB4 sekä MAA8 ja MAB3.

Matematiikan pitkä oppimäärä

Pakolliset kurssit

Funktiot ja yhtälöt (MAA1)

Kurssilla kerrataan ja syvennetään potensseja, juuria ja verrantoja. Lisäksi uusina aiheina tutustutaan eksponentti- ja logaritmi-funktioihin sekä käänteisfunktion käsitteeseen sekä ratkaistaan näihin liittyviä yhtälöitä. Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa varmat laskurutiinit potenssien, juurten sekä edellä mainittujen funktioiden ja yhtälöiden suhteen ja osaa myös soveltaa niitä.

Polynomifunktiot (MAA2)

Kurssilla käsitellään toisen ja korkeamman asteen yhtälöitä ja epäyhtälöitä sekä rationaaliyhtälöitä ja -epäyhtälöitä. Tavoitteena on, että opiskelija oppii ratkaisemaan edellä mainittuja yhtälöitä sekä epäyhtälöitä ja soveltamaan oppimaansa.

Geometria (MAA3)

Kurssilla kerrataan sekä taso- että avaruusgeometrian ja trigonometrian perusteet. Uusina asioina käsitellään mm. sini- ja kosinilause, ympyrän tangenti sekä geometrinen todistusten laatiminen.

Tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa ja syventää geometrian taitojaan sekä oppii matemaattisen todistamisen perusteet.

Analyttinen geometria (MAA4)

Kurssilla perehdytään analyttisen geometrian perusteisiin suoran, paraabelin ja ympyrän yhtälöiden kautta. Lisäksi syvennetään itseisarvon ja yhtälöryhmien hallintaa.

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää analyttisen geometrian luoman yhteyden algebrallisten ja geometrinen käsitteiden välillä oivaltamalla pistejoukon yhtälön käsitteen sekä ymmärtää itseisarvon käsitteen ja hallitsee yhtälöryhmien sekä itseisarvoyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaisemisen.

Vektorit (MAA5)

Kurssilla tutustutaan vektorin käsitteeseen, opitaan vektorilaskennan perusteet sekä käsitellään suoria, tasoja sekä vektorilaskennan sovelluksia. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää vektorikäsitteen ja saavuttaa vektorilaskennan perustaidot.

Todennäköisyys ja tilastot (MAA6)

Kurssilla opitaan tilastotieteestä havainnollistamaan erilaisia tilastollisia jakaumia sekä määrittämään ja tulkitsemaan niiden tunnuslukuja. Todennäköisyyslaskennassa kerrataan ja syvennetään klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden perusteita ja

kombinatoriikkaa. Uusina aiheina käsitellään diskreetin ja jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteitä, Gaussin käyrää ja tiheysfunktion käsitettä. Tavoitteena on, että opiskelija oppii käsittelemään ja ymmärtämään erilaisia tilastoja, hallitsee klassisen todennäköisyyslaskennan rutiininomaisesti ja tutustuu edellä mainittuihin uusiin aiheisiin.

Derivaatta (MAA7)

Kurssilla kerrataan rationaalilausekkeiden, -yhtälöiden ja -epäyhtälöiden käsittelyä. Tältä pohjalta perehdytään raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan käsitteisiin. Opitaan polynomifunktioiden derivoimissääntöjä ja niiden soveltamista ääriarvolaskennassa. Tavoitteena on, että opiskelija hallitsee raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan käsitteet, kykenee määrittämään polynomifunktioiden derivaattoja ja osaa soveltaa edellä mainittuja taitoja.

Juuri- ja logaritmfunktiot (MAA8)

Kurssilla kerrataan ja syvennetään juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden sekä -yhtälöiden hallintaa. Opitaan myös derivoimaan kyseisiä funktioita. Tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa juuri- ja eksponenttifunktioiden sekä logaritmien hallintaa ja oppii derivoimaan edellä mainittuja funktioita sekä soveltamaan niitä.

Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA9)

Kurssilla perehdytään trigonometrinen funktioiden symmetriaan ja jaksollisuuteen, opitaan derivoimaan niitä sekä ratkaisemaan trigonometrisia yhtälöitä. Lisäksi tutustutaan lukujonoihin, erityisesti aritmeettisiin, geometrisiin ja rekursiivisiin jonoihin. Tavoitteena on, että opiskelija hallitsee trigonometriset yhtälöt ja trigonometrinen funktioiden derivoinnin, lukujonoihin liittyvät peruskäsitteet sekä -kaavat ja osaa soveltaa niitä.

Integraalilaskenta (MAA10)

Kurssilla tutustutaan integraalin käsitteeseen, opitaan määrittämään alkeisfunktioiden integraaleja, perehdytään määrätyn integraalin käsitteeseen, opitaan laskemaan pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla sekä sovelletaan opittua. Tavoitteena on ymmärtää integraalin käsite, oppia määrittämään integraalifunktioita sekä soveltamaan sitä erityisesti pinta-alojen ja tilavuuksien määrittämisessä.

Syventävät kurssit

Lukuteoria ja logiikka (MAA11)

Väitelauseiden formalisointi, väitelauseen totuusarvon tutkiminen, avoimen lauseen käsite, kvanttorit, todistusperiaatteet, lukuteorian peruskäsitteet ja lakulukujen ominaisuudet, kokonaislukujen jaollisuuden tutkiminen, Eukleideen algoritmi.

Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA12)

Absoluuttisen ja suhteellisen virheen käsitteet, likiarvolaskun tarkkuutta koskevat säännöt, iteroinnin käsite, yhtälön numeerinen ratkaisu, polynomien jaollisuuden tutkiminen, polynomien tekijöiden määrittäminen, algoritmien ajattelu, nykyaikaisten matemaattisten välineiden käyttö, muutosnopeuden ja pinta-alan numeerinen määrittäminen.

Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden syventäminen, integraalilaskennan taitojen täydentäminen ja soveltaminen mm. jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen, lukujonon raja-arvot, sarjat ja niiden summat.

Kurssi 14 Maanmittaus (MAA14/MAB9) (10.luokka)

Trigonometrian sovelluksia: suorat, pinta-alat, kulmat, korkeusmittauksia mm. puun korkeuden määrittäminen. Mitataan luonnossa Snell-Pothenot-ongelman lähtösuureet eli kolmion sivut ja 4. pisteestä kulmat. Lopuksi lasketaan 4. pisteen etäisyys. Trigonometrian harjoituksena tehdään aurinkokello.

Projektiivinen geometria I (MAA15/MAB10)

Suoran pisteen projisointi toiselle suoralle, erilaiset tapaukset. Aritmeettinen, geometrinen ja harmoninen keskiarvo piirrettyinä harmonisen kasvumitan avulla. Kasvinvarren kasvumitan tutkiminen. Kultaisen leikkauksen esiintyminen luonnossa japrojektiivisessä geometriassa duaalisesti piirrettyjen kartioleikkauksien yhteydessä. Piirretään kappaleita, kun tunnetaan niiden projektio edestä, sivulta ja ylhäältä.

LYHYT MATEMATIIKKA

Pakolliset kurssit

Lausekkeet ja yhtälöt (MAB1)

Kurssilla kerrataan lineaarinen riippuvuutta, verrannollisuutta, polynomilausekkeita sekä ensimmäisen asteen yhtälöiden algebrallinen ja graafinen ratkaisemista. Tutustutaan toisen asteen polynomifunktioon ja opitaan toisen asteen yhtälön ratkaiseminen. Lisäksi sovelletaan näitä taitoja. Tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa yhtälönselvityksen, oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä ja oppii yhtälönselvityksen soveltamista.

Geometria (MAB2)

Kurssilla kerrataan trigonometrian ja taso- sekä avaruusgeometrian keskeiset sisällöt, kuten trigonometriset funktiot, Pythagoraan lause ja erilaiset kuvien sekä kappaleiden pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen. Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa laskurutiinin keskeisempien geometrian aiheiden suhteen ja kykenee soveltamaan oppimaansa.

Matemaattiset mallit I (MAB3)

Kurssilla kerrataan lineaarisen mallin perusteet. Uusina aiheina tutustutaan eksponentiaaliseen malliin ja opitaan ratkaisemaan sekä potenssi- että eksponenttiyhtälöitä. Tavoitteena on, että opiskelija osaa ratkaista potenssi- ja eksponenttiyhtälöitä, hallitsee edellä mainitut mallit ja osaa soveltaa niitä.

Matemaattinen analyysi (MAB4)

Kurssilla tutustutaan derivaatan käsitteeseen, perehdytään ääriarvolaskentaan ja opitaan käyttämään sitä funktion kulun tutkimiseen sekä sovelluksiin. Tavoitteena on, että opiskelija kykenee tutkimaan funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin, ymmärtää derivaatan muutosnopeuden mittana ja kykenee tutkimaan derivaatan avulla polynomifunktion kulkua sekä sovelluksissa määrittämään derivaatan avulla ääriarvoja.

Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Kurssilla opitaan havainnollistamaan erilaisia tilastollisia jakaumia sekä

määrittämään ja tulkitsemaan niiden tunnuslukuja. Lisäksi perehdytään kombinatorisiin menetelmiin, kerrataan todennäköisyyden käsitettä ja sen laskusääntöjä. Tutustutaan normaalijakaumaan. Tavoitteena on, että opiskelija kykenee tuottamaan ja tulkitsemaan erilaisia tilastoja ja niiden tunnuslukuja, hallitsee klassisen todennäköisyyslaskennan perusteet sekä normaalijakauman käyttämisen.

Matemaattiset mallit II (MAB6)

Kurssilla käsitellään kahden muuttujan lineaarisia yhtälöitä sekä -epäyhtälöitä ja lineaarista optimointia. Toisena pääaiheena perehdytään jonon käsitteeseen keskittyen erityisesti aritmeettisiin ja geometrisiin jonoihin. Tavoitteena on, että opiskelija syventää yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja osaa ratkaista käytännön ongelmia lineaarisen optimoinnin avulla, ymmärtää lukujonon käsitteen sekä ratkaisee käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon sekä summan avulla.

Syventävät kurssit

Talousmatematiikka (MAB7)

Tavoitteena on oppia ymmärtämään talousmatematiikan käsitteitä ja saada valmiuksia oman talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja taloustiedon opiskeluun. Kurssin aikana harjoitellaan tilastollisten menetelmien käyttöä. Kurssi soveltuu myös pitkän matematiikan opiskelijoille.

Matemaattisia malleja III (MAB8)

Kurssin aikana laajennetaan käsitystä teknologisoituvassa yhteiskunnassa tarvittavasta matematiikasta ja saadaan apuneuvoja jaksollisten ilmiöiden matemaattiseen käsittelyyn.

Projektiivinen geometria I (MAA15/MAB10) (1/3 10. luokka)

Suoran pisteen projisointi toiselle suoralle, erilaiset tapaukset. Aritmeettinen, geometrinen ja harmoninen keskiarvo piirrettyinä harmonisen kasvumitan avulla. Kasvinvarren kasvumitan tutkiminen. Kulaisen leikkauksen esiintyminen luonnossa japrojektiivisessä geometriassa duaalisesti piirrettyjen kartioleikkauksien yhteydessä. Piirretään kappaleita, kun tunnetaan niiden projektio edestä, sivulta ja ylhäältä.

Kurssi 15 Projektiivista geometriaa II (MAA15) (1/3 11. luokka)

Projektiosta perspektioon eli kolmen pisteparin todistaminen projektiiviseksi ja siitä tehtäväparien Papposin suoran ja Desarquesin suoran todistaminen kaksiulotteisuudessa. Desarquesin kolmioita tarkastellaan tetraedrin, prisman, pyramidin ja kuution sisällä olevan kolmion avulla. Käänteisyys ympyrällä. 13pisteen kuvio kartioleikkauksella. Pascalin suora, Brianchonin piste. Polkuyhtenäisen käyrän piirtäminen ja muotoluvun johtaminen. Piirretään harmoninen Apollonioksen ympyräparvi ja katsotaan sen suhdetta sähkökenttään.

Kurssi 15 (1/3 12. luokka) Projektiivista geometriaa III (MAA15)

Kerrataan täydellinen nelikulmio. Piirretään kuutio lävistäjineen perspektiivisesti. Katsotaan Desarquesin lauseen todistusta Papposin lauseen avulla. Palataan vielä perspektiiviseen suorakulmioon. Tarkastellaan yleisen käänteisen käyräparven kaksiulotteista ja kolmiulotteista mallia. Harmonista suhdetta sovelletaan optiikkaan ja keskinopeuteen.

5.7 Biologia

7.2.6 Biologia

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutus-suhteita molekyyl- ja solutasolta biosfääriin. Biologialle tieteenä on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta. Biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tiedonaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa. Biologia tuo esille uutta tietoa elollisen luonnon monimuotoisuudesta ja kestävästä kehityksen edistämisestä.

Biologian opetuksen tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää toimivan eliömaailman rakenteen ja kehityksen, ihmisen osaksi eliömaailmaa sekä ihmisen toiminnan merkityksen ympäristössä. Lukion biologian tulee myös luoda perusta ymmärtää biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia. Opetus kehittää opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua, herättää kiinnostusta biotieteisiin sekä edistää opiskelijan luonnon monimuotoisuutta säilyttävää ja ympäristöstä vastuullista käyttäytymistä.

Opetuksen tavoitteet

Biologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee biologian keskeiset käsitteet,
- tunnistaa elämän tuntomerkit ja osaa jäsentää elämän ilmiöt sekä biologian eri organisaatiotasot molekyylitasolta biosfääriin,
- oppii arvostamaan eliökunnan monimuotoisuutta ja ymmärtämään eliöiden sopeutumisen erilaisiin ympäristöihin,
- ymmärtää perimän ja evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä,
- perehtyy biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin sekä osaa arvioida kriittisesti eri lähteistä saamaansa biologista tietoa,
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisen biologisen kokeen sekä tulkita sen tuloksia,
- tuntee biotieteiden, esimerkiksi bioteknologian ja lääketieteen sovelluksia,
- tuntee ihmiselimestön toiminnan peruspiirteet,
- ymmärtää perimän ja ympäristötekijöiden merkityksen terveyden taustana sekä yksilön että ihmiskunnan kannalta,
- tiedostaa kestäväen kehityksen välttämättömyyden ja ymmärtää oman vastuunsa ekosysteemien tulevaisuudesta.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan opiskelijan kykyä hallita ja käyttää biologian keskeisiä käsitteitä sekä soveltaa biologisia tietoja. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan luonnontieteellisiä työskentelytaitoja, ryhmässä toimimista, kykyä käyttää erilaisia lähteitä biologisen tiedon hankinnassa sekä kykyä arvioida tietoa kriittisesti. Harrastuneisuus biologian eri osa-alueisiin voidaan ottaa arvioinnissa huomioon.

1. Eliömaailma (BI1) (Lukion 3.luokka)

Eliömaailma kurssilla perehdytään ekologiaan, evolutioon ja luonnon monimuotoisuuteen. Luontoa tarkastellaan yksilön, populaation, eliöyhteisön ja ekosysteemin tasoilla. Evoluutiota käsitellään pohtien sen historiaa, tutkimusta, todisteita sekä seurauksia.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

-tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan,

- ymmärtää, mitä luonnon monimuotoisuus biosysteemien eri tasoilla tarkoittaa,
- ymmärtää evoluution jatkuvuuden, mekanismit ja merkityksen, tuntee muuntelun, sopeutumisen ja lajien välisten suhteiden merkityksen elämän kehitykselle,
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä,
- tuntee ekosysteemien keskeiset toimintaperiaatteet.

Sisällöt

Elämän ilmiöiden tutkiminen, luonnon monimuotoisuus, evoluution mekanismit, muuntelu, sopeutuminen ja lajien väliset suhteet, ekosysteemin toiminnan keskeiset periaatteet

2. SOLU JA PERINNÖLLISYYS (BI2) (Lukion 2.luokka)

Solu ja perinnöllisyys kurssilla perehdytään eri solutyyppeihin, niiden ominaisuuksiin ja eroihin. Tämän lisäksi tarkastellaan solun vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa sekä solun energiataloutta. Lisäksi opitaan, miten solun toimintaa ohjataan ja säädellään sekä kuinka solut lisääntyvät. Toinen kurssin pääasia on perinnöllisyys. Tutustutaan perinnöllisyystieteen peruskäsitteisiin, jotka toimivat kuin työkaluina jäljempänä seuraavien asioiden jäsentämisessä. Tämän jälkeen perinnöllisyyttä yhdistetään ekologiaan ja evoluutioon.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää solun merkityksen elämän perusyksikkönä, tunnistaa erilaisia soluja ja niiden rakenteita,
- ymmärtää solurakenteiden kehityksen ja merkityksen sekä evoluutioprosessin kokonaisuuden,
- osaa solun kemiallisen rakenteen ja toiminnan sekä osaa kytkeä ne yksilön toimintaan,
- hallitsee solun energiatalouden prosessit ja niiden merkityksen,
- tuntee geneettisen informaation rakenteen sekä sen siirtymisen solusta soluun ja sukupolvelta toiselle,
- tietää, miten geenit ohjaavat solun toimintaa,
- osaa periytymisen lainalaisuuksien perusperiaatteet,
- tietää kuinka soluja tutkitaan ja hallitsee kokeellisen työskentelyn taitoja.

Sisällöt

Solun merkitys elämän perusyksikkönä, solurakenteiden kehitys ja merkitys, solun kemiallinen rakenne ja toiminta, solun energiatalouden prosessit ja niiden merkitys, miten geenit ohjaavat solun toimintaa, periytymisen lainalaisuuksien peruseriaatteen, DNA:n rakenne ja toiminta, proteiinisynteesi.

Syventävät kurssit

3. YMPÄRISTÖEKOLOGIA (BI3) (valinnainen millä tahansa lukioluokalla)

Ympäristöekologian kurssi on syventävä kurssi, jolla perehdytään ympäristöongelmiin, jotka voivat olla mittakaavaltaan maailmanlaajuisia tai paikallisia. Tarkastellaan ihmisen toimintaa osana luonnontaloutta sekä toiminnan vaikutusta bioottisiin ja abioottisiin tekijöihin. Selvitetään miten ilmaston muuttuminen näkyy eri puolilla maailmaa eri tavoin ja pohditaan kestävä kehityksen päämääriä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa ekologian perusteet ja ymmärtää ihmisen toiminnan vaikutuksen elolliseen luontoon,
- ymmärtää biodiversiteetin merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle,
- hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä,
- tutustuu suomalaisiin ekosysteemeihin ja niiden erityispiirteisiin sekä perehtyy myös ihmisen muokkaamiin ekosysteemeihin,
- tuntee ja osaa arvioida menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia,
- osaa suunnitella ja toteuttaa pienen tutkimuksen ympäristön tilasta ja esittää sen tulokset,
- kehittää ympäristölukutaitoaan, ymmärtää vastuunsa ympäristön tilasta ja osaa toimiakestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Sisällöt

Ekologian perusteet, ihmisen toiminnan vaikutukset elolliseen luontoon, biodiversiteetin merkitys ihmiskunnan tulevaisuudelle, ympäristöongelmien syyt ja seuraukset ekosysteemeissä, pienen tutkimuksen suunnittelu ja toteutus ympäristötilasta, ympäristölukutaito, kestävä kehitys, Suomen luonnon haavoittuvuus.

4. IHMISEN BIOLOGIA (BI4) (Lukion 1.luokka)

Ihmisen biologia kurssi on syventävä kurssi, jolla perehdytään ihmiseen fysiologiaan ja anatomiaan. Kurssilla opitaan miten ihmiselimistö rakentuu ja toimii, lisääntyminen ja yksilönkehitys sekä elimistön puolustautuminen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

osaa ihmissolun erilaistumisen pääpiirteet sekä kudosten ja elinten rakenteet ja toimintaperiaatteet,

- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelymekanismeja sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia niihin,
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana,
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia sekä ihmisen yhteisöllisyyden merkityksen terveyden kannalta,
- pystyy selittämään elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan ja tuntee merkityksellisimpien sairauksien syntymekanismeja,
- ymmärtää ihmisen lajinkehityksen sekä perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen,
- pystyy tarkastelemaan oppimiaan asioita arkielämän esimerkkien avulla ja tutustumaan alan uutisiin ja arvioimaan niitä kriittisesti.

Sisällöt

Ihmissolun erilaistumisen pääpiirteet sekä kudosten ja elinten rakenteet ja toimintaperiaatteet, ihmisen kemiallisen tasapainon säätelymekanismit, hermoston toiminta ja hormonaalinen viestintä, lisääntyminen, elimistön kyky sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan, merkityksellisimpien sairauksien syntymekanismit, ihmisen lajinkehitys sekä perimän ja ympäristön yhteisvaikutus ihmisen terveyteen.

5. BIOTEKNOLOGIA (BI5)

Bioteknologian kurssi on syventävä kurssi, jolla käsitellään nykyaikaista geenitutkimusta ja siinä käytettyjä menetelmiä sekä geeni- ja biotekniikan sovelluksia. Kurssin teemoja on myös geenikartoitus yleisesti sekä ihmiseen liittyen - tutustumme myös ihmisen periytyvien sairauksien kirjoon ja sairauksien tutkimiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan solun hienorakenteesta ja solun eri osien toiminnasta,
- ymmärtää elämän keskeisten molekyylien rakenteen ja merkityksen solun toiminnassa,
- hallitsee tärkeimpien mikrobiryhmien kuten bakteerien ja virusten rakenteen, toiminnan ja lisääntymisen periaatteet,
- tuntee geenien toiminnan ja sen säätelyn,
- tuntee geenien etsintä- ja tunnistusmenetelmiä sekä geenien siirtämisen tekniikan pääpiirteet ja hallitsee geeni- ja biotekniikan keskeiset käsitteet,
- tuntee biotekniikan tarjoamia sovellusmahdollisuuksia eri biotieteissä ja teollisuudessa,
- pystyy arvioimaan biotekniikan kehittymisen luomia mahdollisuuksia, uhkatekijöitä ja eettisiä ongelmia sekä tekemään niiden pohjalta perusteltuja arkielämän ratkaisuja.

Sisällöt

Solun hienorakenne ja solun eri osien toiminta, elämän keskeisten molekyylien rakenne ja merkitys solun toiminnassa, tärkeimpien mikrobiryhmien kuten bakteerien ja virusten rakenne, toiminta, geenien toiminta, geenien etsintä- ja tunnistusmenetelmät, geeni- ja biotekniikan keskeiset käsitteet, biotekniikan kehittymisen luomat mahdollisuudet ja uhkatekijät.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

Abikurssi (BI6)

Kurssilla kerrataan lukiokurssien aihealueita pääasiassa vanhojen ylioppilastehtävien avulla. Harjoitellaan ylioppilaskirjoitusten esseekysymyksiin vastaamista. Tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa pakollisten kurssien aiheiden hallintaa ja oppii ylioppilaskirjoituksiin vastaamisen tekniikan. Abikurssi arvioidaan S-merkinnällä tai pyynnöstä numerona, jolloin kurssin arvosanalla voi olla korottava vaikutus oppiaineen kokonaisarvosanaan.

PUUTARHAN- JA MAANHOITO

Puutarhan- ja maanhoito (PU1) (Lukion 1. ja 2.luokka)

10. luokalla käsitellään maatalouden synty varhaisissa korkeakulttuureissa. Viljelykasvien ja kotieläinten kehitys, maatiaislajikkeet, modernin kasvinjalostuksen periaatteet sekä siemenviljely käytännössä. Maatalousalan työharjoittelu voidaan toteuttaa myös leirimuotoisena (laajuus noin 9 päivää). 11. luokka: Kehitysmaiden viljelyn erikoisominaisuudet, maatalouden muodot eri kulttuureissa ja luonnonolosuhteissa, "Reilun kaupan" järjestelmä, Luomutuotteiden kysyntä ja tarjonta. Kulttuurimaiseman ylläpitäminen. Hedelmäpuiden hoito, hedelmäpuukulttuuri. Mahdollisesti maailmanlaajuisen maatalouskaupan ongelmat. EU:n maatalouspolitiikka. Kulttuurimaiseman ylläpitäminen ja hoito. Eri viljelykulttuurit. Puutarhan- ja maanhoito arvioidaan soveltuvin osin biologian, käsityön ja kotitalouden arviointikriteerien mukaan.

5.8 Maantiede

Maantieteessä tarkastellaan elottoman ja elollisen luonnon sekä ihmisen luomien järjestelmien rakennetta ja toimintaa. Maantieteen opetuksen tulee ohjata opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttavana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia ympäristökysymysten alueelliseen jäsentämiseen ja kestävän kehityksen mukaisten ratkaisujen etsimiseen.

Lukion maantieteen opetuksen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja ongelmia sekä niiden ratkaisumahdollisuuksia. Tavoitteena on, että opiskelija oppii maantieteellisen tiedon avulla havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja mielipiteitä, ottamaan kantaa lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opetuksen tavoitteet

Maantieteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa hankkia, tulkita ja kriittisesti arvioida maantieteellistä tietoa, kuten karttoja, tilastoja, kirjallisia, digitaalisia ja muita medialähteitä sekä osaa hyödyntää monipuolisesti tietotekniikkaa maantieteellisten tietojen esittämisessä

- ymmärtää, mitä alueellisuus, tila ja paikka merkitsevät maantieteessä ja maantieteellisessä ajattelussa
- osaa kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä osaa kriittisesti arvioida ajankohtaisia maailman tapahtumia
- osaa havainnoida, analysoida ja arvioida luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa, niissä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisten hyvinvointia paikallisesti ja maailmanlaajuisesti
- ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee ja osaa pohtia mahdollisuuksia ratkaista taloudellisia ja sosiaalisia eriarvoisuusongelmia
- tuntee ja ymmärtää erilaisia kulttuureja sekä suvaitsee ja kunnioittaa erilaisuutta
- tuntee suunnittelun keinoja eri aluetasoilla ja tietää mahdollisuudet vaikuttaa

oman ympäristönsä kehitykseen

- osaa toimia ympäröivän maailman kysymyksiin kantaaottavana ja kestävän kehityksen puolesta toimivana aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan maantieteellisen ajattelun kehittymistä tietojen ja taitojen suhteen. Arvioinnin kohteina ovat peruskäsitteiden hallinta, valmius perustella maantieteellisiä väittämiä ja kannanottoja sekä taito havaita alueellisia riippuvuuksia. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito tulkita ja arvioida maantieteellistä tietoa sekä soveltaa maantieteellistä tietoa eri tilanteissa. Arvioitavia taitoja ovat maantieteellisen tiedon analysointi-, käsittely- ja esittämistaidot kuten kartan tulkintataito ja muut graafiset taidot sekä opiskelijan yhteistyötaidot.

Pakolliset kurssit

1. Sininen planeetta (GE1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvat ilmiöt
- osaa kuvata ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat ja osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla
- osaa soveltaa hankkimaansa luonnonmaantieteellistä tietoa sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti.

Sisällöt

Kurssilla tutustutaan maantieteeseen luonnontieteenä ja syvennyttään tarkastelemaan maapalloa luonnonmaantieteen kannalta. Jakson aikana tutustutaan aurinkokunnan rakenteeseen ja Maan planetaarisiin liikkeisiin ja niistä johtuviin ilmiöihin. Perehdyttään Maan kehiin litosfääristä stratosfääriin ja tutkitaan niissä tapahtuvia

liikkeitä ja ilmiöitä. Opiskellaan lämpö-, ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä sekä niiden vaikutusta ihmistoimintaan.

2. Yhteinen maailma (GE2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää kulttuurimaantieteen käsitteitä sekä osaa tulkita ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja rakenteita kulttuurimaantieteen teorioita ja malleja hyväksi käyttäen
- tuntee eri kulttuureja ja osaa arvioida niiden kehittymiseen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida maapallon eri alueiden väestönkehitystä ja asutuksen piirteitä sekä kaupungistumisen syitä ja seurauksia
- osaa arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan eri alueilla sekä ymmärtää ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kehityksen merkityksen
- tuntee aluesuunnittelun tavoitteita ja vaikuttamiskeinoja
- tuntee kehittyneisyyserojen erilaiset ilmenemismuodot
- osaa arvioida ihmisten hyvinvointia, ympäristön tilaa sekä kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitystä nyt ja tulevaisuudessa maapallon eri alueilla.

Sisällöt

Kurssilla syvennyttään kulttuurimaantieteen olemukseen. Kurssin aikana perehdytään väestön alueelliseen jakautumiseen ja väestönkasvun seurauksiin. Tutustutaan luonnonvaroihin ja niiden riittävyyteen. Opiskellaan teollisuuden tuotannontekijöitä ja niiden vaikutusta teollisuuden sijaintiin, liikennejärjestelmiä sekä erilaisia vuorovaikutussuhteita – kuten maailmankauppaa ja matkailua – maapallolla. Tarkastelun kohteena ovat myös alueiden kehityserot ja niiden ratkaisumahdollisuudet. Jatkuvan pohdinnan kohteena on ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys.

Syventävät kurssit

3. Riskien maailma (GE3) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyvät riskit maapallolla sekä osaa arvioida niiden merkitystä ihmisen ja ympäristön kannalta
- tuntee millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee sekä osaa vertailla ja arvioida eri alueiden riskiherkkyyttä sekä maailmanlaajuisesti että paikallisesti
- osaa arvioida alueiden kehittyneisyyden ja alueilla ilmenevien riskien välistä suhdetta
- osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia riskiuutisia eri medioissa sekä osaa soveltaa oppimaansa tietoa riskiuutisten analysointiin ja arviointiin
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla uhkia voidaan välttää tai niiden vaikutuksia lieventää
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen
- tietää mahdollisuudet ennakoida ja varautua riskeihin, säädellä ristiriitoja sekä toimia kestävän kehityksen mukaisesti.

Sisällöt

Tarkastellaan maapalloa uhkaavia katastrofeja, niiden hallintaa sekä analysoidaan niihin liittyvää uutisointia. Aiheet jakautuvat karkeasti luonnonmaantieteellisiin ilmiöihin kuten hirmumyrskyt tai maanjäristykset sekä kulttuurimaantieteellisiin aiheisiin kuten väestönkasvu, tautien leviäminen ja pakolaisuus.

4. Aluetutkimus (GE4) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kartografian perusteet
- tuntee maantieteellisten paikkatietojärjestelmien periaatteita ja sovellusmahdollisuuksia
- osaa kerätä tiettyyn alueeseen liittyvää tietoa eri tavoin kuten kenttähavainnoinnin, kyselyn tai haastattelun avulla sekä kartastoista, kartoista,

tilastoista ja muista lähteistä

- osaa käyttää tietoverkkoja aineistojen hankinnassa, vuorovaikutteisessa työstämisessä ja tulosten julkaisemisessa
- osaa visualisoida alueellista tietoa karttoina, diagrammeina ja valokuvina
- osaa analysoida ja tulkita hankkimaansa aineistoa ja laatia aineiston avulla kuvauksen alueesta
- osaa tieteellisen kirjoittamisen periaatteet, kuten kriittisen lähteiden käytön ja viittaustekniikan sekä tuntee tekijänoikeudet.

Sisällöt

Tarkastellaan maapalloa uhkaavia katastrofeja, niiden hallintaa sekä analysoidaan niihin liittyvää uutisointia. Aiheet jakautuvat karkeasti luonnonmaantieteellisiin ilmiöihin kuten hirmumyrskyt tai maanjäristykset sekä kulttuurimaantieteellisiin aiheisiin kuten väestönkasvu, tautien leviäminen ja pakolaisuus

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

Kurssi 5 (11. luokka) Maapallo ympäristönä (GE5)

Kurssilla syvennyttään ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen. Kurssin aikana perehdytään maapallon kasvillisuusvyöhykkeisiin sekä ihmisen toiminnan edellytyksiin ja vaikutuksiin eri vyöhykkeillä. Tarkastellaan eri alueiden kulttuureja ja niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä sekä ravinnontuotantoa ja ravinnon riittävyyttä maapallolla. Opiskellaan luonnonvarojen luokittelua ja riittävyyttä sekä tutustutaan energiantuotannon eri muotoihin. Jatkuvan pohdinnan kohteena on ihmisen vaikutus ympäristöönsä.

Kurssi 6 Maantieteen kertauskurssi (GE6)

Kerrataan aiemmin opittuja maantiedon aiheita ja syvennetään niitä ajankohtaisilla asioilla. Valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

5.9 Fysiikka

Fysiikka on empiirinen luonnontiede, jossa luonnon perusrakennetta ja ilmiöitä pyritään ymmärtämään ja selittämään käyttäen luonnosta kokeellisin menetelmin saatavaa tietoa. Tavoitteena on löytää luonnossa yleispäteviä lainalaisuuksia ja esittää ne matemaattisina malleina.

Fysiikan opiskelulle luonteenomainen kokeellisuus voi olla aihepiirin, opetuksen vaiheen ja välineiden mukaan opiskelijoiden omakohtaista työskentelyä, opettajan esittämiä demonstraatioita, vierailujen, videoiden tai vain kerronnan kautta tapahtuvaa toimintaa. Kokeellisuudella tuetaan opiskelijaa omaksumaan uusia luonnontieteellisiä käsitteitä, periaatteita ja malleja. Fysiikan opiskelu kehittää opiskelijan kokeellisen työskentelyn ja yhteistyön taitoja. Kokeellisuus auttaa opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteiden luonnetta ja tukee luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä.

Opiskelija oppii tarkastelemaan luonnon rakenteita ja ilmiöitä omien aikaisempien tietojensa ja käsitystensä valossa. Hän oppii tiedostamaan ja kyseenalaistamaan ennakkokäsityksiään ja tarkentamaan maailmankuvaansa hankkimansa uuden tiedon perustella. Opiskelija oppii suunnittelemaan kokeita yhdessä ja keskustelemaan kokeellisesti hankitusta tiedosta tai aineistosta, sen käsittelystä ja mallintamisesta sekä sen luotettavuuden arvioimisesta. Opiskelijayhteisö oppii jakamaan uuden tiedon keskenään.

Luonnontieteiden opiskelussa tiedon hankkimiseen käytetään kokeellisia menetelmiä, erilaisia tiedon lähteitä sekä tapoja käsitellä tietoa. Fysikaalisen tiedon lähteenä on ensisijaisesti luonto. Koulussa luonnontieteellisen tiedon lähteinä ovat lisäksi oppi- ja tietokirjat, digitaaliset tietovarannot ja alan asiantuntijat.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa ihmisen osana luontoa ja ymmärtää fysiikan merkityksen luonnon ilmiöiden mallintamisessa
- ymmärtää kokeellisen toiminnan ja teoreettisen pohdiskelun merkityksen luonnontieteellisen tiedon muodostumisessa
- hahmottaa fysiikan merkityksen tieteessä, taiteessa, tekniikassa, kommunikaatiossa ja elinkeinoelämässä sekä ihmisen arkiympäristössä
- vaikuttaa aktiivisesti ja vastuullisesti terveellisen ja turvallisen ympäristön luomiseksi

- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- pystyy ratkaisemaan luonnontieteiden ja teknologian alaan kuuluvia ongelmia fysiikan lakeja ja käsitteitä luovasti hyväksi käyttäen
- hankkii ja käsittelee tietoa yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa asiantuntijayhteisön tapaan
- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia mittauksia, kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan tuloksia sekä soveltamaan niitä
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä tiedonhankinnassa sekä kykenee esittämään ja julkistamaan tietoja monipuolisella tavalla myös teknisiä apuvälineitä käyttäen
- tarkastelee fysiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä ihmistä fysiikan tietojen soveltajana, tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niiden taitavaan, eettiseen ja hallittuun käyttöön tuotteiden aikaansaamisessa ja arkielämän helpottamisessa sekä saa valmiuksia ymmärtää teknologisten sovellusten vaikutuksia.

Arviointi

Fysiikassa arvioidaan opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen kurssikohtaisten fysiikan tietojen ja niiden soveltamistaitojen saavuttamista erityisesti matemaattisia malleja käyttäen. Arvioinnin kohteena ovat myös tiedonkäsittelytaitojen, kokeellisen työskentelyn taitojen sekä muiden opiskelua tukevien taitojen kehittyminen, kuten fysikaalisen ongelman ratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen.

Pakollinen kurssi

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1) (Lukion 1.luokka)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa tyydytystä tiedon ja ymmärtämisen tarpeelleen sekä saa vaikutteita, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa kohtaan
- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja osaa jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta

- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita sekä kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan kokeellisesti saatua tietoa ja esittämään sitä muille
- tulkitsee ja mallintaa kokeellisen työn tuloksia graafisesti
- käyttää opiskelun tukena tieto- ja viestintäteknikkaa.

Sisällöt

Tutustuttuaan fysiikan merkitykseen historian eri vaiheissa, esimerkkinä erityisesti mekaniikka ja maailmankuvan kehitys kreikkalaisuudesta uuden ajan alkuun. Perehdytään nykyiseen tähtitieteeseen, lähinnä omaan aurinkokuntaan ja maailmankaikkeuden rakenteeseen. Perehdytään mittauksiin ja laskemisen avulla mm. heiluriin ja kaltevan tason kitkakertoimeen sekä tasaiseen liikkeeseen. Momenttiyhtälöä opiskellaan mm. kirjevaa'an avulla. Eri suuntaan vaikuttavia nopeuksia ja myös voimia tutkitaan vektoreiden avulla. Sähköradassa käytetyn väkipyörän ja kreikkalaisen Arkhimedeen keksintöjen yhteys sekä auton moottorin epäkeskoliikkeen ja kreikkalaisen taivaanmekaniikan välinen yhteys kertovat ajattomista mekaniikan laeista. Lisäksi käsitellään mm. aineen rakennetta ja energiaa sitovia ja vapauttavia prosesseja ihmisen toiminnassa.

Syventävät kurssit

Syventävien kurssien tavoitteena on, että opiskelija

- saa valmiuksia opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla
- tutkii luonnon ilmiöitä sekä mallintaa ja esittää niitä matemaattisten ja graafisten menetelmien avulla
- rakentaa fysiikan malleja ja käyttää niitä ennusteiden tekemiseen
- tutkii ja havainnollistaa malleja tieto- ja viestintäteknikan avulla
- tutustuu klassisen fysiikan osa-alueisiin ja modernin fysiikan alkeisiin
- tutustuu fysiikan eri osa-alueisiin liittyvään teknologiaan
- tutustuu fysiikan merkitykseen yhteiskunnan eri alueilla
- tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niihin liittyviin turvallisuustekijöihin.

2. Lämpö (FY2) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee lämpöön liittyvät ilmiöt
- tutkii aineen termodynaamiseen tilaan tai lämpöopin pääsääntöihin liittyviä ilmiöitä
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan kriittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

Sisällöt

- kaasujen tilanmuutokset ja lämpölaajeneminen
- paine, hydrostaattinen paine
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen energia, työ, teho ja hyötysuhde
- lämpöopin pääsäännöt, sisäenergia
- energiavarat

3. Aallot (FY3) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa yleiskuvan luonnon jaksollisista ilmiöistä ja perehtyy niitä selittäviin keskeisiin periaatteisiin
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä, ääntä tai sähkömagneettisia aaltoja.

Sisällöt

- harmoninen voima ja värähdysliike
- aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen interferenssi, diffraktio ja polarisoituminen
- heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen

- valo, peilit ja linssit
- ääni, melun terveysvaikutukset ja kovalta ääneltä suojautuminen

4. Liikkeen lait (FY4) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää liikkeeseen liittyviä ilmiöitä ja käsittelee niitä selittäviä malleja
- tutkii etenemisliikkeeseen liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja perehtyy niiden avulla Newtonin lakeihin
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa.

Sisällöt

- liikkeen mallit ja Newtonin lait
- etä- ja kosketusvoimat, erityisesti liikettä vastustavat voimat, noste
- liikemäärän säilyminen ja impulssiperiaate
- liike- ja potentiaalienergia sekä työperiaate
- värähdysliikkeen energia

5. Pyöriminen ja gravitaatio (FY5) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan mekaniikassa sekä statiikkaan ja pyörimiseen liittyvien ilmiöiden laskennallista hallintaa
- syventää tuntemustaan mekaniikan maailmankuvasta.

Sisällöt

- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen
- pyörimisliikkeen mallit, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä pyörimisliike
- pyörimisen liikeyhtälö
- pyörimismäärän säilyminen
- pyörimisliikkeen energia

- ympyräliike ja ympyräliikkeen kiihtyvyys
- gravitaatio ja gravitaation alainen liike
- heittoliike ja planeettojen liike
- satelliitit ja niiden käyttö

6. Sähkö (FY6) (Lukion 2.luokka)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sähköön liittyviä peruskäsitteitä, tutustuu mittaustekniikkaan
- osaa tehdä sähköopin perusmittauksia sekä rakentaa ja tutkia yksinkertaisia virtapiirejä.

Sisällöt

Sähkötekniikassa ja varsinkin elektronisten peruskomponenttien käsittelyssä tarkastellaan atomitasolta lähtien niiden toimintaa. Matematiikkaa sovelletaan sähköpiirien laskemiseen ja tutkimiseen. Matematiikan ja sähkötekniikan lainomaisuuden toteutuminen ja sähköpiirien ehdoton toimivuus tulisi nähdä eräänä suurena sähkötekniisten laitteiden ominaisuutena. Suurena esimerkkinä on tietokoneet ja niiden ohjelmointien ja ohjelmien käytön varma ennustettavuus. Ohjelmoinnin perusteita haetaan digitaalitekniikan perusporteista ja loogisista piireistä. Boolean algebran käyttöä harjoitellaan perusporttien sieventämiseen. Historiallisesti on mielenkiintoista huomata, miten matkapuhelimen historia alkaa ennen radion historiaa.

7. Sähkömagnetismi (FY7) (Valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tuntemustaan sähkömagnetismin ilmiöistä
- perehtyy sähköturvallisuuteen
- syventää tuntemustaan sähkömagneettisten ilmiöiden merkityksestä yhteiskunnassa.

Sisällöt

- magneettinen voima, magneettikenttä ja aine magneettikentässä
- varattu hiukkanen homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- induktiolaki ja Lenzin laki
- induktioilmiöitä - pyörrevirrat, generaattori ja itseinduktio
- energian siirto sähkövirran avulla
- tehollisen jännitteen ja sähkövirran mittaaminen sekä impedanssin taajuusriippuvuuden määrittäminen
- värähtelypiiri ja antenni, sähkömagneettinen viestintä
- sähköturvallisuus
- energiateollisuus

8. Aine ja säteily (FY8) (Lukion 3.luokka)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu kvantittumiseen, dualismiin sekä aineen ja energian ekvivalenssiin aineen rakennetta ja rakennneosien dynamiikkaa hallitsevina periaatteina
- syventää kokonaiskuvaa fysiikan kehityksestä ja sen pätevyysalueesta luonnonilmiöiden tulkitsijana.

Sisällöt

Näkökulmassa aineen ja säteilyn maailmaan painotetaan valoa. Käsitellään erilaiset linssisysteemit, mm. linssiyhtälö eli taittumislaki katsotaan inversioympyrän avulla. Samoin linssisysteemit piirretään paitsi perinteisesti niin myöskin täydellisen nelikulmion eli involuution avulla. Pohditaan Fermatin peruslausetta: "Valo valitsee aina nopeimman tien". Verrataan Newtonin ja Goethen värioppeja varsinkin sateenkaariilmiön ymmärtämisessä. Pehdytään myös säteilyn lajeihin, radioaktiivisiin aineisiin ja hiukkasfysiikkaan.

Kurssi 1 Tietotekniikan sovelluksia (TT1)

10. , 11. ja 12. luokan osuudet muodostavat yhdessä yhden tietotekniikan soveltavan kurssin. 10. luokalla tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin taulukkolaskennan

yhteydessä. 11. luokalla perehdytään tietokoneen rakenteeseen fysiikan digitaalitekniikan yhteydessä. 12. luokalla tietoteknisiä taitoja harjoitellaan käytännössä mm. päättötyön kirjallisen osuuden tekemisessä. Arviointi soveltuvin osin fysiikan arviointikriteerien mukaan päättötyössä tapahtuvaa näyttöä painottaen.

Kurssi 1 (10. luokka) Teknologia (TE1)

Teknologian jaksolla perehdytään moderniin tekniseen yhteiskuntaan – miten tähän on tultu ja miten tästä eteenpäin? Tekniikan vaikutuksia niin luontoon kuin ihmisyhteisöihin tarkastellaan monipuolisesti; ekonomisuudesta ja ergonomisuudesta aina esteettisyyteen ja sosiaalisiin vaikutuksiin saakka. Voidaan verrata synteettisten ja luonnonmateriaalien ominaisuuksia ja vaikutuksia. Erityisen tarkastelun kohteena ovat myös aikaansa edellä olevat innovaatiot liikenteen, ympäristönsuojelun tai vaikkapa lääketieteen alalla. Itsenäinen tiedonhankinta ja esitelmän pitäminen arkielämän tekniikasta (vesipyörät, pumput, turbiinit, ruuvi, auto, lvi-tekniikka, informaatioteknologia) antavat hyviä elämäntaitoja. Arviointi soveltuvin osin fysiikan arviointikriteerien mukaan. Tehdään myös tutustumiskäyntejä. Kurssin suorittaminen edellyttää itsenäisen kirjallisen työn valmistamista esim. jostakin merkittävästä innovaatiosta tai keksijästä.

5.10 Kemia

Kemian opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus välittää kuvaa kemiasta yhtenä keskeisenä perusluonnontieteenä, joka tutkii ja kehittää materiaaleja, tuotteita, menetelmiä ja prosesseja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Opetus auttaa ymmärtämään jokapäiväistä elämää, luontoa ja teknologiaa sekä kemian merkitystä ihmisen ja luonnon hyvinvoinnille tutkimalla aineita, niiden rakenteita ja ominaisuuksia sekä aineiden välisiä reaktioita.

Kemian opetukselle on luonteenomaista kemiallisten ilmiöiden ja aineiden ominaisuuksien havaitseminen ja tutkiminen kokeellisesti, ilmiöiden tulkitseminen ja selittäminen mallien ja rakenteiden avulla, ilmiöiden kuvaaminen kemian merkkikielellä sekä ilmiöiden mallintaminen ja matemaattinen käsittely. Monipuolisin työtavoin ja arviointimenetelmin opiskelijoita ohjataan kemian tietojen ja taitojen sekä persoonallisuuden kaikkien osa-alueiden kehittämiseen. Kemian opetuksen toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden opiskeluvalmiudet ja luodaan myönteinen kuva kemiaa sekä sen opiskelua kohtaan.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kemian keskeisimmät peruskäsitteet ja tietää kemian yhteyksiä jokapäiväisen elämän ilmiöihin sekä ihmisen ja luonnon hyvinvointiin
- osaa kokeellisen työskentelyn ja muun aktiivisen tiedonhankinnan avulla etsiä ja käsitellä tietoa elämän ja ympäristön kannalta tärkeistä kemiallisista ilmiöistä ja aineiden ominaisuuksista sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- osaa tehdä ilmiöitä koskevia kokeita ja oppii suunnittelemaan niitä sekä osaa ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa tulkita ja arvioida kokeellisesti tai muutoin hankkimaansa tietoa ja keskustella siitä sekä esittää sitä muille
- perehtyy tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksiin tiedonhankinnan ja mallintamisen välineinä
- perehtyy nykyaikaiseen teknologiaan teollisuudessa ja ympäristötekniikassa
- osaa käyttää kemiallista tietoa kuluttajana terveyden ja kestäväen kehityksen edistämässä sekä osallistuttaessa luontoa, ympäristöä ja teknologiaa

koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Arviointi

Kemiassa arvioinnin kohteena on kemiallisen tiedon ymmärtäminen sekä soveltamisen taito. Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon kokeellisen tiedonhankinnan ja käsittelytaitojen kehittyminen, johon kuuluvat

- havaintojen tekeminen, mittauksen ja kokeiden suunnittelu ja toteutus
- työvälineiden ja reagenssien turvallinen käyttö
- tulosten esittäminen sekä suullisesti että kirjallisesti
- tulosten tulkitseminen, mallintaminen ja arviointi
- johtopäätösten tekeminen ja soveltaminen.

Kemiassa arvioinnin menetelminä käytetään kurssikokeita, osallistumisaktiivisuuden seuranta, kokeellista työskentelyä, työselostuksia, projektitöitä, esitelmiä tai tutkielmia. Lisäksi opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti.

Pakollinen kurssi

1. Ihmisen ja elinympäristön kemia (KE1) (lukion 3.luokka)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kuvan kemiasta, sen mahdollisuuksista ja merkityksestä
- syventää aiemmin opittujen kemian perusteiden ymmärtämistä kurssilla käsiteltävien asioiden yhteydessä
- osaa orgaanisten yhdisteiden rakenteita, niiden ominaisuuksia ja reaktioita sekä ymmärtää niiden merkityksen ihmiselle ja elinympäristölle
- tuntee erilaisia seoksia sekä niihin liittyviä käsitteitä
- kehittää tietojen esittämisessä ja keskustelussa tarvittavia valmiuksia
- oppii kokeellisen työskentelyn, kriittisen tiedonhankinnan ja -käsittelyn taitoja
- osaa tutkia kokeellisesti orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia ja reaktioita, tuntee erotus- ja tunnistamismenetelmiä sekä osaa valmistaa liuoksia.

Sisällöt

Perehdytään kemiaan, sen mahdollisuuksiin ja merkitykseen, syvennetään aiemmin opittujen kemian perusteiden ymmärtämistä kurssilla käsiteltävien asioiden yhteydessä ja opitaan orgaanisten yhdisteiden rakenteita, niiden ominaisuuksia ja reaktioita sekä ymmärretään niiden merkitys ihmiselle ja elinympäristölle. Eli luodaan kokonaiskuva kemiasta. Tutustutaan erilaisiin seoksiin sekä niihin liittyviä käsitteisiin. Kehitetään tietojen esittämisessä ja keskustelussa tarvittavia valmiuksia ja opitaan kokeellisen työskentelyn, kriittisen tiedonhankinnan ja käsittelyn taitoja sekä tutkimaan kokeellisesti orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia ja reaktioita, tuntemaan erotus ja tunnistamismenetelmiä sekä valmistamaan liuoksia. Käsitellään orgaanisia yhdisteryhmiä kuten hiilivetyjä, orgaanisia happiyhdisteitä, orgaanisia typpi yhdisteitä sekä niiden ominaisuuksia ja sovelluksia, orgaanisissa yhdisteissä esiintyviä sidoksia sekä poolisuutta, isomeriaa, orgaanisten yhdisteiden hapettumis ja pelkistymisreaktioita sekä protoninsiirtoreaktioita. Bensiinin merkitys ja tulevaisuuden energianlähteiden tarve. Mahdollisesti esimerkkejä epätavallisista kemiallisista reaktioista.

Syventävät kurssit

2. Kemian mikromaailma (KE2) (lukion 1. ja 2.luokka)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee aineen rakenteen ja ominaisuuksien välisiä yhteyksiä
- osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä erilaisia kemian malleja, taulukoita ja järjestelmiä
- ymmärtää orgaanisten yhdisteiden rakenteita ja tuntee rakenteen määrittämisessä käytettäviä menetelmiä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen aineiden rakenteeseen, ominaisuuksiin ja reaktioihin liittyviä ilmiöitä.

Sisällöt

Tutustutaan aineen rakenteen ja ominaisuuksien välisiin yhteyksiin, opitaan käyttämään aineen ominaisuuksien päättelyssä erilaisia kemian malleja, taulukoita ja järjestelmiä ja ymmärtämään orgaanisten yhdisteiden rakenteita ja tuntemaan rakenteen määrittämisessä käytettäviä menetelmiä.

Tutkitaan kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen aineiden rakenteeseen,

ominaisuuksiin ja reaktioihin liittyviä ilmiöitä. Kurssin ensimmäisellä puoliskolla tutustutaan epäorgaanisen kemian työmenetelmiin, epäorgaanisten yhdisteiden ominaisuuksiin, hapetuslukujen määräytymiseen ja yhdisteen kaavaan, happamuuteen ja emäksisyyteen, ainemäärään ja pitoisuuteen, metallien jännitesarjaan ja elektrolyysiin. Kurssin toisella puoliskolla aiheina ovat alkuaineiden ominaisuudet ja jaksollinen järjestelmä, elektroniverhon rakenne, kemiallinen sidos ja sidosenergia, atomiorbitaalit ja niiden hybridisoituminen. Käydään läpi myös kemian historiaa alkemiasta kemian saavutuksiin, osaksi myös Lavoisierin, Daltonin, Mendelejevin, Bohrin ja Oppenheimerin elämäkertojen välityksellä.

3. Reaktiot ja energia (KE3) (Valinnainen millä tahansa lukioluokalla)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen reaktion tapahtumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä niiden merkityksen elinympäristössä (teollisuus)
- ymmärtää energian sitoutumisen ja vapautumisen kemiallisissa reaktioissa sekä niiden merkityksen yhteiskunnassa
- osaa kirjoittaa reaktioyhtälöitä ja käsitellä reaktioita matemaattisesti
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin, reaktionopeuteen ja -mekanismeihin liittyviä ilmiöitä.

Sisällöt

Ymmärretään kemiallisen reaktion tapahtumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä niiden merkitys elinympäristössä (teollisuus), energian sitoutuminen ja vapautuminen kemiallisissa reaktioissa sekä niiden merkityksen yhteiskunnassa. Kirjoitetaan reaktioyhtälöitä ja käsitellään reaktioita matemaattisesti. Lasketaan stoikiometrisia laskuja ja opitaan kaasujen yleinen tilanyhtälö. Tutkitaan kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen epäorgaanisia ja orgaanisia reaktioita, reaktionopeuteen ja -mekanismeihin liittyviä ilmiöitä ja sovelluksia.

4. Metallit ja materiaalit (KE4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee teollisesti merkittäviä raaka-aineita sekä niiden jalostusprosesseja
- tuntee hapettimia ja pelkistimiä ja niiden käyttöä sekä osaa kirjoittaa hapettumis-pelkistymisreaktioita

- osaa sähkökemiallisten ilmiöiden periaatteet sekä niihin liittyviä kvantitatiivisia sovelluksia
- tuntee erilaisia materiaaleja, niiden koostumusta, ominaisuuksia ja valmistusmenetelmiä sekä kulutustavaroiden ympäristövaikutusten arviointiin käytettäviä menetelmiä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen metalleihin ja sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Perehdytään teollisesti merkittäviin raaka-aineisiin sekä niiden jalostusprosesseihin, hapettimiin ja pelkistimiin ja niiden käyttöön. Kirjoitetaan hapettumispelkistymisreaktioita. Opitaan sähkökemiallisten ilmiöiden periaatteet ja niihin liittyviä kvantitatiivisia sovelluksia, tuntemaan erilaisia materiaaleja, kuten bio- ja synteettisiä polymeerejä, niiden ominaisuuksia, valmistusmenetelmiä sekä teollisuuden vaikutusten arviointiin käytettäviä menetelmiä. Tutkitaan kokeellisesti ja malleja käyttäen metalleihin ja sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä.

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää reaktion tasapainotilan muodostumisen ja niihin liittyviä laskennallisia tasapainosovelluksia
- ymmärtää tasapainon merkityksen ja tutustuu tasapainoon teollisuuden prosesseissa ja luonnon ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä.

Sisällöt

Perehdytään reaktiotasapainoon laskennallisine tasapainosovelluksineen, tutustutaan tasapainoon teollisuuden prosesseissa ja luonnon ilmiöissä, osataan tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä. Esille nousevat happoemästatasapaino, vahvat ja heikot protolyytit, puskuriliuokset ja niiden merkitys, liukoisuus ja liukoisuustasapaino sekä tasapainoon liittyvät graafiset esitykset.

5.11 Uskonto

Uskonnon opetuksen tarkoituksena on perehdyttää oppilaat oman uskontokuntansa uskontoon ja kulttuuriperintöön ja antaa virikkeitä oman elämäkatsomuksen muodostamiseen. Uskonnon opetuksessa tutustutaan myös muihin uskontoihin ja maailmankatsomukselliseen ajatteluun, jotta oppilaat oppivat tuntemaan merkittävimmät uskonnolliset traditiot ja tulemaan toimeen monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri tavoin ajattelevien ja uskovien ihmisten kanssa. Uskonnon opetus pyrkii myös kehittämään oppilaissa eettisesti vastuullista elämänasennetta, se auttaa ymmärtämään tekojen seuraukset, tekemään henkilökohtaisia ratkaisuja ja vaikuttamaan ympäristöönsä positiivisella tavalla. Opetus perustuu elämyksellisyyteen ja aktiiviseen keskusteluun sekä vuorovaikutukseen.

Opetuksen tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa niin, että hän ymmärtää uskonnon merkityksen ja vaikutuksen niin yksityisen ihmisen ja yhteisön elämässä kuin yhteiskunnassa ja kulttuurissakin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoa, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida erilaisia uskontoihin liittyviä kysymyksiä
- kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään sekä arvostaa oman kulttuurinsa ja muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä
- kunnioittaa ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja pystyy elämään ja toimimaan eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ja uskovien ihmisten kanssa monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja maailmassa
- ymmärtää henkilökohtaisen vastuun merkityksen sekä tiedostaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavat arvot ja niiden merkityksen
- hallitsee uskonnollisiin ja moraalisiin kysymyksiin liittyviä keskustelu- ja ajattelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.

Arviointi

Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu katsomuksellisten ajattelutaitojen hallintaan, joka tarkoittaa kykyä yhdistellä, eritellä ja arvioida uskontoja, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Opetuksessa opiskelijoita

ohjataan arvioimaan asetettujen ja omien tavoitteiden saavuttamista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan työn määrä ja laatu sekä opiskelijoiden yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa opiskelijoita oman työskentelynsä suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

5.11.1 Evankelis-luterilainen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonnon luonne ja merkitys (UE1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, millainen ilmiö uskonto on, ja tuntee Raamatun ominaislaadun pyhän kirjallisuuden edustajana
- ymmärtää uskonnon yleismaailmallisen luonteen, uskonnoissa ilmenevät kysymyksenasettelut ja uskonnon nivoutumisen kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- saa aineksia ja käsitteellisiä välineitä oman maailmankatsomuksensa jäsentämiseen
- tuntee Raamatun vaikutuksen länsimaisessa kulttuurissa ja Raamatun tutkimuksen osana uskonnon tutkimusta
- oppii pyhyiden ymmärtämisen avulla kunnioittamaan ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus.

Sisällöt

Opiskellaan perustiedot uskonnon luonteesta ja ydinkysymyksistä sekä niistä tavoista, joilla uskontoa tutkitaan. Kurssilla opitaan ymmärtämään uskonnon ja erityisesti Raamatun vaikutus ja vaikuttavuus kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Tutustutaan uskonnollisten kysymysten ja pyhyiden kokemuksen yleismaailmallisuuteen, joka antaa pohjan muiden vakaumusten kunnioittamiselle.

2. Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta (UE2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, miten kristillinen kirkko on muotoutunut, levinnyt ja vaikuttanut

ympäristöönsä eri aikoina ja miten se on ollut vuorovaikutuksessa aikansa kulttuurin ja yhteiskunnan kanssa

- tuntee kirkon opin rakentumisen, jumalanpalveluselämän ja taiteen vuorovaikutuksen, sekä kirkon poliittisen ja sosiaalisen merkityksen historian eri vaiheissa
- ymmärtää, miten kristinusko vaikuttaa erilaisina kirkkokuntina eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida erilaisten kristillisten perinteiden ilmenemistä nykyajassa ja ymmärtää näihin sisältyvän yhteisen, ekumeenisen perustan.

Sisällöt

Kurssilla perehdytään kristinuskon historiaan. Tarkastellaan kristinuskoa historian muutosvoimana. Ekumenian merkitys kirkkojen välisessä vuoropuhelussa.

3. Ihmisen elämä ja etiikka (UE3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee eettisen kysymyksenasettelun ja ymmärtää elämänkysymysten ja eettisen pohdinnan merkityksen
- saa käsitteellisiä välineitä eettisten kysymysten tarkasteluun
- ymmärtää tekevänsä päivittäin moraalisia valintoja ja tietää olevansa vastuussa ratkaisuistaan
- saa perustiedot ihmisen elämänkysymyksistä ja ajankohtaisista etiikan aiheista ja osaa kytkeä ne uskonnon kannalta keskeisiin kysymyksenasetteluihin
- ymmärtää Raamatun yhteyden elämänkysymyksiin ja etiikkaan
- ymmärtää kristinuskon ja etiikan yhteyden, erityisesti luterilaisen etiikan keskeisen sisällön ja kirkkojen eettisten kannanottojen taustalla olevia teologisia perusteita.

Sisällöt

Mikä on elämän tarkoitus? Mitä on hyvä ja paha? Kristillisen etiikan lisäksi käsitellään kristillistä Jumala-, pelastus-, ihmis- ja elämän käsitystä. Näiden ja omista kokemuksista syntyvien kysymysten lisäksi pohditaan erilaisia yksilö- ja yhteiskuntaeettisiä ongelmia ja etsitään vastauksia niihin.

Syventävät kurssit

4. Uskontojen maailmat (UE4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- ymmärtää uskontoihin liittyvän sisäisen monimuotoisuuden ja niiden vaikutuksen ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista ja eettistä perinnettä.

Sisällöt

Tutustutaan maailmanuskontojen ominaispiirteisiin ja ymmärretään uskonnollisen ajattelun vaikutus kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Käsitellään uskontojen levinneisyyttä, pyhiä kirjoja, eettisiä ohjeita, kultteja, rituaaleja ja uskontojen eri suuntauksia.

5. Mihin suomalainen uskoo? (UE5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee uskonnon ilmenemismuodot Suomessa muinaissuomalaisesta uskonnosta nykypäivän uskonnollisuuteen
- ymmärtää Suomen uskonnollisista ja maailmankatsomuksellisista kysymyksistä käytyä keskustelua ja siihen liittyviä taustatekijöitä
- osaa jäsentää Suomen uskonnollisia liikkeitä niiden toiminnan ja opillisten korostusten näkökulmasta.

Sisällöt

Perehdytään suomalaisten uskonnollisuuteen muinaisuskosta nykypäivään monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Erityisesti painotetaan nuorisolle ajankohtaisia uskonnollisia ja eettisiä kysymyksiä muuttuvassa maailmassa. Pyritään tutustumaan lähemmin opiskelijan kotiseudun uskonnolliseen elämään. Valmistautuminen ylioppilaskokeeseen.

Kurssi 6 Mielekkään elämän eväät (UE6)

Kurssilla syvennetään kristillisen dogmatiikan ja etiikan keskeisten sisältöjen tuntemusta ja pohditaan niiden merkitystä elämän valintojen kannalta. Muina tavoitteina on kehittää lukiolaisen omaa persoonallisuuden kasvua sekä valmiutta kohdata elämän eri tilanteita, tehtäviä ja kriisejä. Valmistautuminen ylioppilaskokeeseen kirjojen avulla.

5.11.2 Ortodoksinen uskonto

Pakolliset kurssi

1. Ortodoksinen maailma (UO1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kirkon synnyn ja kehityksen sekä kirkon nykyisyyttä muovanneet tekijät
- ymmärtää oman kirkkonsa muotoutumisen historian kulussa
- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja sekä niiden historiallista ja kulttuurista merkitystä
- näkee oman uskonnollisen perinteensä osana historiallista ketjua.

Sisällöt

Käsitellään maailmanlaajuisen ortodoksisen kirkon syntyä ja toimintaa sekä kristillisyyden kehitystä kirkon ja kirkkojen elämässä.

2. Uskonoppi ja etiikka (UO2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ortodoksisen kirkon opin lähteet ja perusteet
- hahmottaa eri kirkkojen opillisia eroja ja eriävään kehitykseen johtaneita syitä
- tuntee ortodoksisen ihmiskuvan ja etiikan perusteet sekä ymmärtää, kuinka näiden pohjalta kirkko voi muodostaa eettisiä kannanottoja uusiin esille tuleviin kysymyksiin
- ymmärtää, että eri maiden ortodoksiset kirkot voivat päätyä erilaisiin eettisiin tulkintoihin.

Sisällöt

Kurssilla käsitellään kirkon kristillistä ajattelua ja opetusta sekä sen toteutumista

kirkkovuodessa, jumalanpalveluksissa ja käytännön elämässä.

3. Raamattutieto (UO3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Raamatun synnyn ja rakenteen sekä taustalla vaikuttaneen kulttuurihistorian
- hahmottaa jumalakuvan kehityksen historian kulussa ja Raamatun sisällä sekä messiasodotuksen syntymisen ja täyttymisen Palestiinassa
- tuntee Raamatun käytön ortodoksisessa kirkossa ja sen liturgisessa elämässä
- ymmärtää eri Raamatun kirjojen merkityksen tämän päivän kristinuskolle ja erityisesti ortodoksiselle kirkolle sekä Raamatun merkityksen etiikan muotoutumisessa
- osaa omatoimisen Raamatun käytön.

Sisällöt

Kurssilla käsitellään pyhän kirjan syntyä, kehitystä ja käytäntöä Vanhan ja Uuden testamentin yhteydessä, Raamatun sanomaa eettisessä ajattelussa ja opetuksessa, Raamattua kirkollisessa elämässä. Käsitellään Raamatun tutkimusta ja tulkintaa kirkon perinteen mukaan.

Syventävät kurssit

Tutustutaan maailmanuskontojen ominaispiirteisiin ja ymmärretään uskonnollisen ajattelun vaikutus kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Käsitellään uskontojen levinneisyyttä, pyhiä kirjoja, eettisiä ohjeita, kultteja, rituaaleja ja uskontojen eri suuntauksia.

4. Uskontojen maailmat (UO4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- ymmärtää uskontoihin liittyvän sisäisen monimuotoisuuden ja niiden

vaikutuksen ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan

- ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä.

Sisällöt

5. Ortodoksinen Suomi (UO5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon historian ja nykypäivän
- ymmärtää eri kirkkojen merkityksen suomalaisessa yhteiskunnallisessa kehityksessä
- hahmottaa uskonnon ilmenemisen taiteessa
- tuntee Suomessa elävää monikansallista ortodoksista kulttuuria
- osaa jäsentää nykyistä uskonnollista tilannetta Suomessa.

Sisällöt

Tutustutaan Suomen ortodoksisen kirkon historiaan ja nykypäivään, erityisesti eri kirkkojen vaikutuksen Suomen yhteiskunnalliseen kehitykseen. Perehdytään myös suomalaiseen muinaisuskoon. Tutkitaan uskonnollisuuden ilmenemistä taiteessa

5.11.3 Muut uskonnot: Kristinyhteisön uskonnonopetus

Kristiyhteisön uskonnon opetuksessa on keskeistä herättää kristillisiä arvoja, elämää kantavina voimina, niin luonnossa, ihmisyhteisöissä, kuin yksittäisen ihmisen elämänkaareissa. Opetuksen tehtävänä on myös luoda elävä yhteys opetukseen osallistuvien oppilaiden, heidän vanhempiensa, koulun ja seurakunnan välille. Lisäksi opetuksessa pyritään saavuttamaan uskonnollinen yleissivistys, sekä kehittämään suvaitsevaisuutta elämänasenteena. Taiteellista työskentelyä käytetään elävöittämään uskonnonopetuksen sisältöjä läpi kouluajan. Alemmilla luokilla tehdään vihkotyötä, kaikilla luokka-asteilla harjoitetaan plastis-kuvallista ilmaisua ja musiikillis-runollista laatua, opettajan harkinnan mukaan. Vuodenaikoihin eläytyminen on Kristiyhteisön uskonnon opetuksen keskeistä aluetta, koko kouluajan. Kaikki neljä vuoden pääjuhlaa

(pääsiäinen, juhannus, Mikael-aika ja jouluku) ovat tärkeällä sijalla, luonnon kiertokulku liitetään osaksi omaa elämänpiiriä ihmistä vahvistavana ajan sykkeenä.

Kurssi 1 (UR1) Uskonnon luonne ja merkitys

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy uskonnon ilmiöön ja tuntee Raamatun pyhän kirjallisuuden edustajana
- ymmärtää uskonnon yleismaailmallisen luonteen, uskonnon kysymyksenasettelut ja suhteen kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- saa aineksia ja käsitteitä oman maailmankatsomuksensa rakentamiseen ja omien elämäkokemustensa jäsentämiseen
- tuntee Raamatun vaikutuksen länsimaaisessa kulttuurissa ja saa suhteen Raamatun tutkimukseen
- oppii suhtautumaan ennakkoluulottomasti ja kunnioittavasti muun vakaumuksen omaaviin ihmisiin.

Sisällöt

Tutkitaan uskonnon ydinkysymyksiä, mitä on uskonto yksilön ja yhteisön kokemuksessa. Raamattua käsitellään useista näkökulmista, erityisesti sen vaikutusta maailmankuvaan ja -kulttuuriin.

Uskonto, kirkko kulttuuri ja yhteiskunta (UR2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, miten kristinusko ja kristillinen kirkko on muotoutunut, levinnyt ja vaikuttanut ympäristöönsä ja miten se on ollut vuorovaikutuksessa kulttuurin ja yhteiskunnan kanssa
- tuntee kristinopin rakentumisen, jumalanpalveluselämän ja taiteen vuorovaikutuksen sekä kirkon poliittisen ja sosiaalisen merkityksen historian vaiheissa
- ymmärtää, miten kristinusko vaikuttaa erilaisina kirkkokuntina maailmassa

- osaa eritellä erilaisten kristillisten perinteiden ilmenemistä nykyajassa ja ymmärtää näiden yhteisen, ekumeenisen perustan.

Sisällöt

Perehdytään kristinuskon historiaan, lähtien alkuseurakunnan synnystä. Tutkitaan kristillisyyttä elämäkäytännössä ja yhteiskunnassa. Uskonnonvapauden ilmenemismuodot. Käsitellään Suomen olot uskontojen näkökulmasta nykypäivänä.

Kurssi 3 (UR3) Ihmisen elämä ja etiikka

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- asettaa eettisiä kysymyksiä ja ymmärtää elämäkysymysten ja eettisen pohdinnan arvon
- saa käsitteitä eettisen tarkastelun avuksi
- ymmärtää tekevänsä päivittäin moraalisia valintoja ja tietää olevansa vastuussa ratkaisuksistaan
- saa tietoa ihmisen elämäkysymyksistä ja ajankohtaisista eettisistä ongelmista ja osaa liittää niitä uskonnon keskeisiin kysymyksenasetteluihin
- ymmärtää kristinuskon ja etiikan yhteyden sekä omien kokemusten että teologisten perusteiden pohjalta.

Sisällöt

Käsitellään kristillistä etiikkaa ja etiikan eri teorioita. Keskeisiä teemoja ovat ihmisen tärkeät elämäkysymykset, kuten elämän tarkoitus, kärsimys ja kuolema. Myös hyvän ja pahan käsitteet, kristillinen käsitys Jumalasta, luonnosta, ihmisestä, pelastumisesta. Yksilön ja yhteiskunnan ajankohtaisia eettisiä teemoja nostetaan esiin. Voidaan ottaa näkökulmaksi Johanneksen evankeliumi.

Kurssi 4 Uskontojen maailmat

- tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- ymmärtää uskontoihin liittyvän monimuotoisuuden ja niiden vai-

kutuksen ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan

- ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista ja eettistä perinnettä

Perehdytään maailmanuskontojen ominaispiirteisiin, levinneisyyteen ja kannattajiin. Pyritään ymmärtämään uskontojen sisäinen monimuotoisuus ja niiden yhteydet ihmisten ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Perehdytään eri uskontojen oppeihin, pyhiin kirjoihin, kultteihin ja rituaaleihin, eettisiin ohjeisiin, erilaisiin uskonnollisiin suuntauksiin jne

5. Kristiyhteisö Suomessa (UR5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Kristiyhteisön historian, nykypäivän sekä sitä ympäröivää uskonnollista kulttuuria Suomessa
- ymmärtää Kristiyhteisön tilanteen Suomessa vähemmistöuskontona
- ymmärtää eri kirkkojen ja uskontojen merkityksen suomalaisessa valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä
- tuntee nykyistä uskonnollista tilannetta Suomessa.

SISÄLLÖT

Käsitellään suomalaista tai skandinaavista muinaisuskontoa, kristinuskon tulo Suomeen ja sen vaiheet vuosisatojen aikana, Kristiyhteisön tulo Suomeen, ei-kristilliset liikkeet Suomessa sekä maailmankatsomuksellinen tilanne Suomessa.

5.12 Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen. Filosofian ohella se hyödyntää niin ihmis-, yhteiskunta- kuin kulttuuritieteitäkin. Elämänkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä pidetään luonnollisina, tajunnallisina ja kulttuurisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämänkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineen opetuksessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämänkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä hahmottumista.

Elämänkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, toiminnallista arviointikykyä ja tilannetajua, eettisiä valmiuksia ja suvaitsevaisuutta sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Katsomuksellisen arviointikyvyn kehittyminen on avain hyvään elämään sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti.

Opetuksen tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saa tukea pyrkimyksilleen

- rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää arvostelu-, harkinta ja toimintakykyään
- sisäistää ihmisoikeuksien, myönteisen monikulttuurisuuden, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestäväen kehityksen periaatteita.

Arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sisällöllisen tiedon omaksumisen ja katsomuksellisen ymmärryksen kehittymisen lisäksi opiskelijan valmiutta tarkastella sekä ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti, taitavasti ja luovasti. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun

perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja ilmaisutavoissa arvostetaan suvaitsevaisuutta, eri näkökulmien ja toisten katsomustapojen huomioimista.

Pakolliset kurssit

1. Hyvä elämä (ET1)

Kurssilla pohditaan, mitä on hyvä elämä, millaisista aineksista identiteetti ja yksilöllinen elämä koostuvat ja millaiset mahdollisuudet ihmisillä on tavoitella hyvää elämää.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kasvattaa kykyään sitoutua valitsemiinsa moraalisiin periaatteisiin ja haluaan toimia arvostustensa mukaisesti
- kasvattaa valmiuttaan ja haluaan välittää ja kantaa vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- kehittää kykyään nähdä kokonaisuuksia yhä monimuotoisemmaksi käyvässä maailmassa ja näin vahvistaa kykyään muodostaa omaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan
- oppii arvioimaan uskomuksia ja elämänkatsomuksia koskevia väitteitä
- kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämänkatsomustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tuntemuksiaan suvaitsevaisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Sisällöt

Kurssin keskeistä aineistoa ovat suomalainen elämäntapa, elämäntarkoitus suhteessa kohtaloon ja vapauteen, moraalitaju ja ajattelu, moraalin merkitys ja luonne, tarpeet, ihanteet, oikeudet ja velvollisuudet, onni, rakkaus, ystävyys ja ihmisen suhde luontoon. Tutkitaan maailman suuria uskontoja ja erityisesti niiden vaikutusta seuraajiensa elämään ja elämän ihanteisiin.

2. Maailmankuva (ET2)

Kurssilla pohditaan maailmankuvan muodostumista ja maailmankuvien eroja. Kurssilla perehdytään maailman käsitteellistämisen tapoihin sekä tiedon ja eri yhteisöllisten instituutioiden merkitykseen siinä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan historiallisesti merkittäviä ja nykyajassa vaikuttavia maailmankuvia sekä kasvattaa tietämystään niiden perustalla olevista uskomusjärjestelmistä
- oppii kysymään ja arvioimaan väitteiden ja uskomusjärjestelmien perusteluja
- kehittää ymmärrystään eri instituutioiden merkityksestä maailmankuvan muokkaajina ja välittäjinä
- jäsentää omaa maailmankuvaansa samalla pitäen sen avoimena mielekkäälle keskustelulle.

Sisällöt

Kurssin lähtökohtia ovat yksilöllisyys ja maailmankuva, käsitykset todellisuuden perimmäisestä luonteesta, tieto, tiede ja tietäminen. Mitkä ovat inhimillisen tiedon rajat? Entä tieteen ja taiteen mahdollisuudet tuottaa tietoa maailmasta? Pyritään ymmärtämään tiedon klassinen määritelmä ja sen soveltamisen mielekkyys tai mielettömyys. Käsitellään tieteen ja ei-tieteen rajaa. Tutkitaan Aristoteleen metafysiikkaa, Kantin kriittistä filosofiaa, materialismia, Platonin ja Berkeleyyn idealismia ja muita tieteen filosofian näkökulmia.

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Kurssilla pohditaan yksilöä, yhteisöllisyyttä, yhteiskuntaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Kurssilla perehdytään oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja yksilölliselle

identiteetille

- oppii arvioimaan omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä ja yhteiskunnassa, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- oppii tarkastelemaan yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toimintaa osana yhteiskunnallista vallankäyttöä
- oppii arvioimaan poliittisia keinoja ja päämääriä sekä kasvattaa kykyään ja haluaan rakentavaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen
- ymmärtää ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeudenmukaisuuden merkityksen hyvän yhteiskunnan ja tulevaisuuden kannalta.
- tuntee ihmisoikeussopimukset ja ihmisoikeusrikoksia, kuten holokaustin

Sisällöt

Miksi on kehittynyt erilaisia yhteiskuntia? Mikä on ihmisen ja yhteiskunnan suhde? Ihmisoikeuksien törmäämistä taloudellisiin etuihin voidaan käsitellä esim. maailmantalouden piiristä otetuilla esimerkeillä. Ihmisoikeusrikoksia, kuten holokaustia käsitellään. Hyvää yhteiskuntaa voi tarkastella myös Platonin ja Thomas Moren utopioiden, Ranskan vallankumouksen vapauden, veljeyden ja tasa-arvoisuuden vaatimuksien avulla. Pohditaan tulevaisuuden kehityspolkuja kestävän kehityksen näkökulmasta. Opiskellaan oikeudenmukaisen yhteiskunnan ideaa John Rawlsin filosofiassa.

Syventävät kurssit

4. Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET4)

Kurssilla pohditaan kulttuuriperintöä hyvän elämän lähtökohtana ja hyvän elämän mittana sekä toisaalta jatkuvasti kehittyvänä ja muuttuvana ilmiönä. Kurssilla perehdytään sekä maailman että suomalaisen nyky-yhteiskunnan monikulttuurisuuteen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan kulttuuria merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana
- tutustuu erilaisiin kulttuuriperintöihin ja niihin liittyviin elämäntapoihin

- kehittää kykyään arvioida ihmisten käsityksiä ja tekoja suhteessa heidän omiin arvostuksiinsa ja uskomusjärjestelmiinsä
- oppii suvaitsevaisuutta erilaisia elämäkatsomuksellisia ratkaisuja ja identiteettivalintoja kohtaan
- perehtyy suomalaisen identiteetin ilmenemismuotoihin
- ymmärtää rasismia, muukalaisvihan ja syrjinnän ihmisoikeusloukkauksina.

Sisällöt

Perehdytään maailman ja suomalaisen yhteiskunnan monikulttuurisuuteen ja kulttuuriperinnön merkitykseen hyvän elämän lähtökohtana. Kulttuurin ja etnisyyden nykyisistä ja historiallisista merkityksistä ja suomalaisen identiteetin ilmenemismuodoista keskustellaan. Rasismia ja suvaitsevaisuuden historiaa sekä kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutusta opiskellaan

5. Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET5)

Kurssilla pohditaan erilaisia tapoja selittää maailmaa myyttisissä, uskonnollisissa ja katsomuksellisissa perinteissä. Kurssilla perehdytään erilaisten katsomusten syntyyn, historiaan ja tutkimukseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää herkkyyttään arvioida arvostuksissa ja uskomusjärjestelmissä esiintyviä eroja ja yhtäläisyyksiä
- oppii arvioimaan uskomuksia ja elämäkatsomuksia koskevia väitteitä
- tuntee eri kulttuureissa vaikuttavia ja tärkeinä pidettyjä uskomusjärjestelmiä ja elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä kasvattaa tietämystään niiden taustoista sekä niiden välittymisestä nykyajassa
- ymmärtää myyttien ja uskonnollisten käsitysten historiallisen synnyn ja nykyisen merkityksen maailman ilmiöiden selittäjinä
- oppii hahmottamaan maailman selittämistä eurooppalaisessa kulttuuriperinnössä.

Sisällöt

Pohditaan erilaisia tapoja selittää maailmaa myyttisissä, uskonnollisissa ja katsomuksellisissa perinteissä sekä tutkitaan erilaisten katsomusten syntyä, historiaa, nykyvaikutuksia ja tutkimusta. Opitaan arvioimaan erilaisten uskomusjärjestelmien eroja ja yhtäläisyyksiä sekä niitä koskevia väitteitä. Uskonnoton ajattelu agnostismista humanismiin ja uskontokritiikki sosiologisesta psykologiseen nousevat etualalle. Elämäkatsomustiedossa voidaan käyttää lukion elämäkatsomustiedon oppikirjaksi tarkoitettuja teoksia tai muutakin aihepiireihin liittyvää teosta. Elämäkatsomustiedon ryhmässä voi pakollisiakin kursseja suorittamassa olla oppilaita eri luokka-asteilta.

5.13 Filosofia

Filosofinen ajattelu käsittelee koko todellisuutta, sen monimuotoista hahmottamista sekä ihmisen toimintaa siinä. Filosofian erityisluonne on sen tavassa jäsentää ongelmia käsitteellisesti, järkiperaisesti ja keskustellen. Filosofian opiskelu lukiossa tukee opiskelijoiden yksilöllistä kehitystä ja edistää yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia, joita tarvitaan muuttuvassa ja monimutkaisessa yhteiskunnassa. Filosofianssa opiskeltavat tiedolliset kokonaisuudet ovat välttämättömiä kulttuuriperinnön ja nykykulttuurin ymmärtämiseksi.

Filosofian käytännön merkitys perustuu siihen, että opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Tietojen ja taitojen erikoistumisen vastapainona filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajempia käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset todellisuudesta, arvoista ja normeista voivat muodostaa keskenään johdonmukaisia kokonaisuuksia tai olla keskenään ristiriidassa. Filosofia kehittää arvostelukykyä.

Filosofian opetus edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Filosofianssa annetaan runsaasti tilaa opiskelijoiden yksilöllisten näkemysten muodostamiselle. Kun opiskelijat paneutuvat filosofian peruskysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeitakin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuullisiksi ja suvaitsevaisiksi kansalaisiksi.

Opetuksen tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja
- osaa jäsentää puhetta ja tekstiä käsitteellisesti sekä tunnistaa väitteitä ja niiden perusteluja
- ymmärtää erilaisten filosofisten käsitysten perusteluja sekä pystyy keskustelemaan niistä johdonmukaisesti ja järkevästi
- hallitsee yleissivistävät perustiedot sekä filosofian historiasta että nykysuuntauksista ja osaa suhteuttaa niitä yhteiskunnan ja kulttuurin ilmiöihin.

Arviointi

Filosofiassa arvioidaan käsitteiden ja teorioiden omaksumista sekä kykyä ilmaista omaa filosofista ajattelua. Opiskelijan suhde filosofisiin kysymyksiin on yksilöllinen, mutta kysymysten käsittelyn perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja järjestelmällisyys.

Pakollinen kurssi

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja, ymmärtää, miten filosofiassa käsitteellistetään todellisuutta, tietämistä, toimintaa ja arvoja
- tunnistaa erilaisia filosofisia, tieteellisiä ja arkisia käsityksiä todellisuudesta, sen tietämisestä ja siinä toimimisesta
- hahmottaa kuvailevien ja normatiivisten väitteiden eroja ja osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta.

Sisällöt

Kurssilla pyritään lisäämään ajattelun liikkuvuutta, avartamaan ja tarkentamaan käsityksiä todellisuudesta ja itsestä, löytämään uusia näköaloja, kehittämään kriittisyyttä ja luomaan yleissivistävät perustiedot filosofisesta ajatteluperinteestä. Käsitellään filosofian keskeiset osa-alueet ja tehtävät. Tutustutaan todellisuuden luonnetta koskeviin filosofisiin perusnäkökymiin liittyen hengen ja aineen suhteeseen ja vapauden problematiikkaan. Kurssilla keskeisesti pohdittavia kysymyksiä ovat: Mitä on filosofia? Mitä oleva on? Mitä on ihminen? Mitä on tieto? Mitä on totuus? Mitä on oikeudenmukaisuus? Mitä on hyvä? Mikä on hyvän suhde totuuteen ja kauneuteen? Mikä on elämäntarkoitus? Mikä on ihmisen yksilöllinen tai tieteellinen vastuu? Näitä kysymyksiä voidaan pohtia vertaamalla klassikkofilosofien ajattelua esim. Nietschen Zarathustraan tai Steinerin Vapauden filosofiaan.

Syventävät kurssit

2. Filosofinen etiikka (FI2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan tärkeimpiin ongelmiin, käsitteisiin ja teorioihin
- osaa arvioida elämää ja toimintaa moraalisisista näkökulmista sekä perustella arvioitaan etiikan käsittein
- kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja perusteitaan filosofisen etiikan välinein
- oppii kriittisyyttä ja suvaitsevaisuutta niin itseä kuin toisia kohtaan.

Sisällöt

Käsitellään filosofian etiikan tärkeimpiä ongelmia, käsitteitä ja teorioita sekä elämän ja toiminnan arvioimista moraalisisista näkökulmista. Opitaan perustelemaan omia moraalisia ratkaisuja filosofisen etiikan välinein ja olemaan yhtäaikaan suvaitsevaisia ja kriittisiä itseä ja toisia kohtaan. Eettisten totuuksien mahdollisuus ja moraalisten normien ja arvojen subjektiivisuus ja objektiivisuus puhuttavat.

3. Tiedon ja todellisuuden filosofia (FI3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa, mitä tieto ja tietäminen ovat filosofiassa, tieteessä ja arkielämässä
- osaa arvioida, millaisia kuvia todellisuuden perusrakenteesta muodostuu filosofiassa, tieteessä ja katsomuksissa
- oppii erittelemään ja arvioimaan kriittisesti tiedollisia uskomuksia ja väitteitä
- oppii hahmottamaan tieteellisen tutkimuksen ja päättelyn luonnetta.

Sisällöt

Tieto, tietäminen ja todellisuuden perusrakenteet sekä tieteellisen tutkimuksen luonne ovat kurssin ytimenä. Todellisuuden rakennetta käsitellään metafyyssisenä kysymyksenä. Tieteellisen tutkimuksen peruskäsitteitä, argumentoinnin ja päättelyn

perusteita tutkaillaan.

4. Yhteiskuntafilosofia (FI4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii hahmottamaan yhteiskunnan luonnetta ja sen keskeisten instituutioiden toimintaa
- osaa arvioida yhteiskunnallisen järjestyksen oikeutusta
- osaa jäsentää yhteiskunnan ja yksilön suhdetta sekä yhteiskunnallista ja poliittista toimintaa.

Sisällöt

Keskitytään yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin, yksilön ja yhteiskunnan suhteeseen ja yhteiskunnallisen järjestyksen oikeutukseen erityisesti yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta. Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden näkökulma on vahvasti mukana, kun syvennytään erilaisiin yhteiskuntasopimusteorioihin, anarkismiin ja yhteiskunnallisiin utopioihin sekä dystopioihin ja niiden toteutumiseen, kuten holokaustiin, mutta myös ihmisoikeussopimukseen ja -julistuksiin. Mukaan liitetään myös sukupuoleen, identiteettiin ja monikulttuurisuuteen liittyviä filosofisia kysymyksiä.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

Kurssi 5 Filosofian kertauskurssi (FI5)

Valmistaudutaan filosofian ylioppilaskirjoituksiin syventämällä ja kertaamalla aiemmin käsiteltyjä teemoja kirjojen avulla. Perehdytään aiempiin filosofian reaalikoekysymyksiin ja harjoitellaan niihin vastaamista

5.14 Historia

Lukion historian opetus luo opiskelijalle edellytyksiä ymmärtää eri aikakausien luonnetta, oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja sekä auttaa häntä hahmottamaan kansainvälistä maailmaa. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä luova oppiaine.

Opetuksen lähtökohtana ovat historian luonne tieteenalana ja sen tiedon muodostumisen perusteet. Sen vuoksi huomiota kiinnitetään tietojen kriittiseen pohdintaan ja tulkintaan sekä pyritään ottamaan huomioon ilmiöiden moniperspektiivisyys. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos ja jatkuvuus sekä syy-yhteydet. Muutoksen analyysia korostavana oppiaineena historia luo mahdollisuuksia käsitellä tulevaisuutta sekä arvioida tulevaisuuteen liittyviä mahdollisuuksia. Opetuksessa korostetaan ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä inhimillisen kulttuurin laaja-alaisuutta, kulttuurien erilaisuuden ymmärtämistä ja kansainvälisen yhteisymmärryksen merkitystä. Oman maan menneisyyttä tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset tapahtumat sekä niiden taustat ja seuraamukset
- näkee nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana, kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historian jatkumoon ja näin rakentamaan historiatietoisuuttaan
- osaa hankkia menneisyyttä koskevaa tietoa ja arvioida sitä kriittisesti sekä ymmärtää sen monitulkintaisuuden, suhteellisuuden ja syy-yhteyksien monisäikeisyyden
- osaa arvioida menneisyyden ihmisen toimintaa ja historiallisia ilmiöitä kunkin ajan omista lähtökohdista sekä nykyajan näkökulmasta
- ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden erilaisuutta
- saa aineksia ihmisoikeuksia ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan luomiseen sekä toimintaan vastuullisena kansalaisena.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historialle ominaiset taidot ja ajattelutavat sekä oppimäärän keskeisten sisältöjen hallinta. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan valmiuteen rakentaa tiedoistaan jäsenyneitä kokonaisuuksia, erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja tiedonlähteitä kriittisesti. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä: kokeiden asemasta voidaan käyttää opintotehtäviä, tutkielmia ja muita vaihtoehtoisia arviointikeinoja.

Pakolliset kurssit

1. Ihminen, ympäristö ja kulttuuri (HI1)

Kurssi tarkastelee ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta sekä tämän tuloksena tapahtunutta kulttuuriympäristön rakentumista ja kehittymistä esihistoriasta nykyaikaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen ja luonnon välisen riippuvuussuhteen osana kestävästä kehityksestä
- ymmärtää, miten ihminen käyttää luonnonvaroja toimeentulon lähteenä ja miten se vaikuttaa ympäristöön ja yhteiskuntarakenteeseen
- tuntee tuotantotalouden kehityslinjat ja vaikutukset elämäntapaan
- tietää väestönkasvun pääpiirteet ja siihen vaikuttavat tekijät.

Sisällöt

Keskitytään esihistoriaan, varhaisiin korkeakulttuureihin ja antiikin aikaan. Ihmisen ja luonnon välistä vuorovaikutusta hahmotetaan myös kiinnittämällä huomiota väestönkasvun pääpiirteisiin, luonnonvarojen käyttöön ja tuotantotalouden vaikutuksiin elämäntapoihin. Käsitellään ihmisen syntyä ja kehitystä, levittäytymistä ja sitä koskevat teoriat nykytiedon valossa. Tutustutaan myös maanviljelyksen ja kaupunkien syntyyn sekä jääkauden päättymisen vaikutukseen ihmisen elinympäristöön. Tarkastellaan myös laajemmin kulttuurien riippuvuutta maantieteellisistä ja ilmastollisista olosuhteista. Keskeistä sisältöä ovat suurissa jokilaaksoissa syntyneet ensimmäiset korkeakulttuurit (Mesopotamia, Egypti, Kiina,

Intia) sekä antiikin Kreikan ja Rooman niin kulttuurinen kuin poliittinenkin kehitys. Suomen historiassa käsitellään lyhyesti aika asuttamisesta ja siirtymisestä pyyntitaloudesta maatalouteen aina rautakauden loppuun asti. Kirjallisuuden historia käsitellään äidinkielen liittyvällä sanataiteen kurssilla (ks.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelma).

2. Eurooppalainen ihminen (HI2)

Kurssi tarkastelee eurooppalaisen kulttuurin keskeisiä saavutuksia sekä eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan muutosta ja sen taustalla vaikuttanutta tieteellistä ja aatehistoriallista kehitystä. Kurssilla tutustutaan eurooppalaisen kulttuurin tuotoksiin erityyppisen historiallisen lähdeaineiston avulla. Kulttuuri ymmärretään laaja-alaisena käsitteenä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mistä eurooppalaisuus rakentuu tutustumalla Euroopan keskeiseen kulttuuriperintöön
- ymmärtää tieteen saavutusten merkityksen ihmisen maailmankuvan muokkaajana
- osaa analysoida kulttuuri-ilmiöitä aikakautensa ilmentäjinä
- tuntee yhteiskunnallisen kehityksen taustalla vaikuttavia aatehistoriallisia virtauksia
- tuntee eri aikakausien elämäntapoja ja maailmankuvaa.

Sisällöt

Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisen kulttuurin keskeisiä saavutuksia ja maailmankuvan kehitystä painottamalla erityisesti keskiajan ja uuden ajan alun tapahtumia. Käsitellään kansainvaellukset, keskiaika, mm. keisarin ja paavin valtakamppailu, feodaalilaitos, luostarit, ritarikulttuuri, kirkko, musta surma, arabialainen kulttuuri, ristiretket, viikingit, Kalmarin unioni, humanismi ja luonnontieteiden murros. Käsitellään myös uuden ajan alku eli uskonpuhdistus, löytöretket ja renessanssi sekä lyhyesti tsevaltiuden ja parlamentarismien kehitys valistuksen aikaan saakka. Kiinnitetään huomiota myös kehitysyhteyksiin keskiajalta viime vuosisadalle ja nykyaikaan. Musiikin historiasta on oma kurssinsa (ks.

musiikin opetussuunnitelma).

3. Kansainväliset suhteet (HI3)

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä tapahtumia, taustoja ja muutoksia 1800-luvun lopulta lähtien. Kurssilla analysoidaan kansainvälisen politiikan ilmiöitä taloudellisen, aatteellisen ja valtapoliittisen kilpailun perusteella. Kurssin keskeisiä tarkastelunäkökulmia ovat demokratia vastakohtanaan diktatuuri.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan pääpiirteet ja teoriaa
- ymmärtää kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen perusteita
- ymmärtää aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen vaikutuksen kansainvälisten suhteiden historiassa.

Sisällöt

Luodaan kokonaiskuva maailmanhistoriasta. Kiinnitetään erityisesti huomiota 1900-luvun historiaan ja suurvaltojen valtapyrkimyksiin. Maailmansotien, joukkotuhonnan, holokaustin, muiden kansanvainojen ja kylmän sodan maailman lisäksi pohditaan oman aikamme ajankohtaisten kansainvälisten kysymysten ratkaisuvaihtoehtoja. Tarkastellaan nykyajan yhteiskuntaa historian kehityksen tuloksena sekä sen tulevaisuudennäkymiä. Esille tuodaan myös YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja sen merkitys sekä muut keskeiset ihmisoikeussopimukset.

4. Suomen historian käännekohtia (HI4)

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja 1800-luvulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelunkohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman muuttuminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä taloudelliset ja kulttuuriset murrokset.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset
- osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden.

Sisällöt

Kurssilla painotetaan suomalaisen yhteiskunnan kehitystä ja poliittisia muutoksia autonomian ajan alusta nykypäivään. Nostetaan esiin tuoreita näkökulmia ja analysoidaan Suomen historian keskeisiä murrosvaiheita. Keskeisiä painopistealueita ovat muun muassa autonomia ja kansallinen herääminen, itsenäistymisen alkuvaiheet, sotien aika, hyvinvointivaltion kehittyminen ja tulevaisuus. Opintovierailulla Kansallismuseoon luodaan kokonaiskuvaa Suomen historiasta.

Syventävät kurssit

5. Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan (HI5)

Kurssi tarkastelee Suomen historian keskeisiä kehityslinjoja ennen vuotta 1809 sekä suomalaista kulttuuriperintöä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maamme historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- ymmärtää suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- oppii arvostamaan suomalaista kulttuuriperintöä
- oppii yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta.

Sisällöt

Käsitellään ajanjakso Suomen asuttamisesta Ruotsin vallan loppuun vuoteen 1808. Aiheina ovat muun muassa tulkinnat suomalaisten alkuperästä, säätyyhteiskunnan synty, uskonpuhdistus ja Mikael Agricola, nuijasota ja suurvaltakauden vaikutukset Suomessa, kulttuurillinen ja taloudellinen kehitys sekä kansallisen tietoisuuden ensi askeleet.

6. Kulttuurien kohtaaminen (HI6)

Kurssilla tarkastellaan valinnaisesti jonkun tai joidenkin kulttuuripiirien ominaispiirteitä ja nykyaikaa sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Käsiteltävät kulttuurialueet valitaan Euroopan ulkopuolelta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kulttuurin peruskäsitteitä ja oppii ymmärtämään omasta kulttuuristaan poikkeavan kulttuurin arvomaailmaa ja elämäntapaa
- ymmärtää henkisen kulttuurin, yhteiskuntarakenteen, talouselämän ja luonnonolosuhteiden keskinäisen riippuvuuden
- tuntee tarkasteltavan kulttuurin historiallisen kehityksen sekä sen vuorovaikutuksen muiden kulttuurien kanssa
- oppii analysoimaan kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa
- osaa ottaa huomioon kulttuuritaustojen erilaisuuden vuorovaikutustilanteissa.

Sisällöt

Selvitetään, miten ihmiset eri puolilla maapalloa ovat eläneet, kuolleet ja muodostaneet yhteisöjä sekä minkälainen heidän maailmankuvansa on. Pääpaino on Aasian (Intia, Kiina ja Japani), Afrikan ja Amerikan (alkuperäisasukkaat) suurissa kulttuureissa, joiden historiaa pyritään tarkastelemaan niiden omista lähtökohdista. Käsitellään myös islamilaista kulttuuria sekä Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuuria. Kiinnitetään huomiota myös kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen.

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

Kurssi 7 (12. luokka) Arkkitehtuurin historia (HI7)

Käsitellään arkkitehtuuria yleisesti sen taiteellisen, teknisen ja sosiaalisen funktion kannalta, mm. sen suhdetta muihin taiteisiin. Tarkastellaan rakentamisen historiaa edeten Egyptin, Kreikan, Rooman jne. kautta modernin arkkitehtuurin syntyyn. Painotetaan 1900luvun arkkitehtuuria ja luodaan visioita tulevaisuuden arkkitehtuurista. Paneudutaan myös Suomen, erityisesti Helsingin arkkitehtuurin vaiheisiin eri aikakausina. Tehdään opintoretki Helsingin keskustan arkkitehtuuriin.

Kurssit 8 ja 9 Historian kertauskurssit (HI8 ja HI9)

Syvennetään, täydennetään ja kerrataan aiemmin opittua kirjojen avulla. Harjoitellaan vastaamista erityyppisiin koetehtäviin ja perehdytään aiempiin historian reaalikoekysymyksiin ja vastauksiin.

5.15 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijoiden käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta. Yhteiskunnan rakennetta ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan, Euroopan ja maailman näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteiden sisällöistä. Se luo opiskelijoille edellytyksiä aktiiviseen ja kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Opetus perustuu keskeisiin yhteiskuntaeettisiin arvoihin, kuten oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon, sosiaaliseen vastuuseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, työn ja yrittäjyyden arvostukseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- on selvillä vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksista kansalaisyhteiskunnassa ja osaa myös käyttää niitä
- pystyy hankkimaan ajankohtaista tietoa eri lähteistä sekä arvioimaan kriittisesti verbaalista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- kykenee muodostamaan itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- saa edellytyksiä vastuuntuntoisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja suvaitsevan yhteiskunta-käsityksen rakentamiseen.

Arviointi

Yhteiskuntaopin oppimisen arvioinnissa huomio kiinnitetään oppimäärän asiasisällön ja keskeisten käsitteiden hallintaan, opiskelijan valmiuteen ilmaista tietonsa jäsentyneesti sekä arvioida ja tulkita yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota kriittisesti. Näitä valmiuksia

arvioidaan kurssien yhteydessä monipuolisten koetehtävien avulla tai käyttämällä vaihtoehtoisia arviointikeinoja.

Pakolliset kurssit

1. Yhteiskuntatieto (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen järjestelmään ja keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet
- omaksuu tasapainoisen ja analyttisen näkökulman yhteiskuntaan
- tuntee hyvinvointiyhteiskunnan perusteet.

Sisällöt

Pohditaan yhteiskunnan ja yksilön suhdetta, tasaarvon ja vapauden toteutumismahdollisuuksia sekä hyvinvointivaltioideaa. Keskeisenä teemana on sisäinen ja ulkoinen turvallisuus, esim. poliisi, oikeusjärjestelmä, turvallisuuspolitiikka sekä ulkopolitiikan että maanpuolustuksen osalta vaihtuvine uhkakuvineen. Käsitellään myös vaalit ja muita kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksia sekä ammattijärjestöt.

2. Taloustieto (YH2)

Kurssi johdattaa ymmärtämään talouselämän toimintaperiaatteita. Se pohjautuu taloustieteisiin. Se käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kuluttajan, yritysten ja valtioiden näkökulmasta. Kurssilla tutustutaan talouselämään erityyppisten tilastojen ja muiden lähteiden avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu kansantalouden keskeisiin perusteisiin, käsitteisiin ja teorioihin
- tutustuu Suomen ja kansainvälisen talouselämän nykytilaan ja tulevaisuuden näkymiin
- saa taitoja tehdä jokapäiväisiä taloudellisia päätöksiä ja tarkastelee taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta
- tuntee työnteon ja yrittäjyyden merkityksen kansantaloudelle.

Sisällöt

Käsitellään talouselämän rakenne ja toiminta. Pohditaan erilaisia talousjärjestelmiä ja kansantalouden perusteita (mitä talous on ja miten se toimii). Tarkastellaan jokapäiväisiä taloudellisia päätöksiä myös eettiseltä kannalta. Käsitellään myös talouden kiertokulku: yritystoiminnan, kotitalouksien, rahamarkkinoiden, julkisen talouden ja ulkomaankaupan suhde toisiinsa, eri talouden osien vaikutus kansantalouteen ja taloudelliset häiriötekijät kuten suhdannevaihtelut, inflaatio, deflaatio ja työttömyys. Syvennytään perusteellisesti myös teemoihin: yrittäjyys, raha, verotus, talouskasvu ja globalisaatio. Vierailaan Suomen Pankin rahamuseossa.

Syventävät kurssit

3. Kansalaisen lakitieto (YH3)

Kurssi antaa perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja opettaa opiskelijaa valvomaan omia oikeuksiaan sekä hoitamaan yksinkertaiset oikeustoimet itse.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista
- saa perustiedot Suomen tuomioistuinlaitoksesta ja kansalaisen kannalta merkittävistä kansainvälisistä tuomioistuimista
- oppii hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- tuntee oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana
- kykenee löytämään ja oppii käyttämään keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä

- haluaa toimia oikein ja lainmukaisesti.

Sisällöt

- Opitaan Suomen oikeushistoriasta, oikeusjärjestyksestä ja oikeusjärjestelmästä. Perehdytään kansalaisen yleisimpiin oikeustoimiin perheoikeudesta kuluttajansuojaan ja ylivelkaisuudesta muutoksenhakuun viranomaisten päätöksiin. Tutustutaan rikos- ja prosessioikeuteen myös yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta.

4. Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni (YH4)

Kurssi perehdyttää opiskelijat Euroopan unionin toimintaan, yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa sekä kannustaa osallistumaan ajankohtaiseen Euroopan unionista käytävään keskusteluun.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa monipuolista ja syventävää tietoa Euroopan unionista ja sen toiminnasta
- oppii toimimaan Euroopan unionin kansalaisena
- tuntee Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja uhkia
- osaa hankkia Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa
- ymmärtää Euroopan yhdentymisen vaikutuksen oman elämänsä ja Suomen poliittisen järjestelmän kannalta.

Sisällöt

Kurssin keskeisimmät sisällöt ovat eurooppalainen identiteetti, eurooppalaiset arvot, vaikuttaminen ja vallankäyttö EU:ssa, päätöksentekojärjestelmä, alueelliset vaikutukset, EU:n laajeneminen ja tulevaisuuden haasteet. Tarkastellaan Euroopan unionia myös yksittäisen kansalaisen näkökulmasta

5.16 Psykologia

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskeleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan.

Opetuksessa luodaan edellytykset psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja omakohtaiseen soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaaliin, kulttuuriin ja ajankohtaisiin kysymyksiin sekä ymmärtämään psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta.

Opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedon muodostumista painottaen ajankohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen keskeisiä sisältöjä.

Opetuksen tavoitteet

Psykologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tietää psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon mahdollisuuksia ja rajoituksia
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tunnistamiseen, oman psyykkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa edistämiseen, opiskeluunsa sekä ajattelunsa, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta
- kehittää valmiuksiaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan, yhteiskunnallisten ja kulttuurillisten muutosten – kuten teknologisen kehityksen – tunnistamiseen ja kohtaamiseen sekä erilaisista kulttuuritaustoista ja yhteiskunnallisista oloista tulevien ihmisten toiminnan ymmärtämiseen.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden kognitiivisesti korkeatasoiseen ymmärrykseen tähtäävään osaamiseen. Arvioinnissa painotetaan tiedon muokkaamista ja kokonaisuuksien hallintaa yksittäisten tietojen toistamisen sijasta. Opiskelijan tulee osoittaa, että hän on ymmärtänyt opiskelemaansa asiat ja että hän pystyy soveltamaan oppimaansa tietoa.

Pakollinen kurssi

1. Psykykinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus (PS1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu psykologiaan tieteenä ja psykologian soveltamiseen yhteiskunnan eri alueilla
- ymmärtää erilaisia tapoja tutkia ja selittää ihmisen toimintaa
- tietää psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten emootio, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa näitä kuvaavien käsitteiden avulla
- ymmärtää oppimista psykologiseen tietoon tukeutuen ja osaa pohtia psykologisen tiedon avulla omaa opiskeluaan
- osaa soveltaa sosiaalipsykologista tietoa sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelussa ja ymmärtää itseään ryhmän jäsenenä.

Sisällöt

Psykologia ihmistä tutkivana tieteenä ja sen eri osa-alueet ovat tarkastelun kohteena. Oppiminen, kehitys ja kasvaminen, inhimillinen toiminta, persoonallisuus sekä psykologian monet käytännölliset sovellusalueet, erityisesti sosiaalipsykologian ryhmädynamiikka, käydään läpi. Tutustutaan myös psykologian tärkeimpiin kehityslinjoihin ja suuntauksiin. Psykologiatiede sovelluksineen ja ns. arkielämän psykologia; elämäntaito; ovat näkyvässä roolissa nykyisessä yhteiskunnassamme. Tämä kurssi on yleissivistävä katsaus aiheeseen.

Syventävät kurssit

2. Ihmisen psyykkinen kehitys (PS2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevia psykologisia, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä ja näiden keskinäistä riippuvuutta
- tietää keskeisiä kehityspsykologisia teorioita ja osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa omaan elämäänsä
- ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen jatkuvan monimuotoisena koko elämän ajan
- ymmärtää yksilön kehitykseen liittyviä mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa
- ymmärtää, miten psyykkistä kehitystä tutkitaan.

Sisällöt

Perehdytään yksilön psyykkisen kehityksen taustalla oleviin psykologisiin, biologisiin ja sosiaalisiin tekijöihin ja keskeisiin kehityspsykologisiin teorioihin. Opitaan psyykkisen kehityksen tutkimuksesta ja kehityksen ongelmiin vaikuttamisesta

3. Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet (PS3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kognitiivisten perusprosessien, kuten tarkkaavaisuuden, havaitsemisen ja muistin toiminnan periaatteita
- ymmärtää vireystilan säätelyä ja sen merkitystä ihmisen hyvinvoinnin kannalta
- ymmärtää hermoston perusrakenteen ja toiminnan periaatteita sekä niiden yhteyden kognitiivisiin perustoimintoihin
- tietää, miten kognitiivisia perusprosesseja ja hermoston toimintaa tutkitaan.

Sisällöt

Opiskellaan tarkkaavaisuuden, havaitsemisen ja muistin toimintaa, nukkumisen ja

unen vaikutusta. Tutustutaan hermoston perusrakenteeseen ja toimintaan sekä kognitiivisten perusprosessien tutkimiseen ja sovelluksiin.

4. Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta (PS4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen toiminnan olevan sekä tietoisien ohjauksen että tiedostamattomien tekijöiden vaikutuksen alaista
- tutustuu motivaation ja emootioiden perusteorioihin ja tietää, miten ihmisen motivaatiota ja emootioita koskeva tutkimustieto syntyy niiden pohjalta
- ymmärtää, miten motivaatio, emootiot ja kognitiiviset toiminnot muodostavat dynaamisen toimintaa ohjaavan kokonaisuuden
- ymmärtää, miten motivaatio ja emootiot ovat yhteydessä yksilön ja yhteisön hyvinvointiin
- ymmärtää tietoisuuden, ajattelun ja kielen merkityksen ihmisen toiminnassa
- ymmärtää taitavan ajattelun, älykkyyden, asiantuntijuuden ja luovuuden edellytyksiä ja kehittämismahdollisuuksia yksilön ja yhteisön näkökulmasta.

Sisällöt

Työskennellään tiedostettujen ja tiedostamattomien motiivien ja motivaation kehittämisen kanssa. Opitaan motivaation, tunteiden ja tiedonkäsittelyn toimintojen keskinäisistä vaikutuksista, perusteorioista ja tutkimuksesta sekä vaikutuksista hyvinvointiin. Edetään tunteiden sosiaaliin ja kulttuuriin yhteyksiin sekä ajatteluun, ongelmanratkaisuun ja päätöksentekoon.

5. Persoonallisuus ja mielenterveys (PS5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää persoonallisuuskäsitteen laaja-alaisuuden ja tietää, millaisin tutkimusmenetelmin persoonallisuutta koskeva tieto on syntynyt
- ymmärtää erilaisia lähestymistapoja persoonallisuuden kuvaamiseen
- ymmärtää mielenterveyden määrittelyn vaikeuden sekä sen, miten psyykkiset, biologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät ovat yhteydessä mielenterveyteen
- tietää keskeisiä mielenterveyden häiriöitä ja niiden erilaisia hoitomuotoja

- tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja.

Sisällöt

Käsitellään minuutta ja identiteettiä, persoonallisuuden määrittelyä ja tutkimusta. Mielenterveyden määrittelyn vaikeus ja siihen vaikuttavat seikat otetaan esille. Tutustutaan keskeisiin mielenterveyden häiriöihin ja hoitomuotoihin sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen

Kurssi 6 (11. luokka) Elämänkaaripsykologia (PS6)

Lyhytkurssi, jossa tutustutaan eri kulttuurien elämänkaarikäsitteisiin.. Mikäli oppilaita kiinnostaa, käydään läpi steinerpedagogiikan taustalla oleva elämänkaarikäsitteitys ja opettajan apuna toimivat tyyppittelyt (esimerkiksi temperamentit). Verrataan näitä Wolfram von Eschenbachin Parsifaleepoksessa esille tuleviin teemoihin.

5.17 Musiikki

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on merkittävä osa ihmisen kulttuuria. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukee itsetuntoa. Opiskelija oppii ymmärtämään musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. Tehtävänä on tarjota elämyksiä, taitoja ja tietoja, jotka lisäävät opiskelijan musiikillista sivistystä ja rohkaisevat häntä elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Musiikinopetuksessa on keskeistä opiskelijan oma ilmaisu, luovuus, vuorovaikutustaidot ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen, ajattelu ja kyky oman toiminnan arviointiin kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Musiikin tuottaminen – laulaminen, soittaminen ja musiikillinen keksintä- ja kuunteleminen ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä. Oppisisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilainen suuntautuminen ja lähtötaso. Musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikin tulee tukea ja luoda koulun kulttuuritoimintaa. Se on tärkeä osa koulun juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija saa valmiuksia taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikin alalla ja median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja kykenee arvioimaan sitä sekä oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista
- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen
- kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan
- syventää tietojaan musiikin eri tyyleistä, lajeista ja historiasta
- tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta ja toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa

- oppii ymmärtämään musiikin ja äänen merkitystä mediassa
- osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa
- osaa asettaa musiikinopiskelulleen tavoitteita ja arvioida niiden toteutumista.

Arviointi

Musiikinopetus tarjoaa samanaikaisesti useita tapoja kehittää opiskelijoiden muusikkoutta ja musiikillista osaamista. Kukin opiskelija syventää musiikillisia valmiuksiaan sekä itsenäisesti että yhdessä ryhmän kanssa. Nämä musiikinopiskelun erityispiirteet edellyttävät jatkuvaa ja monipuolista arviointia, jolla suunnataan ja tarkennetaan oppimisprosessin kulkua. Arviointi tukee myönteisesti opiskelijan musiikillista edistymistä ja hänen musiikkisuhteensa syventymistä.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Opiskelijan itsearviointi on olennainen osa arviointia. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU1) Lukion 3.luokka

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Hän pohtii oman musiikkisuhteensa kautta musiikin merkitystä ihmiselle ja ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Hän tutkii omia mahdollisuuksiaan musiikin tekijänä ja tulkitsijana, kuuntelijana sekä kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan. Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin peruskäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuolonhuoltoon.

Tavoitteet

- Opiskelija tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja kykenee arvioimaan sitä
- Opiskelija kehittää taitoaan kuunnella musiikkia tietoisesti

- Opiskelija oppii musiikkiin liittyviä käsitteitä
- Opiskelija rohkenee laulamaan ja soittamaan
- Opiskelijaa oppii toimimaan soittoyhtyeen ja kuoron yhteyskykyisenä jäsenenä
- Opiskelija tiedostaa musiikin merkitys omassa elämässään ja ympäristössään

Sisällöt

- Musiikin käsitteitä (melodia, rytmi, tahti, tempo, harmonia, rakenne, dynamiikka, sointuvärit)
- Musiikin käyttötarkoitukset kautta aikojen ja omassa elämässä
- Taustamusiikkia, muzak
- Kuullonhuolto

Arviointi

Opiskelija

- osaa erottaa ja selittää käsitteet melodia, rytmi, tahti, tempo, harmonia, rakenne, dynamiikka ja sointuväri kuunnellessaan ja nuoteissa
- osaa arvioida ja tarkastella oman kuullon tilanteen ja selittää, miten kuulosta huolehditaan
- osaa osallistumaan yksinääniseen ja moniääniseen lauluun sekä yhteissoittoon muita osallistujia seuraten
- osaa arvioida taustamusiikin vaikutukset itseeseen kriittisesti ja rehellisesti

2. Moniääninen Suomi (MU2) (Lukion 1.luokka)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja ja oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisen musiikin vaikutuksia suomalaiseen musiikkikulttuuriin. Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisoitua ja kuuntelua. Opiskelija kehittää myös tiedonhankinta- ja tiedonkäsittelytaitojaan. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman ilmaisun sekä kuuntelu- ja kommunikointivalmiuksien kehittämiseen. Sisältöjen tulee edustaa eri musiikinlajeja: populaari-, taide- ja perinnesäveltäjä.

Tavoitteet

- Opiskelija on tietoinen suomessa esiintyvistä musiikinlajeista ja niiden kehityksestä ja merkityksestä.
- Opiskelija syventää hänen ymmärrystään suomalaisesta kulttuurista ja osa kulttuureista.
- Opiskelija kehittää yhteismusisointitaitojaan ja kuunteluhavaintojen tekemistä

Sisällöt

- Kalevala ja kalevalaista laulua
- Kansanmusiikki
- Vähemmistöjen musiikki
- Taidemusiikki
- Populaarimusiikki

Syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU3) (valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri kulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikkilajeihin tai musiikkikulttuureihin jonkin verran kuunnellen, mutta erityisesti soittaen ja laulaen. Opiskelija kehittää musisointi- ja tiedonhankintataitojaan.

Tavoitteet

- Avomielisuus etnisten kulttuurien ja musiikkien kohtaan
- Kokemusta etnisistä rytmeistä, melodioista ja sävellajeista sekä laulutavoista
- Ymmärrystä musiikkikulttuurien monimuotoisuudesta
- Ymmärrystä musiikin kulttuurisidonnaisuudesta

Sisällöt

Laulu-, soitto- ja kuuntelukappaleita eri kulttuureista: etnomusiikkia
Tehdään ja harjoitellaan omia sovituksia etnisistä kappaleista

Arviointi

Opiskelija

- käyttää aktiivisesti omia laulu- ja soittotaitojaan ja kehittää musiikillisten tapahtumien ja muiden osallistujien seuraamista ja huomioon ottamista
- mukautuu soittaessaan ja laulaessaan eri musiikkilajien tyyleihin ja ominaisuuksiin ja näyttää siten, että hän ymmärtää eri musiikkilajien piirteet
- erottelee eri etnisiä musiikkilajia toisistaan

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja internetissä sekä tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen. Sisältöjen tarkastelussa ja työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia.

Tavoitteet

- Tietoisuus musiikin viestintä- ja vaikutusmahdollisuuksista
- Musiikin vaikutuskeinojen tuntemus : mitä musiikissa vaikuttaa ja miten
- Tietoa siitä, miten musiikin vaikutusmahdollisuuksia on käytetty kautta aikojen ja miten sitä käytetään tänä päivänä
- Opiskelija on tietoinen musiikin vaikutuksesta itselleen ja muihin

Sisällöt

- Musiikkipsykologiaa: miten musiikki vaikuttaa mieleen ja kehoon
- Musiikkia elokuvissa, näyttämöllä, propagandassa, mainoksissa yhteiskunnassa ja mediassa
- Laulua, soittoa ja improvisointia, kuuntelua, elokuva- ja näyttämö- ja mainosmusiikin tarkastelua, itsenäistä tutkimustyötä

Arviointi

Opiskelija

- määrittää musiikin tärkeimmät vaikutuskeinot ja arvioi, miten niitä käytetään esimerkiksi elokuvissa, mainoksissa, propagandassa ja mediassa
- tarkastelee kuulemaansa musiikkia kriittisesti
- tekee tutkielman itse valitsemasta kurssiin liittyvästä aiheesta, joka näyttää asiantuntemusta ja arviointikykyä
- todistaa tuntemusta musiikin vaikutuksista itselleen ja muihin

5. Musiikkiprojekti (MU5) (valinnainen millä tahansa lukioluokalla)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimaan tietoja ja taitoja.

Kysessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai poikkitaiteellinen projekti.

Tavoitteet

- Suunnitelmallisuus
- Aloitteisuus
- Kyky valitun aineiston (itsenäiseen) harjoitteluun tai aineiston työstämiseen
- Kyky yhteistyöhön
- Kyky rehelliseen itsearviointiin
- Kyky asettaa itselleen realistisia (musiikillisia) tavoitteita
- (Musiikillinen) eteneminen itse valitsemassa kyyssä, esimerkiksi (yhteis-) laulu tai soitto

Sisällöt

- Opiskelijan itse valitsema ja suunnittelema isenäinen tai ryhmäprojekti, esimerkiksi: tutkielma, musiikkiesitys, bändi-iltamat, sävellystyö, musiikkia näytelmään.
- Projektin kirjallinen suunnitelma ja itsearviointi
- Projektin esittely yleisölle

Arviointi

Opiskelija

osoittaa kompetenssin itsenäisen projektin suunnitteluun ja suorittamiseen
arvioi omaa oppimistaan ja etenemistään rehellisesti
-luo realistiset uudet (musiikilliset) tavoitteet itselleen

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

6. kurssi (11. luokka) Länsimaisen taidemusiikin historia (MU6)

Kurssin tavoitteena on tutustuttaa opiskelija länsimaisen taidemusiikin kehityskulkuun antiikin Kreikasta 1800-luvun lopun kansallisromantiikkaan. Kurssi sisältää nuotinnuksen, musiikinteorian ja soitinten kehityksen, tietoa ja esimerkkejä eri aikakausien musiikista ja esitystavoista sekä säveltäjistä.

5.18 Kuvataide

Lukion kuvataideopetuksessa opiskelija oppii tulkitsemaan, arvostamaan ja arvottamaan omaa ja muiden kuvallista kulttuuria. Kuvataideopetuksen tarkoituksena on kehittää opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan ja ympäristön visuaalisista ilmiöistä ja niiden merkityksistä. Omakohtainen taiteellinen työskentely antaa opiskelijalle mahdollisuuden taiteesta nauttimiseen, onnistumisen kokemuksiin ja itselle tärkeiden asioiden ilmaisemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan mielikuvituksen, luovan ajattelun ja assosiaatiokyvyn kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan ja perustelemaan esteettisiä ja eettisiä arvovalintojaan omassa elämässä, kuvataiteessa, mediassa ja kulttuuriympäristössä. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Opetuksessa syvennetään visuaalisen kulttuurin yleissivistyksen perusteet ja luodaan riittävät edellytykset jatko-opinnoille.

Opetuksen sisältöä ovat kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristön suunnittelu, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä median visuaaliset tekstit.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, jossa taidolliset ja tiedolliset sisällöt täydentävät toisiaan. Oppisisällöistä rakennetaan teemallisia kokonaisuuksia ja opetuksessa tehdään yhteistyötä eri taiteen- ja tieteenalojen kanssa. Opetuksen lähtökohtana on opiskelijan oma kokemus, jonka pohjalta opiskelija toteuttaa monipuolisia kuvien tuottamis- ja tulkintaprosesseja. Oppiaineiden välistä yhteistyötä tehdään kouluympäristön viihtyvyyden ja kulttuuritoiminnan lisäämiseksi. Opiskelija hankkii projekti- ja kulttuuriosaamista työskennellessään yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja arvottamaan kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria omassa elämässään ja yhteiskunnassa
- tuntee kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin keskeisiä käsitteitä ja osaa käyttää niitä taideteosten, visuaalisten viestien sekä omien ja toisten töiden tulkinnassa, arvioinnissa ja työskentelyprosessin kuvailussa
- harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn ja itsearviointiin

sekä yhteistyöhön

- oppii valitsemaan ja käyttämään tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja, tekniikoita ja välineitä kuvallisessa ilmaisussaan
- tuntee nykytaidetta ja kuvataiteen historiaa
- ymmärtää mediakulttuuria ja sen vaikutusta ihmiseen ja yhteiskuntaan
- oppii mediatuotannon visuaalisen sisällön suunnittelua, tuottamista ja esteettistä arviointia ja osaa soveltaa mediateknologiaa omassa kuvallisessa työskentelyssään
- tuntee arkkitehtuurin, muotoilun ja esinekulttuurin visuaalista kieltä ja historiaa
- tiedostaa oman toimintansa vaikutukset luontoon, kulttuurimaisemaan, rakennettuun ympäristöön ja niitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon
- osaa käyttää ja arvostaa kulttuuripalveluja.

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on pitkäkestoista ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tulee antaa tietoa opiskelijan edistymisestä ja samalla kannustaa häntä ilmaisemaan itseään rohkeasti luottaen omaan kuvalliseen ilmaisuunsa. Kuvataideopetuksen tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja. Arvioinnin kohteina ovat työprosessit, työskentelyn tulokset, sisällölliset, ilmaisulliset ja tekniset taidot ja kyky soveltaa teoriatietoa omassa ilmaisussaan. Kuvataidekurssien arvioinnissa otetaan huomioon kuvalliset ja kirjalliset yksilö- ja ryhmätehtävät, luonnokset, itsenäisesti suoritettavat tehtävät ja yleinen aktiivisuus.

Pakolliset kurssit

1. Minä, kuva ja kulttuuri (KU1) (Lukion 2.luokka)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee visuaalisen kulttuurin sisältöjä ja perusteita
- oppii ilmaisemaan itseään kuvataiteen keinoin ja tekemään omakohtaisia ratkaisuja
- oppii käyttämään taiteen käsitteistöä tarkastellessaan ja arvioidessaan omia, muiden opiskelijoiden, taiteen ja median kuvia
- oppii tarkastelemaan visuaalisen kulttuurin ilmiöitä kriittisesti ja tulkitsemaan niiden sisältöjä, muotoja ja merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä

soveltamaan oppimaansa omassa työskentelyssään

- ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

Maalausten ja piirrosten aiheena on taide yksilön ja yhteiskunnan kannalta ja erilaiset taidekäsitteet mm. Goethen väriteoria, toisaalta myös taide kulttuurin tulkkina esim. suomalainen taide verrattuna Kiinan ja Japanin taiteeseen. Pyritään kehittämään omaa kuvallista ilmaisua erityisesti kuvan rakentamisen keinojen kautta ja harjoitellaan kuvien analysointia

2. Ympäristö, paikka ja tila (KU2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii muotoilun ja arkkitehtuurin perusteita, ilmaisutapoja, materiaalituntemusta, estetiikkaa ja suunnitteluprosesseja
- oppii ympäristön suunnittelussa ja muotoilussa tekemään havaintoja eri näkökulmista, kuten esteettiseltä ja eettiseltä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän kehityksen kannalta
- oppii tarkastelemaan ympäristöä luonnonvaraisena, rakennettuna, sosiaalisena ja psyykkisenä ilmiönä sekä kulttuurisena viestinä
- ymmärtää yhteisö- ja ympäristötaiteen merkityksen ympäristösuunnittelussa ja laajemmin visuaalisessa kulttuurissa.

Sisällöt

Paneudutaan muotoilun ja arkkitehtuurin perusteisiin ja peruskäsitteisiin: mittakaava, liike, tila, suhdejärjestelmät, rakenne, muoto, väri ja materiaali. Käsitellään taideteosta materiaalisena, henkisenä, esteettisenä ja kulttuurihistoriallisena viestinä. Kiinnitetään huomiota ympäristön suunnittelun esteettisiin ja eettisiin näkökulmiin. Käsitellään myös ihmistä tilassa ja liikkeessä. Platonisten kappaleiden piirtäminen ja varjostus. Oman tyylin löytäminen.

Syventävät kurssit

3. Media ja kuvien viestit (KU3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii erittelemään ja tulkitsemaan median kuvaaman maailman suhdetta kulttuuriin ja todellisuuteen
- ymmärtää kuvailmaisun vaikutuskeinoja mediassa
- oppii käyttämään erilaisia kuvia ja tekniikoita eri viestintäympäristöissä oman ilmaisunsa välineenä
- oppii analysoimaan ja kehittämään omaa mediasuhdettaan.

Sisällöt

Käsitellään graafista suunnittelua, kuvajournalismia, mainontaa, sarjakuvaa, elokuvaa ja videota. Tarkastellaan mediakuvia ja tuotemerkkejä kriittisesti. Tutkitaan www-sivujen ja tietokonepelien kuvamaailmaa. Painotetaan valokuvausta ja mahdollisesti voidaan kehittää kuvat itse. Kuvankäsittely ja julisteiden tekeminen.

Taiteen kuvista omiin kuviin (KU4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa kuvataiteen historian pääpiirteitä teemallisesti ja kronologisesti
- ymmärtää kuvataiteen sisältöjä ja ilmaisutapoja eri aikoina ja eri kulttuureissa
- käyttää omassa ilmaisussaan hyväkseen taiteen tuntemustaan
- oppii työskentelemään itsenäisesti ja harjaantuu pohdiskelemaan, sanalliseen itsearviointiin.

Sisällöt

Taidekuvaa tulkitaan ja analysoidaan kuvin ja sanoin. Eri aikakausien kuvataiteellisiin käsityksiin perehtymistä jatketaan renessanssista 1900luvulle maalaamalla ja erilaisin piirros- ja kaiverrustekniikoin. Impressionismiin, ekspressionismiin, modernismiin, kubismiin ym. voidaan tutustua tekemällä esitelmiä taiteilijoiden elämäkerroista. Kuvan muotoon ja sommitteluun, kuten väriin, valoon, varjoon ja liikkeeseen kiinnitetään huomiota. Kokeillaan mahdollisuuksien mukaan

erilaisia pinnan rakenteita ja materiaaleja, esim. öljyvärejä.

Nykytaiteen työpaja (KU5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii seuraamaan ja arvioimaan nykytaiteen ajankohtaisia ilmiöitä
- oppii havaitsemaan ja oivaltamaan visuaalisia merkityksiä ympäristössä sekä soveltamaan havaintojaan omassa ilmaisussaan
- oppii ymmärtämään ja käyttämään nykytaiteen keinoja työskennellessään

erilaisten ilmiöiden parissa

- harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn.

Sisällöt

Itsenäinen kuvataideproduktio, joka voi olla myös poikkitaiteellinen. Hankitaan tietoa nykytaiteen taustalla vaikuttavista ilmiöistä ja visuaalisista alakulttuureista sekä ammateista, joissa visuaalisuus on tärkeää

Koulukohtaiset soveltavat kurssit

Kurssi 6 (10. luokalla 50 % ja 12. luokalla 50 %) Keramiikka (KU6)

Muovaillaan 10. luokalla savesta eläinaiheinen veistos, joka poltetaan. 12. luokalla tehdään luonnollisessa koossa ihmisen pää savesta muovailleen.

5.19 Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävänä on edistää terveellistä ja aktiivista elämäntapaa sekä ohjata opiskelijaa ymmärtämään liikunnan merkitys fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Liikunnan myönteiset kokemukset vahvistavat psyykkistä vireystilaa ja jaksamista koulutyössä. Liikunnassa opiskelija ilmaisee itseään ja kokee elämyksiä. Se on toiminnallinen oppiaine, jossa kehitetään opiskelijoiden fyysis-motorisia ominaisuuksia sekä tuetaan heidän tasapainoista kasvuaan ja kehitystään. Liikunnan avulla vahvistetaan sosiaalisia taitoja ja yhteenkuuluvuutta, ohjataan vastuullisuuteen ja reilun pelin hengen ymmärtämiseen

sekä hyviin tapoihin. Liikunnanopetus tukeutuu eettiseen ja esteettiseen arvopohjaan.

Fyysisen kunnon harjoittamisen ja seurannan avulla opiskelijaa ohjataan ymmärtämään hyvän kunnon merkitys jaksamiselle ja työkyvylle. Monipuolisella liikunnan opetuksella luodaan valmiuksia omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen.

Liikuntaa opetetaan monipuolisesti ottaen huomioon vuodenaajat ja paikalliset olosuhteet. Opetusjärjestelyinä käytetään yksilö-, pienryhmä- sekä ryhmäopetusta. Suomalaisen liikuntakulttuurin perinteet otetaan huomioon valittaessa liikuntamuotoja. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille opetusta eriytetään yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Opetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon turvallisuus, monikulttuurisen oppilasaineksen erityistarpeet sekä uskonnollinen vakaumus.

Opetuksen tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitojaan ja tietojaan eri liikuntamuodoissa
- saa valmiuksia omaehtoiseen liikuntaharrastukseen
- osaa arvioida omaa fyysistä kuntoaan sekä asettaa itselleen tavoitteita
- toimii hyvien tapojen mukaisesti, noudattaa sovittuja sääntöjä sekä osaa liikkua luonnonarvoja kunnioittaen
- osaa työskennellä rakentavasti, turvallisesti ja vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä.

Arviointi

Liikunnan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla syvennetään peruskoulussa opittuja taitoja ja tietoja sekä annetaan mahdollisuus tutustua uusiin lajeihin. Tarvittaessa opetusta eriytetään opiskelijälähtöisesti. Kurssien suunnittelussa tulee ottaa huomioon vuodenaajat niin,

että pakollisten kurssien aikana pyritään harjoittamaan kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa. Opetuksessa tulee korostaa liikunnan vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin. Opiskelussa huomioidaan turvallisuus ryhmiä muodostettaessa.

1. Taitoa ja kuntoa (LI1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- jatkaa peruskoulussa opittujen liikuntataitojen syventämistä ja harjoittamista
- saa ohjausta monipuoliseen liikuntaan
- saa myönteisiä liikuntakokemuksia
- tutustuu mahdollisuuksien mukaan uusiin liikuntalajeihin
- ymmärtää monipuolisen fyysisen kunnon harjoittamisen periaatteet ja toimii terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävästi.

Sisällöt

Keskitytään sisä- ja ulkoleikeluihin, uintiin ja vesipelastukseen, luisteluun ja hiihtoon, suunnistukseen ja luontoliikuntaan. Yleisurheilussa mm. kiekonheitto opetellaan perusteellisesti. Panostetaan fyysisen kunnon harjoitteluun, oman kunnon mittaamiseen ja arviointiin.

2. Liikuntaa yhdessä ja erikseen (LI2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa lajitaitojaan ja tietojaan
- saa perustiedot kunto-ohjelman laatimiseen ja toteuttamiseen
- saa ohjausta henkilökohtaisen, terveyttä edistävän liikuntaharrastuksen aktivoimiseen
- oppii vastuulliseen toimintaan itsenäisesti ja ryhmässä
- oppii arvostamaan ja ylläpitämään terveyttä ja työkykyä
- kehittyy sosiaalisessa kanssakäymisessä.

Sisällöt

Painotetaan kuntouintia, talviliikuntaa, yleisurheilua mm. keihäänheittoa ja mailapelejä, kuten tennistä ja pesäpalloa. Tehdään fyysisen kunnon harjoituksia, mm. maastajuoksua ja kuntopiiriharjoituksia

Syventävät kurssit

Kurssien tavoitteena on opiskelijälähtöisyyden korostuminen, yhteistoiminnallisuuden edistäminen ja koulun yhteishengen vahvistaminen. Syventävien kurssin sisältöjen tarkentaminen tapahtuu opiskelijoiden kanssa yhdessä.

3. Virkisty liikunnasta (LI3) (valinnainen kurssi millä tahansa lukioluokalla)

Tuetaan opiskelijan jaksamista yhdellä tai useammalla rentouttavalla ja virkistävällä liikuntamuodolla kuten esimerkiksi salibandyllä tai tanssilla. Opettaja tarkentaa yhdessä opiskelijaryhmän kanssa kurssin sisällön.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Harjoitellaan ja esitetään vanhat tanssit

5. Kuntoliikunta (LI5)

Opiskelijalla on mahdollisuus pitää näytetunteja omasta harjoituslajistaan. Katsotaan yhdessä, mitä on sisältynyt koulun liikunnan opetussuunnitelmaan. Kurssin sisältö laaditaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Jokaiselle tehdään oma yksilöllinen harjoitusohjelma, joka sisältää myös yhteisesti harjoiteltavia lajeja. Asetetaan fyysisen kunnon parantamiseen tähtäävä tavoite, jonka saavuttamista seurataan kurssin aikana.

6. kurssi (10. luokka) Sosiaalisten taitojen kehittäminen liikunnan kautta (LI6)

Tanssi kehittää sosiaalisuutta liikkuesssa, kuten myös ultimate ja käsipallo. Pelataan myös mailapelejä, etenkin tennistä. Voimistelu painottuu tilan hallitsemisen kykyä vahvistaviin liikkeisiin

7. kurssi (11. luokka) Yksilöllisen liiketietoisuuden vahvistaminen (LI7)

Tutustutaan uusina liikuntalajeina miekkailuun ja jousiammuntaan. Harjoitellaan lajeja , joissa on selkeä päämäärätietoisuus esim. golf ja keilaus. Jatketaan tilan hallinnan kykyä vahvistavia harjoituksia. Laaditaan oma kunto-ohjelma

EURYTMIA

Eurytmia on liikuntataide, jonka tavoitteena on saada puheen tai musiikin kokemus näkyväksi. Se vaikuttaa erityisesti keskittymiskykyyn ja muistiin ja tukee näin lukuaineiden opetusta. Eurytmian avulla harjoitetaan myös rytmistä järjestelmää ja jäsenten liikkuvuutta. Se elävöittää muita aineita. Aineistovalinnat tehdään mikäli mahdollista jakso-opetusta tukien. Eurytmiassa harjoitetaan tunteiden objektiivista havainnointia ja niihin itseohjautuvaa eläytymistä eli sympatian ja antipatian hallintaa. Liikkumisen avulla on mahdollista havainnollistaa luonnossa tai ihmisessä tapahtuviaprosesseja. Opetussuunnitelmaa sovelletaan vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Arviointi

Eurytmian arvioinnissa sovelletaan musiikin, liikunnan ja äidinkielen arviointiperusteita kuitenkin esiintymistä siten painottaen, että kiitettävän tai erinomaisen arvosanan voi saada vain, jos on esiintynyt julkisesti kouluvuoden aikana.

1. kurssi (10. luokka) Runon rakenne (EU1)

Sanataiteen ja kirjallisuuden opetusta tuetaan havainnoimalla, miten ajattelu, tunne ja tahto ilmenevät eeppisessä, lyyrisessä ja dramaattisessa runoudessa ja liikkumalla eri runomuotojen rakenteita vastaavia muotoja, esim. sonettimuotoa.

2. kurssi (10. luokka) Musiikin harmoninen rakenne (EU2)

Tutkitaan värien liikemahdollisuuksia ja etsitään luontotunnelmia musiikista. Perehdytään klassisen länsimaisen musiikin harmoniseen rakenteeseen, kadenssiin, toonikaan, subdominanttiin ja dominanttiin. Oppilaat voivat itse laatia koreografioita tai kokeilla eurytmian standardimuotojen yhdistämistä musiikkiin tai puheeseen.

3. kurssi (11. luokka) Sosiaalisuutta edistävät harjoitukset I(EU3)

Liikutaan kielioppiin perustuvia koreografioita, opitaan dionysisen ja apollonisen lähtökohdan erosta taiteessa. Historianopetukseen liittyen tutkitaan keskiajan runoutta. Tähtitieteen jakson tueksi etsitään liikkeellistä ilmaisua maailmankaikkeutta ja tähtitaivasta kuvaaville runoille ja harjoitellaan niihin sopivaa alkusoittoa. Vastapainoksi lyyris-juhlavalle tyylille voidaan tutkia humorististen tekstien ilmaisua. Soolo- ja duokappaleiden varsinainen harjoittelu alkaa.

4. kurssi (11. luokka) Liiketekniikoita(EU4)

Säveleurytmiassa tutkitaan liikkumalla jousi- ja puhallinsoittimen äänen eroa. Kolmi-

ja yhdeksänsänsäisen kävelyn tekniikat opitaan ja romanttista musiikkia liikutaan.

5. kurssi (12. luokka) Sosiaalisuutta edistävät harjoitukset II (EU5)

Työstetään ihmiskehon geometriaan perustuvia keskittymisharjoituksia sekä sosiaalisuutta edistäviä harjoituksia "Halleluia" ja "Suuri evoe". Jatketaan maailmankaikkeusaiheisten runojen tutkintaa, erityisesti myös ihmisen ja maailman suhteen huomioiden. Tutkitaan modernia runoutta, pyritään löytämään impressionismin ja ekspressionismin synteesi.

6. kurssi (12. luokka) Lopputyönäytös (EU6)

Tehdään taiteellinen lopputyönäytös, joka näyttää laajasti koulueurytmiassa opitut taidot.

7.kurssi Taide-eurytmiansyventäminen(EU7)

Taiteellista eurytmiaa, jossa pyritään saamaan aikaan korkeatasoisia esityksiä. Perusasioiden vapaata ja luovaa soveltamista taiteelliseen ilmaisuun, myös puvustamista ja valaistussuunnitelman laadintaa. Omien liiketknisten taitojen hiomista henkilökohtaisessakin ohjauksessa.

5.20 Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoitus on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Tämä osaaminen ilmenee tiedollisina, sosiaalisina, tunteiden käsittelyä ohjaavina, toiminnallisina, eettisinä sekä tiedonhankintavalmiuksina. Terveysosaamiseen kuuluu valmius ottaa vastuuta oman ja toisten terveyden edistämisestä. Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairautta sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena työ- ja toimintakykynä. Lukion terveystiedon opiskelussa terveyteen ja sairauksiin liittyviä ilmiöitä tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla. Tärkeää on myös terveyttä koskeva arvopohdinta.

Pakollisen kurssin aikana opiskelija perehtyy terveyteen ja sairauksiin vaikuttaviin tekijöihin kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyn sekä työ- ja toimintakyvyn edistämisen näkökulmasta. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien kehittäminen.

Syventävillä kursseilla perehdytään seikkaperäisemmin nuoren arkielämässään tarvitsemiin terveysresursseihin, terveystottumuksiin ja selviytymisen keinoihin sekä terveystietämisen käsittelyyn vastuullisen aikuisuuden ja vanhemmuuden näkökulmasta. Terveyteen ja sairauksiin liittyviä tekijöitä ja niihin vaikutusmahdollisuuksia tarkastellaan tutkimuksen, terveydenhuollon ammattikäytäntöjen, palvelujen käytön sekä historiallisen ja yhteiskunnallisen kehityksen näkökulmasta.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää työ- ja toimintakyvyn, turvallisuuden sekä sairauksien ehkäisyn ja terveyden edistämisen merkityksen
- osaa käyttää terveyden edistämiseen, terveyteen ja sairauteen liittyviä keskeisiä käsitteitä
- ymmärtää sairauksien, erityisesti kansantautien ja tartuntatautien, ehkäisyn merkityksen ja tuntee niiden keskeisiä ehkäisy- ja hoitomahdollisuuksia yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta

- pohtii terveyttä koskevia arvokysymyksiä ja osaa perustella omia valintojaan ja oppii arvostamaan terveyttä voimavarana sekä edistämään terveyttä
- tuntee kansanterveyden historiallista kehitystä ja väestöryhmien välisten terveystilanteiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- tuntee terveyden- ja sosiaalihuollon peruspalveluja sekä kansanterveyteen liittyvää kansalaistoimintaa
- perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin sekä osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa ja erilaisia terveystilanteisiin liittyviä ilmiöitä.

Arviointi

Arvioinnissa korostetaan terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ymmärtämistä ja soveltamista. Huomio kiinnitetään siihen, miten opiskelija osaa käyttää ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Arvioinnin kohteena on opiskelijan valmius terveyttä ja sairautta koskevaan eettiseen arvopohdintaan ja taito perustella omia terveysvalintoja sekä taito arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Terveystiedon arvioinnissa voidaan käyttää kurssikokeita, yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmiä, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia sekä toiminnallisia tehtäviä.

Pakollinen kurssi

1. Terveyden perusteet (TE1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn sekä työ- ja muuhun turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista omassa elämäntavassaan ja ympäristössään
- tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyn merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä oppii pohtimaan niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja yhteiskunnassa
- tunnistaa terveystilanteiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveystilanteisiin ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä terveystilanteiden näkökulmasta

- tuntee keskeiset terveyden ja sosiaalihuollon palvelut.

Sisällöt

Käsitellään sairauksien ja vammojen hoito, ensiapu kriisitilanteissa, avun hakeminen ja vammojen itsehoito. Suoritetaan mahdollisuuksien mukaan SPR:n EA1. Käsitellään ravitsemusta terveyttä edistävänä elämäntaitona, mielenterveyttä, työhyvinvointia, turvallisuutta kotona ja vapaa-aikana. Pohditaan terveysliikuntaa, unta ja lepoa, elämänhallintaa. Saadaan tietoa terveydenhuollon ja terveyspalvelujen käytöstä sekä kansantaudeista ja maailman terveyseroista.

Syventävät kurssit

2. Nuoret, terveys, ja arkielämä (TE2)

Kurssilla syvennetään pakollisen kurssin tavoitteita nuoren arkielämän terveystottumuksien ja selviytymisen keinojen osalta. Eri sisältöalueiden avulla tarkastellaan terveysongelmia selittäviä kulttuurisia, psykologisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä ja niiden tulkintoja. Lisäksi perehdytään käsitykseen itsestä ja muista fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla. Erityisesti korostetaan terveyden ylläpitoon liittyvää vastuullisuutta. Työskentelyssä korostuvat arvopohdinta, yksilö- ja ryhmäharjoitukset, draama ja sosiaalisten taitojen harjoittelu sekä keskustelu ja argumentaatiotaitoja kehittävät työmuodot.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan elämäänsä aikuisuuden ja vanhemmuuden näkökulmasta
- osaa pohtia ja tarkastella terveyteen ja sairauteen liittyviä arvoja ja arvostuksia
- osaa perustella omia valintojaan terveyden näkökulmasta ja arvioida elämäntapaan ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille
- osaa kuvata koettua terveyttä ja terveysongelmia selittäviä ilmiöitä ja niiden erilaisia tulkintoja.

Sisällöt

Opitaan tarkastelemaan omaa elämää aikuisuuden, perheelämän ja vanhemmuuden näkökulmasta ja perustelemaan omia terveys ja hyvinvointivalintoja. Pohdiskellaan terveyteen ja sairauteen liittyviä arvoja ja arvostuksia. Väkivallatonta viestintää, päihteiden käyttöä, riippuvuuksia ja seksuaaliterveyttä käsitellään.

3. Terveys ja tutkimus (TE3)

Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttaviin historiallisiin tekijöihin ja näkökulmiin, terveyden ja sairauden tutkimiseen sekä kuolleisuuteen ja sairastavuuteen liittyviin kehityslinjoihin. Kurssilla käsitellään myös terveydenhuollossa ja itsehoitona toteutettaviin tavallisimpiin tutkimuksiin, niiden tulosten tulkintaan ja johtopäätöksiin. Lisäksi perehdytään pakollisen kurssin tavoitteita syventäen terveydenhuollon eri käytäntöihin, terveyspalvelujen tarjontaan sekä yksilön asemaan

terveyden- ja sairaudenhoidossa. Työskentelyssä korostuvat toiminnallisuus, tekemällä oppiminen, tutkiva oppiminen ja vierailukäynnit.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa pohtia kansanterveystieteen ja ehkäisevän terveydenhuollon kehityksen päälinjoja kansallisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa hankkia, arvioida ja tulkita terveyteen ja sairauksiin liittyvää tutkimus- ja arkitietoa
- toteuttaa pienimuotoisia terveys-/terveyskäyttämiskartoituksia omassa opiskeluympäristössään
- osaa käyttää terveydenhuollon palveluja sekä tuntee asiakkaan ja potilaan oikeudet
- osaa pohtia ja arvioida teknologisen kehityksen merkitystä terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta.

Sisällöt

Perehdytään kansanterveystieteen ja ehkäisevän terveydenhuollon peruskäsitteisiin ja tutkimuksiin. Terveysthuoltopalvelujen käyttö ja potilaan oikeudet. Opitaan arvioimaan myös kriittisesti uutta medioista saatua tietoa terveydestä, varsinkin jos se johtaa mahdollisesti turhiin hoitoihin tai lääkitykseen.

Käsityö

Tekstiilityön kurssien opetus pohjautuu perusopetuksen käsityön opetukseen ja muodostaa sen kanssa kokonaisuuden siten, että eri osa-alueita käsitellään laajemmin ja taitoja syvennetään. Töiden valmistuminen edellyttää kaikissa vaiheissa mm. tarkoituksenmukaisten työtapojen harjoittelemista, tekstiilituotteiden suunnittelun perusteiden tuntemista ja luovaa ongelmaratkaisua.

Tavoitteet

Kurssien tavoitteena on, että opiskelija

- osaa työskennellä työohjeen mukaan
- osaa huovuttaa
- hallitsee värjäystekniikat
- osaa kehrätä
- osaa rakentaa kangaspuut kudontakuntoon
- osaa kutoa kangaspuilla
- kiinnittää huomiota oman tuotteen suunnitteluun, kestäväyyteen ja kierrättävyyteen
- kiinnittää huomiota työn pintäjälteisyyteen ja tarkkuuteen
- Pyritään yhdistämään kädentaito ja esteettinen taju
- hahmottaa kiven tilavuutta, pintaa, tasojen, linjojen, särmien ja pisteiden välisiä muuntumisia, koveraa ja kuperaa
- tunnistaa ja pystyy kuvailemaan työnsä eri laadut

Arviointi

Arviointi suoritetaan myös lukiovaiheessa perusopetusvaiheen hyvän osaamisen kriteerejä soveltaen.

Kurssi 1 (10. luokka) Kehräys ja kudonta (KÄ1)

Tutustutaan tekstiilin valmistamisen historiaan. Opetellaan kehräämisen ja kudonnan perusteet. Mahdollisuuksien mukaan lankaa kehrätään itse värttinällä ja rukilla. Kudotaan oman suunnitelman mukaisesti käyttökelpoisia kudonnaisia. Lisäksi suunnitellaan ja kudotaan pirta tai lautanauha. Lisätöinä voidaan tehdä esimerkiksi solmeiltuja voitiä. Kudottuihin töihin on mahdollista liittää painantaa, värjäystä tai

huovutusta.

Kurssi 2 (11. ja 12. luokka) Paperinvalmistus ja kirjansidonta (KÄ2)

11. luokalla tutustutaan paperinvalmistuksen historiaan ja valmistetaan paperia kierrätysmateriaalista. Voidaan myös kokeilla paperinvalmistusta kasvikuuduista. Käsintehty paperit kootaan itse valmistettujen kansien tai säilytyskansion sisään. Kansimateriaalit kuvioidaan marmorointitekniikalla. 12. luokalla perehdytään sidotun kirjan valmistamiseen. Opiskelijat suunnittelevat oman kirjansa tunnelman, käyttötarkoituksen ja ulkoasun. Kirjan kansimateriaalit voidaan esimerkiksi marmoroida, värjätä tai kuvioida kankaanpainantatekniikoin. Kurssilla voidaan sitoa useampia kirjoja tai valmistaa myös valokuva-albumi.

Kurssi 3 (10. , 11. ja 12. luokka) Metall- ja kivityö (KÄ3)

Mahdollisuuksien mukaan 10. luokalla taotaan rautaa, 11. luokalla valmistetaan hopeakoruja ja 12. luokalla tehdään pronssivalua. 11. luokalla tutustutaan kiveen materiaalina. Valmistetaan luonnoksen pohjalta kiviveistos tai käytännöllinen esine. Veistoksen muoto hakataan taltoilla ja piikeillä, pinta voidaan hioa ja kiillottaa.

Käden työt (KÄT1-2)

Käden työt koostuvat puutarhaopetuksesta, kotitaloudesta ja muista käytännön töistä. Globalisaation näkökulmasta painotetaan eri mannerten, esim. Afrikan tai Aasian kulttuuria.

LEIRIKOULUT JA TYÖHARJOITTELUT

10. luokka Maatalousharjoittelu

Opiskelijat työskentelevät maatalouden eri osaalueilla ja laativat työpäiväkirjan kyseiseltä ajalta. Harjoittelusta pidetään myös esitelmä. Arvioidaan osana puutarhanhoitoa.

10. luokka Maanmittausleiri

Noin viikon mittainen leiri liittyy maanmittauksen erilaisten trigonometrinen tarkkuustehtävien suorituksiin. Leirillä opiskellaan myös teknologiaan liittyviä asioita.

11. luokka Sosiaalialan harjoittelu

Sosiaalialan harjoittelu on sekä yhteiskuntaopin opetusta että opintoohjausta. Opiskelijat tutustuvat kahden viikon ajan sosiaalialaan ja työskentelevät esimerkiksi päiväkodeissa, vanhainkodeissa, sairaaloissa tai kehitysvammalaitoksissa. Harjoittelusta laaditaan selostus ja pidetään esitelmä. Oppilas hankkii harjoittelupaikan itse luokanohjaajan avustaessa tarvittaessa.

12. luokka Kulttuurihistorian leiri

Noin viikon kestävä 12. luokan kulttuurihistorian leiri tehdään ulkomaille, yleensä Eurooppaan. Matkalla syvennetään taidetiedon, erityisesti taidehistorian tai arkkitehtuurin tuntemusta. Matka ei ole tavallinen turistimatka, vaan tarkoituksena on itsenäiseksi kulttuurimatkailijaksi oppiminen. Edellytyksenä matkalle osallistumiselle on taidekurssien MU3-MU6, KU4, KU5 ja HI7 suorittaminen. Kirjallisena työnä valmistetaan matkapäiväkirja. Matkan rahoitus tapahtuu pääosin luokan talkoovoimin kerätyin varoin. Osan matkakustannuksista opiskelijat maksavat itse.

PÄÄTTÖTYÖ

Itsenäinen opinnäytetyö 11. ja 12. luokan aikana (PÄ1) Jokainen opiskelija suunnittelee ja toteuttaa 12. luokalla joko käytännöllisen, taiteellisen tai teoreettisen päättötyön valitsemastaan aiheesta. Käytännölliseen työhön kuuluu myös kirjallinen osuus, käytettyjen menetelmien kuvaaminen ja työpäiväkirjan pito. Päättötyöllä on ohjaaja, jolle opiskelijan tulee säännöllisesti raportoida työnsä edistymisestä. Työhön kuuluu myös aiheen suullinen esittely koko opettajakunnalle, yläluokkien oppilaille ja muulle yleisölle. Aiheen hyväksyy opettajakunta oppilaan esityksestä.

TAIDE-JA TAITOAINEIDEN LUKIODIPLOMI

Lukiodiplomin voi suorittaa seuraavissa aineissa: kuvataide, käsityö, musiikki, liikunta ja eurytmia Kyseessä on oppilaalle vapaaehtoinen kurssi, jonka tavoitteena on lukiotasoisien opetuksen kehittäminen ja palautteen antaminen opiskelijan taide- ja taitoaineen osaamisesta. Se vahvistaa opetussuunnitelman kulttuurisia sisältöjä ja ottaa huomioon opiskelijoiden eriytyvän lahjakkuuden. Diplomin suorittaminen jäntevöittää ja motivoi lukion opiskelua ja antaa mahdollisuuden lisäpisteiden saamiseen jatko-opiskelua varten. Suorituksen arvioinnissa noudatetaan Opetushallituksen antamia valtakunnallisia

5.21 Opinto-ohjaus

1. Koulutus, työ ja tulevaisuus (OP01)

Opinto-ohjauksen pakollisen kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa lukio-opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Kurssiin liittyen pyritään järjestämään tutustumista työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin. Myös messukäyntejä voidaan järjestää ja vierailijoita kutsua.

Opinto-ohjauksen kurssilla käsitellään kaikille opiskelijoille yhteisiä, lukio-opintoihin, ylioppilastutkintoon, jatko-opintoihin, ammatti- ja urasuunnitteluun liittyviä kysymyksiä sekä kulloinkin lukio-opintojen kannalta ajankohtaisia asioita.

Sisällöt

- opintojen rakentuminen ja omien opiskelutaitojen kehittäminen
- itsetuntemus
- omien toimintamallien ja vahvuuksien tunnistaminen
- työelämätietous
- ylioppilastutkinto
- ammatillinen suuntautuminen ja jatko-opintojen pohtiminen
- jatko-opintoihin hakeutuminen
- työelämään siirtyminen

Opetusjärjestelyt

Opinto-ohjauksen pakollinen kurssi on jaettu koko lukion ajalle. Ensimmäisenä lukiovuonna kurssilla keskitytään lukio-opintojen suorittamiseen liittyviin asioihin. Toisen ja kolmannen vuosikurssin opiskelijoilla opinto-ohjaus on hajautettu pääsääntöisesti koko lukuvuodelle, luokanohjaajan tunneille. Toisella ja kolmannella vuosikurssilla keskitytään ylioppilastutkintoon, jatko-opintoihin sekä ammatti- ja urasuunnitteluun liittyviin kysymyksiin.

Ryhmätuntien lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista ja pienryhmäohjausta mm. oman opiskeluohjelmansa laatimiseen, opiskelutekniikkaan

ja urasuunnitteluun liittyvissä asioissa. Kurssiin kuuluu myös tutustumiskäyntejä jatkokoulutuspaikkoihin ja työelämään ennalta sovitun ohjelman mukaisesti.

Opinto-ohjauksen kursseja ei voi suorittaa itsenäisesti.

Arviointi

Kun opiskelija on osallistunut säännöllisesti opinto-ohjauksen oppitunneille sekä ennalta sovituille tutustumiskäynneille, hän saa kurssista suoritusmerkinnän S.

Syventävä kurssi

2. Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta (OP02)

Opinto-ohjauksen syventävän kurssin keskeisenä tavoitteena on lisätä opiskelijan opiskeluvalmiuksia, parantaa hänen itsetuntemustaan ja ohjata häntä perehtymään jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta sellaisiin keskeisiin kysymyksiin, joihin muussa ohjauksessa ei ole mahdollista syventyä. Kurssiin voidaan myös sisällyttää erilaisia vierailukäyntejä ja asiantuntijaluentoja.

Opetusjärjestelyt

Valinnainen syventävä kurssi järjestetään jatkuvana koko lukion ajan. Kurssi suoritetaan OPO1-kurssin yhteydessä. Kurssin sisältöjen painotus ja tavoitteet sovitaan kulloisenkin ryhmän tarpeiden mukaan. Kurssin aihealueita voivat olla työ- ja elinkeinoelämä, itsetuntemus ja opiskelutaidot, jatko-opinnot ja urasuunnittelu.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä S. Hyväksytyyn suoritukseen vaaditaan aktiivinen läsnäolo kurssilla sekä vaadittujen tehtävien palauttaminen opinto-ohjaajalle.

Itsenäisesti voi suorittaa syventävän kurssin, jolle on ilmoittautunut, mutta jossa ryhmäkoon takia ei synny kurssia. Itsenäisesti suoritettavan kurssin voi tehdä mihin aikaan vain lukuvuotta tai kesätentissä. Kurssikokeeseen on ilmoittauduttava ilmoittautumislomakkeella. Itsenäisesti suoritettavasta kurssista ilmoitetaan luokan- ja opinto-ohjaajalle ja aineenopettajan kanssa neuvotellaan kurssikokeeseen opiskeltavasta materiaalista, esim. kurssikirjasta.

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin itsenäisesti opiskeltaviksi edellytettävistä opinnoista ja niiden suoritusperiaatteista.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Kurssin tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti.

Opinnoissa eteneminen

Opiskelijan opintojen etenemistä seurataan kurssisuoritusten osalta luokanohjaajan ja opinto-ohjaajan toimesta. Poissaoloja seuraa viikoittain kokoontuva yläluokkien yhteistyöryhmä. Hyväksyttyä arvosanaa saa yrittää korottaa kerran. Lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee tällöin kyseisistä suorituksista parempi.

Hylättyä suoritusta saa yrittää korottaa kaksi kertaa. Aineen kokonaisarvosanaa voi yrittää korottaa ylioppilaskirjoituksia edeltävissä tenteissä tai niiden jälkeisissä erillisissä korotustenteissä.

Opintojen hyväksilukeminen

Kesäyliopistossa, kesälukiossa, vaihto-opiskelijavuoden aikana tai missä tahansa muussa lukiossa tehdyt suoritukset hyväksytään, kunhan ne vastaavat sisällöltään kyseistä kurssia, ovat hyväksytysti suoritettuja ja pyyntö esitetään luokanohjaajalle, opinto-ohjaajalle tai yläluokkien yhteistyöryhmälle ennen kurssin alkua.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5 lukioasteikko asteikko 1–3

1 (tyydyttävä) 5 (välttävä) 1

2 (tyydyttävä) 6 (kohtalainen) 1

3 (hyvä) 7 (tydyttävä)   2
4 (hyvä) 8 (hyvä)   2
5 (kiitettävä) 9 (kiitettävä), 10 (erinomainen) 3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suorittu kurssi vastaa, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettut opinnot voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli ne luetaan hyväksi pakollisiin tai opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin syventäviin kursseihin, tulee niistä antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä.

6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1 Arvioinnin tavoitteet

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukion aikana että lukio-opiskelun päättyessä. Palautteen tarkoituksena on kannustaa ja ohjata opiskelijaa opintojen suorittamisessa. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa myönteisellä tavalla omien tavoitteidensa asettamiseen ja työskentelytapojensa tarkentamiseen. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Opiskelijan oppimista ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista tulee arvioida monipuoliseen näyttöön perustuen. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

Steinerkoulun opetussuunnitelman ihmiskasvun tavoitteet asettavat arvioinnille omat vaatimuksensa. On yhtä tärkeää ottaa arvioinnissa huomioon oppimisprosessi kuin oppimistulokset. Koulun tehtävä on hyväksyä opiskelijoiden erilaiset kyvyt ja tunnustaa ne itseisarvoina asettamatta toista lahjakkuutta toisen edelle. Opiskelijan oppimisen arvioinnin on oltava kannustavaa ja sen tulee tukea tavoitteellista oppimista.

6.2 Kurssisuorituksen arviointi

Arviointiperusteet selvitetään opiskelijalle kurssin alussa. Jatkuva palaute on olennainen osa kasvatustehtävää ja sellaisena sisällöllisesti merkittävin arvioinnin osa-alue.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Arvioinnin tehtävänä on antaa palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta ja oppiaineen opiskelun etenemisestä. Kurssin arvioinnin tulee olla monipuolista ja perustua paitsi mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tietojen ja taitojen arviointiin. Myös opiskelijan oma itsearviointi on osa arviointia.

Kurssit arvostellaan toisistaan riippumatta. Kunkin oppiaineen pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan aina asteikolla 4-10. Erityisen koulustehtävän mukaiset ja soveltavat kurssit voidaan arvioida joko numeroin, tai suorituserkinnällä (S = suoritettu). Lukioasetuksen määrittämin numeroarvosanoin

arvioidaan kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Mikäli opiskelijan aloittama kurssi keskeytyy esim. poissaolojen vuoksi, saa opiskelija merkinnän K= Keskeytetty kurssi. Keskeytyneestä kurssista opiskelijalle laaditaan K-lomake, jossa kerrotaan kurssiin vaadittavat täydennykset, jotka on suoritettava K-lomakkeen kirjoittamista seuraavan lukukauden päättyessä.

Keskeytettyä (K) eikä hylättyä (H) kurssia lasketa kurssikertymään. Koulu suosittaa myös arvosanalla 4 suoritettujen kurssien suorittamista uudelleen. Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukihäiriö, kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa, siten että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja muuhunkin kuin kirjalliseen näyttöön.

Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

Kurssiarvosanat ovat pohjana oppiaineen arvioinnille. Kunkin kurssin arviointiperusteet selvitetään kurssin alussa ja sovitaan arvioinnin yksityiskohdista. Kurssin arvosana voi perustua kokonaan jatkuvaan näyttöön. Myös opiskelijan itsearviointia voidaan käyttää apuna määriteltäessä kurssin arvosanaa.

Ulkomailla suoritettut opinnot voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli ne luetaan hyväksi pakollisiin tai opetussuunnitelman perusteissa määritelyihin syventäviin kursseihin, tulee niistä antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä.

Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, tulee järjestää lisäkuulustelu osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään, menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Maahanmuuttajaopiskelija arvioidaan suomi/ruotsi toisena kielenä (S2/R2) vieraskielisille oppimäärän mukaan, jos opiskelija on valinnut sen oppimääräkseen riippumatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä kurseista. Suomi/ruotsi äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi/ruotsi toisena kielenä -kurssihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä -kurssin arvosanaksi. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä (S2/R2) vieraskielisille oppimäärästä, mutta ei molemmista.

6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista pakollisista ja syventävistä kurseista sekä koulukohtaisista soveltavista kurseista.

Oppiaineen oppimäärään kuuluvat pakolliset, valtakunnalliset syventävät ja koulukohtaiset soveltavat kurssit. Kun oppiaineen oppimäärä on suoritettu, arvostellaan ao. aine yhdellä arvosanalla. Oppiaineen koulukohtaiset soveltavat kurssit voidaan huomioida lisänäyttönä loppuarvostelussa. Opiskelijalle annetaan hänen halutessaan mahdollisuus osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvostelusta määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, minkä perusteella tulee arvosanaa korottaa. Koko oppimäärän arviointi suoritetaan koulutyön päättyessä. Opiskelijan arvioinnista päättää kunkin oppiaineen tai aineryhmän osalta opiskelijan opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

Oppiaineen oppimäärässä ovat mukana kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä mitään niistä voi jälkikäteen poistaa.

Opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskeltuja pakollisia ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltäviä valtakunnallisia syventäviä kurseja, joista voi olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään

1-2 kurssia 0

3-5 kurssia 1

6-8 kurssia 2

9 kurssia tai enemmän 3.

Valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa määriteltujen pakollisten ja syventävien kurssien pohjalta muodostuvaa arvosanaa on mahdollista korottaa edellä

mainitun erillisen kuulustelun lisäksi

- aineen syventävien ja soveltavien kurssien pohjalta saadulla lisänäytöllä
- opiskelijan arvioinnista päättävien harkinnan perusteella, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

6.4 Lukion oppimäärän suoritus ja lukion antamat todistukset

Päättötodistuksen saaminen edellyttää vähintään 75 suoritettua kurssia, joista pakollisten kurssien osuus on vähintään 47 ja syventävien vähintään kymmenen. Kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti vähintään 12 koulukohtaista erityisen koulutustehtävän mukaista kurssia, hän on oikeutettu vähentämään valtioneuvoston asetuksen mukaisten pakollisten kurssien määrästä kahdeksan kurssia. Opiskelijan tulee kuitenkin suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen kursseista.

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät edellä esitetyllä tavalla hyväksytysti ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Oppilaitoskohtaisista syventävistä ja soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta. Päättöarviointiin tai erotodistukseen sisältyy jatko-opintojen ja työelämän kannalta merkityksellinen tieto.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Opinnoissa etenemistä tai päättöarviointia koskevan päätöksen uusimista on pyydetty kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Koulu tiedottaa arvioinnin uusimisesta jaoikaisusta tässä opetussuunnitelmassa ja opinto-oppaassa. Lukiossa uusimispyynnön voi tehdä tutkinnon suorittamista koskevasta arviointipäätöksestä, opinnoissa etenemistä tai päättöarvioinnista. Mikäli opiskelija on tyytymätön arvioinnin uusintaa koskevaan rehtorin ja opettajien ratkaisuun, voi hän käännyä Etelä- Suomen aluehallintoviraston puoleen.

6.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun henkilö on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- tiedot oppilaitoksen todistuksenanto-oikeudesta
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimäärästä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä
(ruotsi/suomi)

S2/R2 = suomi/ruotsi toisena kielenä vieraskielisille opiskelijoille

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkaneen yhteisen kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkaneen valinnaisen kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen kielen oppimäärä

Suomi/ruotsi toisena kielenä vieraskielisille opiskelijoille (S2/R2) merkitään todistuksessa äidinkielen ja kirjallisuuden kohtaan.

Mikäli opiskelijan opiskelema oma äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, se kirjataan soveltaviin opintoihin omaksi kohdaksi otsikolla "Muu opiskelijan äidinkieli".

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä...9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset erillisistä näytöistä kuten esimerkiksi suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muissa oppilaitoksissa suoritetuista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät ole mukana oppiaineiden oppimäärien yhteydessä.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kurseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritettut kurssit sekä kunkin kurssin arvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (suoritettu/hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista tiedostoa, josta ilmenevät suoritettut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.6. European portfolio certificate

Suomalaisen lukion päättötodistuksen lisäksi Vantaan seudun steinerkoulussa voi suorittaa eurooppalaisen portfolio-sertifikaatin ja saada EPC-lisenssin mukaisen EPC-kansion vuodesta 2015 alkaen. Vantaan seudun steinerkoululla on ensimmäisenä suomalaisena steinerkouluna EPC-lisenssi. EPC-kansion saaminen edellyttää opiskelijalta vähintään yhden lisenssin mukaisen portfolion tekemistä lukioaikana. EPC.stä voi lukea lisää http://www.epc-group.org/index_uk.html

LIITE 1 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT Liitteen päivittäminen kouluvuotta 2015-2016 varten kesken

Perusopetus- ja lukiolaki

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta. Oppilaan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole siitä myönnetty vapautusta. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti. Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Järjestyssäännöillä pyritään takaamaan turvallisuus, työrauha ja viihtyisyys.

Yleistä

Koulualueen muodostavat Vantaan seudun steinerkoulun koulurakennukset sekä niiden piha-alue. Kouluajaksi lasketaan lukujärjestyksen mukainen työpäivä koulumatkoineen sekä koulussa vietettävä lisäaika, kuten tukiopetus, kerhot, jälki-istunnot ja muu valvottu toiminta. Koulu-aikaa ovat myös koulunkäyntiin välittömästi liittyvät tilaisuudet, kuten retket, illanvietot, juhlat, tutustumiskäynnit ja leirikoulut. Koulu-aika vietetään koulun alueella, ellei muusta ole sovittu. Lukiolainen voi välituntien ja ruokataujan aikana halutessaan poistua koulun alueelta.

Koulumatkat

Kouluun saavutaan ajoissa ja liikennesääntöjä ja hyviä tapoja noudattaen. Polkupyörän tulee olla liikennesääntöjen edellyttämässä kunnossa ja pyöräillessä tulee käyttää pyöräilykypärää. Ajotaidot ja liikennesääntöjen hallitseminen voidaan tutkia koulussa.

Autot pysäköidään ja polkupyörät säilytetään niille osoitetuilla paikoilla. Autoilu koulun pihalle on turvallisuussyistä kielletty.

Oppitunnit

Opiskelijan on saavuttava tunneille ajoissa. Ulkovaatteet, pipot, lippalakit yms. säilytetään naulakoissa. Päivän työ aloitetaan päivänavauksella (PA 6§, LA 5§). Tunneilla ei saa kuunnella radiota tai soittimia muutoin kuin opetustarkoituksessa. Matkapuhelimen käyttö tunneilla on kielletty muutoin kuin opetustarkoituksessa. Puhelin tulee ennen oppitunnin alkamista joko sulkea tai säätää äänettömäksi.

Välitunnit

Luokkien 9-13 oppilaat saavat halutessaan olla välituntisin sisällä omassa luokassaan tai D-rakennuksen aulassa. Opettajan perustellulla päätöksellä välitunti voidaan viettää toisinkin.

Rullalautailu on kiellettyä koulun alueella. Siisteys

Jokaisen kouluyhteisön jäsenen tehtävänä on ylläpitää siisteyttä ja viihtyisyyttä

ympäristössään.

Kukin opiskelija siivoaa työnsä jäljet ja järjestää välineet ja materiaalit paikoilleen oppituntin päättyessä opettajan ohjeiden mukaan. Välituntien aikana järjestäjät tuulettavat ja siivostavat luokkahuoneen. Järjestäjien tehtäviin kuuluvat roskien ja tavaroiden kerääminen lattialta, taulun pyyhkiminen, kukkien kastelu sekä muut opettajan antamat esim. seuraavan tunnin valmisteluun liittyvät tehtävät.

Kun päivän viimeinen luokassa pidettävä tunti päättyy opettaja valvoo, että järjestäjät ja muut oppilaat tekevät luokassa yleisluontoisen perussiistimisen (suurimmat roskat pois, tavarat paikoilleen) ja että kaikki nostavat tuolinsa ylös pulpetille siivouksen helpottamiseksi. Siivooja voi jättää siivoamatta luokan, jonka tuoleja ei ole nostettu ylös ja perussiistimistä tehty.

Muuta:

- oppilaan on pidettävä käyttöönsä saamat kalusteet ja oppimisvälineet hyväkuntoisina ja käyttökelpoisina.
- jätteet lajitellaan asianmukaisesti (biojäte, paperi, sekajäte, ongelmajätteet)
- tulisijoissa poltetaan vain paperia ja puuta. Tulenteko on sallittua vain opettajan valvonnassa.
- oppilaan tai hänen huoltajansa on korvattava toisen henkilön tai koulun omaisuudelle tahallisesti aiheuttamansa vahingot ja niiden korjaamiseen käytetty työaika.

Käytöstavat, viihtyvyys ja turvallisuus

Koulussa tulee käyttäytyä kohteliaasti ja hyvien tapojen mukaisesti. Koulun ei saa tuoda päihteitä eikä niiden vaikutuksen alaisena saa koulussa esiintyä. Tupakanpolto on kielletty koulun alueella. Koulun ei saa tuoda teräaseita eikä muita vaarallisia tai haitallisia esineitä. Koulussa ei saa kiusata toisia. Koulun auloissa, käytävillä, ruokalassa ja muissa sisätiloissa liikutaan rauhallisesti.

Kouluruokailu

Ruokailussa tulee keskustella hillityllä äänellä ja noudattaa hyviä ruokailutapoja.

Ruokalassa ei saa syödä ulkovaatteet yllä eikä reppu selässä.

Opettaja ruokailussa:

- huolehtii siitä, että oppilaat tulevat hyvässä järjestyksessä ruokailuun
- valvoo ja ohjaa ruokailun, opettaa ruokailutapoja ja ruokalan käytäntöjä
- puuttuu tarvittaessa myös toisten luokkien oppilaiden tekemisiin.

Ruokalassa voivat ohjeita antaa myös muut koulun henkilökuntaan kuuluvat.

Oppilas ruokailussa:

- ottaa sellaisen annoksen, jonka jaksaa syödä
- suhtautuu avoimesti eri ruokalajeihin

- käyttäytyy rauhallisesti ja hyvien pöytätapojen mukaisesti
- huolehtii omalta osaltaan ruokalan siisteydestä

Poissaolot ja myöhästymiset

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole siitä myönnetty vapautusta.

Jos oppilas ei sairauden takia voi osallistua liikuntaan tai muuhun koulutyöhön, on opettajalle tuotava huoltajan tai terveydenhoitajan kirjallinen todistus.

Hyväksyttävästä syystä luokanopettaja tai –ohjaaja voi antaa luvan koulusta poissaoloon enintään kolmeksi päiväksi ja opettajakunta pidemmäksi aikaa.

Tunnilta myöhästyneeksi katsotaan oppilas, joka saapuu tunnille opetustilanteen alettua.

Järjestyssäännön rikkomukset

Opettajat valvovat ja ohjaavat oppilaiden käyttäytymistä. Vakavien rikkeiden osalta opettaja vie asian opettajakunnan tietoon mahdollista jatkokäsittelyä varten. Koulun järjestyssääntöjen tahallisesta rikkomisesta voidaan antaa rangaistus (LL 26§, LA 11§):

- Lievät rikkeet: nuhtelu tai luokasta poistaminen
- Tehtävien laiminlyönti: enintään yksi tunti koulupäivän jälkeen tehtävien suorittamista
- Puhuttelut: toistuvat rikkeet voivat johtaa kolmen opettajan puhutteluun. Sen jälkeen, mikäli ongelmat jatkuvat, voidaan määrätä koko opettajakunnan puhuttelu. Puhutteluista päättää opettajakunta ja niistä tiedotetaan vanhemmille. Vanhemmilla on mahdollisuus olla läsnä puhutteluissa. Puhuttelu on ohjaavaa keskustelua, jossa oppilastakin kuullaan.

Oppilaalle selvennetään hänen velvollisuutensa sekä ankarammat seuraamukset, mikäli tilanne ei korjaannu. Puhuttelussa etsitään yhdessä ratkaisua tai sovitusta ongelmiin ja rikkeisiin.

- Ankarat rangaistukset: opettajakunnan päätöksellä annettu kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen; kurinpitorangaistuksesta tehdystä päätöksestä on valitusoikeus.
- Häiritsevä ja muiden turvallisuutta vaarantava oppilas voidaan poistaa koulun alueelta joko opettajan tai vuosirehtorin toimesta (PL 36 b§).

Järjestyssääntöjen selvittäminen ja tarkentaminen

Nämä järjestyssäännöt selvitetään luokissa oppilaille jokaisen lukuvuoden alussa. Vanhemmille järjestyssäännöt tiedotetaan vanhempainilloissa.

Jokaisella luokalla voi olla lisäksi omia, yksityiskohtaisempia ja ikäkauteen sopivia järjestyssääntöjä. Opettaja voi myös esittää tämän järjestyssäännön sisällön

ikäkaudelle sopivassa muodossa. Lisäksi oppilaskunta voi yhteistyössä opettajien kanssa vuosittain laatia luokkia 9-12 koskevat järjestyssäännöt ja -ohjeet. Luokkakohtaiset tai muut ohjeet eivät kuitenkaan voi olla ristiriidassa tämän järjestyssäännön tai lainsäädännön kanssa.

Opettajakunta pitää järjestyssäännöt ajan tasalla.

LIITE 2 Tieto- ja viestintätekniiikan strategia Liitteen päivittäminen kouluvuotta 2015-2016 varten kesken

Tieto- ja viestintästrategian luominen

Tieto- ja viestintästrategiaa alettiin pohtia koulussamme lukuvuonna 2001-2002. Perustettiin työryhmä, joka laati strategian syyslukukauden 2002 aikana. Strategiaa on päivitetty opetussuunnitelmatyön yhteydessä 2005 ja 2006 sekä 2012/2015.

Työryhmän ajatukset strategian lähtökohdaksi

Lähdemme Vantaan seudun steinerkoulussa siitä, että tieto- ja viestintätekniiikka on oleellinen osa nykypäivän yhteiskuntaa emmekä me halua jäädä kehityksen jalkoihin.

Toisaalta voimme todeta, ettei tieto- ja viestintätekniiikka sinällään ole keskeisimpiä asioita koulussamme vaan se nivoutuu muuhun opetukseen. Pyrkimyksenä on löytää juuri meidän koulumme oppilaille ja henkilökunnalle sopiva tapa pysyä mukana kehityksessä.

Haluamme välittää oppilaille ja opettajille asenteen, että tietokone eri käyttömahdollisuuksineen on väline, ei itsetarkoitus, jolla voidaan monipuolistaa opetusta ja täydentää eri oppiaineita. Opettajien tulisi olla myös askel edellä, jotta he pystyvät suosittelemaan aineensa kannalta parhaita materiaaleja.

Katsaus koulun tietokonekantaan

Ennen vuotta 1999 koulussamme oli käytössä vain joitakin lahjoituskoneita. Vuonna 1999, 2004 ja 2005 kouluun hankittiin Opetushallituksen Tietoyhteiskunta-avustuksella hankittiin yhteensä noin tusina tietokoneita. Lisäksi koulu sai lisää lahjoituskoneita syksyllä 2005. Lahjoituskoneiden enemmistö asennettiin kevään 2007 aikana valmistuneeseen atk-luokkaan. 2015 koulu sai OPH:n avustuksella 15 kannettavaa ja dataprojektorit ja dokumenttikamerat luokkiin 7.luokasta ylöspäin. Toiset 15 kannettavaa hankitaan viimeistään 2016. Osa 1999 ja 2004 hankituista koneista on poistunut käytöstä.

Myöskin opinto-ohjauksessa on tarvittu tietokonetta kouluvuodesta 2007-2008 yhteishaun muututtua sähköiseksi kouluvuonna. Koululla on nykyään 20 Megatavun valokuituyhteys. Koulumme sai ensimmäiset omat kotisivut kesällä 2000, jotka uudistettiin Amaye Conceptin avulla 2011. Nettisivujen päivitysvastuu laajennettiin silloin neljälle henkilölle, mutta koska kaksi heistä päivittää harvoin, lisää päivittäjiä tarvittaisiin. Koulun Facebookin päivitysoikeuksia saatiin vanhempien lisäksi lisättyä parille opettajalle keväällä 2014. Johtokunnan aloitteesta koululle perustettiin Instagram-tili kouluvuonna 2013-2014. Koululle on myös perustettu Youtube-tili, mutta sitä ei ole alettu päivittää. Koulun Reppuposti on ilmestynyt ensisijaisesti sähköisesti syksystä 2005 alkaen. Se on yritetty siirtää Moodle-pohjaiseen

Extranettiin, mutta syksystä 2013 palattiin sähköpostitiedottamiseen, koska pelkästä Extranetti-tiedottamisesta tuli paljon palautetta.

Tietostrategiaa luodessa päätettiin pyrkiä vaihtamaan käyttöjärjestelmät Linuxiin. Se on toteutunut oppilaskoneissa ja opettajien pöytäkoneissa, muttei toimiston koneissa eikä kannettavissa. Vaihtamista hidastavat opettajien atk-tukeen osoitetut olemattomat resurssit. Vaihtamista puoltavat seikat ovat yhä samat: rahan säästäminen avoimen lähdekoodin tuotteissa lisensoitavien tuotteiden sijasta sekä tietoturvallisuus Linuxin ollessa suojattavampi ja yhä melkein 100% virusvapaa vaihtoehto.

Tavoitteita ja kehityssuunnitelmia

a) Vantaan seudun steinerkoulun tavoitteena on tarjota kaikille koulussa toimiville yli 14-vuotiaille henkilöille hyvät mahdollisuudet tietokoneiden ja tietoliikenneyhteyksien käyttöön.

Tämä tarkoittaisi mahdollisuuksia tekstinkäsittelyyn, ohjelmointiin, itse tehtyjen ohjelmien kokeiluun, tietokonekielten opetteluun, kuvan ja äänen käsittelyyn, uutisryhmien ja sähköpostin käyttöön sekä luonnontieteiden laskentaan ym. oheiskäyttöön. Konekirjoituksen aloittaminen on päätetty siirtää kuudennelle luokalle ja siten joka vuosi 6. luokka saa tunnukset tietokoneille.

b) Saadessaan käyttöoikeudet koulun koneisiin oppilaat sitoutuvat noudattamaan koulun atk-sääntöjä ja netikettiä. Netiketin mukaisesti atk-sääntöjä sovelletaan kaikkien koulun hallinnassa olevien tietokonejärjestelmien ja tietoliikenneverkkojen käyttöön sekä käyttäjän osalta sellaisiin muihin järjestelmiin, joiden käyttömahdollisuus tai -oikeus on saatu koulun välityksellä. Säännöt perustuvat yleisiin periaatteisiin, joita noudatetaan monissa muissakin yhteisöissä.

c) Suppea opetuksen tuki/tiedon haku-linkkilistaa julkaistaan koulun nettisivuilla <http://vantaansteinerkoulu.fi/index.php?page=opiskeluvinkit>

d) Internetin merkitystä ajankohtaisen, historiallisesti merkittävän, laajan ja syvällisen tiedon hakupaikkana korostetaan. Opiskelijan on kuitenkin opittava itse arvioimaan tiedon arvo eri tavalla kuin esimerkiksi tietosanakirjaa lukiessa.

e) Vuodesta 2001 on pyritty erilaisin keinoin esim. vanhempainiltoin ja koulun tiedotuslehteen kirjoittamalla korostamaan sitä, että oppilaiden on tarkoitus oppia hakemaan tietoa eikä pelkkää huvitusta Internetistä. MLL:n kampanjajulisteita pidetään näkyvillä koulussa.

f) Tärkeä aspekti tieto- ja viestintästrategiassa on henkilökunnan kouluttaminen.

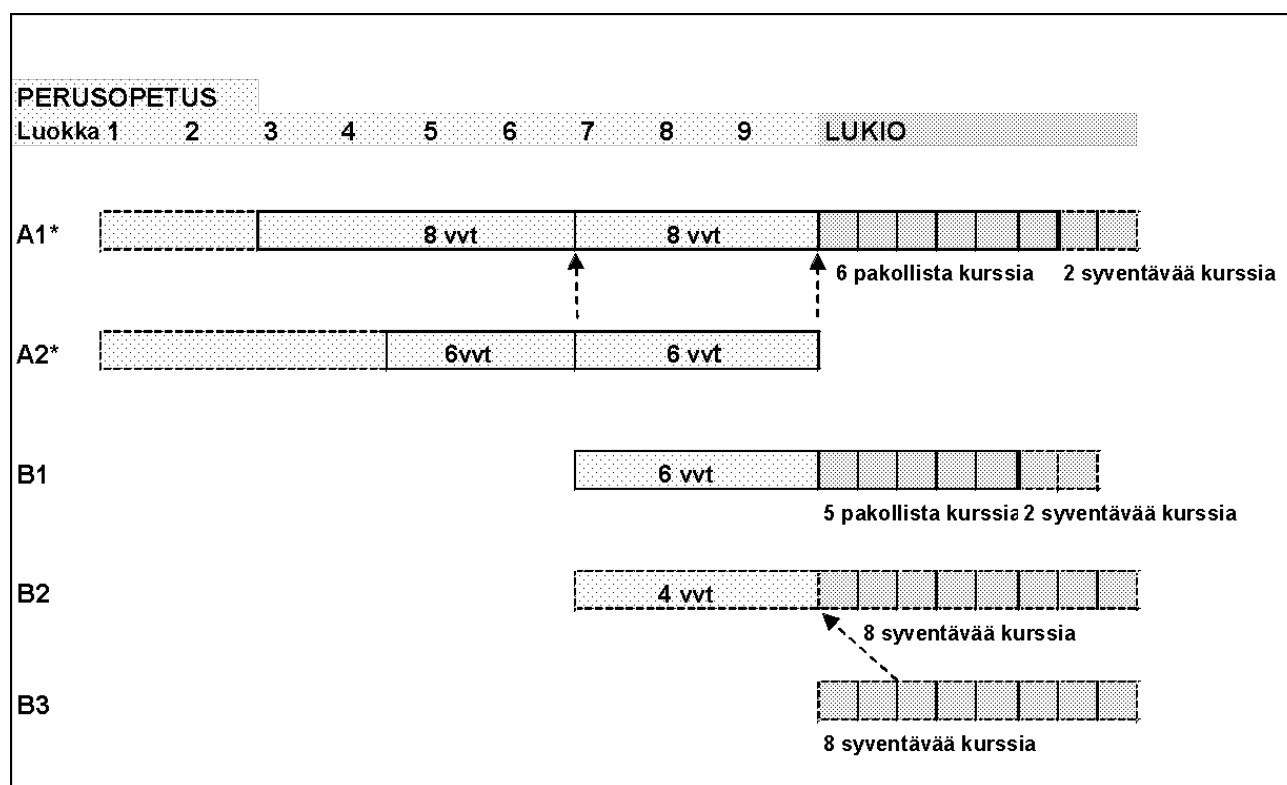
Työryhmän ehdottama opettajainkokousten käyttäminen tietotekniikkakoulutukseen on jonkin verran toteutunut. Tietotekniikkakursseilla ovat käyneet lähinnä atk-opetuksesta vastaavat opettajat. Jokaisella opettajalla on sähköpostiosoite ja kokouslistat, -asiat ja pöytäkirjat liikkuvat syksystä 2005 lähinnä sähköpostitse. Liki kaikilla opettajilla on nykyään OPE FI1-taidot. Edelleen opettajakunnasta löytyy

joitain OPEFI II-tason ja OPEFI III-tason taitajia, mutta toisten opastamista ja kouluttamista voisi vielä kehittää. Ulkopuolisille kursseille osallistumista pitäisi edelleen rohkaista. Olisi hyvä, jos ainakin yksi opettaja perehtyisi Java-ohjelmointiin ja muutama nettisivujen ylläpitämiseen ja muokkaamiseen. Tutkitaan mahdollisuuksia kouluttaa opettajia yleisesti Unix- tai Linux-käyttämiseen.

g) Tietotekniikan hyödyntämistä opetuksessa tapahtuu melkein kaikissa lukuaineissa, mutta innovatiivisimmillään se on kuvataiteessa, jossa lyhytfilmiprojekteissa opiskelijoita osallistetaan aktiivisiksi tiedon ja taiteen tuottajiksi, eikä passiivisiksi kuluttajiksi.

LIITE 3

KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUKSIA KUVAAVA KAAVIO

* Lukiossa A-kieli. Opiskelija voi valitsemansa pakollisen A-oppimäärän/valitsemiensa pakollisten A-oppimäärien lisäksi opiskella muiden kielten A-oppimääriä syventävinä opintoina.

LIITE 4

KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.1	Kielitaidon alkeiden hallinta	<p>* Ymmärtää erittäin rajallisen määrän tavallisimpia sanoja ja fraaseja (tervehdyksiä, nimiä, lukuja, kehotuksia) arkisissa yhteyksissä.</p> <p>* Ei edes ponnistellen ymmärrä kuin kaikkein alkeellisinta kieliainesta.</p> <p>* Tarvitsee erittäin paljon apua: toistoa, osoittamista, käännöstä.</p>	<p>* Osaa vastata häntä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin lyhyin lausein. Vuorovaikutus on puhekumppanin varassa, ja puhuja turvautuu ehkä äidinkieleen tai eleisiin.</p> <p>* Puheessa voi olla paljon pitkiä taukoja, toistoja ja katkoksia.</p> <p>* Ääntäminen voi aiheuttaa suuria ymmärtämisongelmia.</p> <p>* Osaa hyvin suppean perussanaston ja joitakin opeteltuja vakioilmaisuja.</p> <p>* Puhuja ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta hänen hallitsemansa harvat kaavamaiset ilmaisut voivat olla melko virheettömiä.</p>	<p>* Tuntee kirjainjärjestelmän, mutta ymmärtää tekstistä vain hyvin vähän.</p> <p>* Tunnistaa vähäisen määrän tuttuja sanoja ja lyhyitä fraaseja ja osaa yhdistää niitä kuviin.</p> <p>* Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennakoitavassa yhteydessä on erittäin rajallinen.</p>	<p>* Osaa viestiä välittömiä tarpeita hyvin lyhyin ilmaisin.</p> <p>* Osaa kirjoittaa kielen kirjaimet ja numerot kirjaimin, merkitä muistiin henkilökohtaiset perustietonsa ja kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja fraaseja.</p> <p>* Osaa joukon erillisiä sanoja ja sanontoja.</p> <p>* Ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta kirjoittaa oikein muutamia sanoja ja ilmauksia.</p>
A1.2	Kehittyvä	* Ymmärtää rajallisen	* Osaa viestiä suppeasti joitakin	* Ymmärtää nimiä, kylttejä	* Osaa viestiä välittömiä

	alkeiski eli- taito	<p>määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehotuksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen.</p> <p>* Joutuu ponnistelemaan ymmärtääkseen yksinkertaisiakin lausumia ilman selviä tilannevihjeitä.</p> <p>* Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näyttämistä ja käännöstä.</p>	<p>välittömiä tarpeita ja kysyä ja vastata henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä vuoropuheluissa. Tarvitsee usein puhekumppanin apua.</p> <p>* Puheessa on taukoja ja muita katkoksia.</p> <p>* Ääntäminen voi aiheuttaa usein ymmärtämisiongelmia.</p> <p>* Osaa hyvin suppean perussanaston, joitakin tilannesidonnaisia ilmaisuja ja peruskieliopin aineksia.</p> <p>* Alkeellisessakin vapaassa puheessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.</p>	<p>ja muita hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin.</p> <p>* Tunnistaa yksinkertaisesta tekstistä yksittäisen tiedon, jos voi lukea tarvittaessa uudelleen</p> <p>* Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen.</p>	<p>tarpeita lyhyin lausein.</p> <p>* Osaa kirjoittaa muutamia lauseita ja fraaseja itsestään ja lähipiiristään (esim. vastauksia kysymyksiin tai muistilappuja).</p> <p>* Osaa joitakin perussanoja ja sanontoja ja pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia päälauseita.</p> <p>* Ulkoa opetellut fraasit voivat olla oikein kirjoitettuja, mutta alkeellisimmassakin vapaassa tuotoksessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.</p>
--	---------------------------	--	--	---	---

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.3	Toimiva alkeiskiellitaito	<p>* Ymmärtää yksinkertaisia lausumia (henkilökohtaisia kysymyksiä ja jokapäiväisiä ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja) rutiinimaisissa keskusteluissa tilanneyhteyden tukemana.</p> <p>* Pystyy seuraamaan yksinkertaisia, välittömiin tilanteisiin tai omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja.</p> <p>* Yksinkertaisen kielen viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja kuulijalle kohdennettua yleiskielistä puhetta.</p>	<p>* Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Selviytyy kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelutilanteista. Tarvitsee joskus puhekumppanin apua.</p> <p>* Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset ovat hyvin ilmeisiä.</p> <p>* Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisongelmia.</p> <p>* Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>* Alkeellisessakin puheessa esiintyy paljon peruskielioppivirheitä.</p>	<p>* Pystyy lukemaan tuttuja ja joitakin tuntemattomia sanoja. Ymmärtää hyvin lyhyitä viestejä, joissa käsitellään arkielämää ja rutiinitapahtumia tai annetaan yksinkertaisia ohjeita.</p> <p>* Pystyy löytämään tarvitsemansa yksittäisen tiedon lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset).</p> <p>* Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hyvin hidasta.</p>	<p>* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa.</p> <p>* Osaa kirjoittaa yksinkertaisia viestejä (yksinkertaisen postikortin, henkilötiedot, yksinkertainen sanelu).</p> <p>* Osaa kaikkein tavallisimpia sanoja ja ilmauksia, jotka liittyvät omaan elämään tai konkreetteihin tarpeisiin. Osaa kirjoittaa muutamia yksilauseisia virkkeitä.</p> <p>* Alkeellisessakin vapaassa</p>

					tuotoksessa esiintyy monenlaisia virheitä.
--	--	--	--	--	---

Taitotaso A2		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.1	Peruskielitaidon alkuvaihe	<p>* Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle välittömän tärkeitä.</p> <p>* Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulutukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv-uutisissa.</p> <p>* Yksinkertaisen viestin ymmärtäminen edellyttää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua</p>	<p>* Osaa kuvata lähipiiriään muutamien lyhyin lausein. Selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpitämään pitempää keskustelua.</p> <p>*Tuottaa sujuvasti joitakin tuttuja jaksoja, mutta puheessa on paljon hyvin ilmeisiä taukoja ja vääriä aloituksia.</p> <p>* Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on hyvin ilmeistä ja ääntämisvirheitä voi koitua satunnaisia ymmärtämisongelmia.</p>	<p>*Ymmärtää yksinkertaisia ja kaikkein tavanomaisinta sanastoa sisältäviä tekstejä (yksityiskirjeitä, pikku-uutisia, arkisimpia käyttöohjeita).</p> <p>* Ymmärtää tekstin pääajatuksen ja joitakin yksityiskohtia parin kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa paikantaa ja verrata yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn kontekstin avulla.</p> <p>* Lyhyenkin tekstipätkän</p>	<p>* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiininomaisimmista arkitilanteista.</p> <p>* Osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä (henkilökohtaiset kirjeet, lappuset), jotka liittyvät arkisiin tarpeisiin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista (todellisista tai kuvitteellisista henkilöistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista).</p> <p>*Osaa käyttää perustarpeisiin liittyvää konkreettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä yksinkertaisia sidossanoja (ja,</p>

		<p>yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa.</p>	<p>*Osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita (kuten menneen ajan muotoja ja konjunktioita).</p> <p>* Hallitsee kaikkein yksinkertaisimman kieliopin alkeellisessa vapaassa puheessa, mutta virheitä esiintyy yhä paljon perusrakenteissa kin.</p>	<p>lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta.</p>	<p>mutta) liitettyjä rinnasteisia lauseita.</p> <p>*Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamuodot, taivutus) ja tuottaa paljon kömpelöitä ilmaisuja vapaassa tuotoksessa.</p>
--	--	--	--	--	---

Taitotaso A2		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.2	Kehittyvä peruskielitaito	<p>* Ymmärtää tarpeeksi kyetäkseen tyydyttämään konkreetit tarpeensa. Pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia.</p> <p>*Pystyy yleensä tunnistamaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen. Ymmärtää tavallista sanastoa ja hyvin rajallisen joukon idiomeja tuttuja aiheita tai yleistietoa käsittelevässä tilannesidonnaisessa puheessa.</p> <p>* Yksinkertaisen viestin ymmärtäminen edellyttää yleispuhekieltä,</p>	<p>* Osaa esittää pienen, luettelomaisen kuvauksen lähipiiristään ja sen jokapäiväisistä puolista. Pystyy osallistumaan rutiininomaisiin keskusteluihin omista tai itselleen tärkeistä asioista. Voi tarvita apua keskustelussa ja vältellä joitakin aihepiirejä.</p> <p>*Puhe on välillä sujuvaa, mutta erilaiset katkokset ovat hyvin ilmeisiä.</p> <p>*Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy.</p>	<p>*Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä jonkin verran vaativissa arkisissa yhteyksissä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut) sekä faktatekstejä (käyttöohjeet, pikku-uutiset).</p> <p>* Pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jäsennellystä muutaman kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa päätellä tuntemattomien sanojen</p>	<p>* Selviytyy kirjoittamalla tavanomaisissa arkitilanteissa.</p> <p>*Osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista tai elinympäristönsä arkipäiväisistä puolista (lyhyet kirjeet, muistilaput, hakemukset, puhelinviestit).</p> <p>*Osaa arkisen perussanaston, rakenteet ja tavallisimmat sidoskeinot.</p> <p>* Kirjoittaa yksinkertaiset sanat ja rakenteet oikein, mutta tekee virheitä harvinaisemmissa rakenteissa ja muodoissa ja</p>

		<p>joka äännetään hitaasti ja selvästi. Toistoa tarvitaan melko usein.</p>	<p>*Osoo kohtalaisen hyvin tavallisen, jokapäiväisen sanaston ja jonkin verran idiomaattisia ilmaisuja. Osoo useita yksinkertaisia ja myös joitakin vaativampia rakenteita.</p> <p>* Laajemmassa vapaassa puheessa esiintyy paljon virheitä perusasioissa (esim. verbien aikamuodoissa) ja ne voivat joskus haitata ymmärrettävyyttä.</p>	<p>merkityksiä niiden kieliasusta ja kontekstista.</p> <p>* Tarvitsee usein uudelleen lukemista ja apuvälineitä tekstikappaleen ymmärtämiseksi.</p>	<p>tuottaa kömpelöitä ilmaisuja.</p>
--	--	--	---	---	--------------------------------------

Taitotaso B1		Selviytyminen arkielämässä			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.1	Toimiva peruskielitaito	<p>*Ymmärtää pääajatuksat ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja mukaan lukien lyhyt kerronta. Tavoittaa radiouutisten, elokuvien, tv-ohjelmien ja selkeiden puhelinviestien pääkohdat.</p> <p>* Pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta. Ymmärtää tavallista sanastoa ja rajallisen joukon idiomeja.</p>	<p>*Osaa kertoa tutuista asioista myös joitakin yksityiskohtia. Selviytyy kielialueella tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Osaa viestiä itselleen tärkeistä asioista myös hieman vaativammissa tilanteissa. Pitkäkestoinen esitys tai käsitteelliset aiheet tuottavat ilmeisiä vaikeuksia.</p> <p>*Pitää yllä ymmärrettävää puhetta, vaikka pitemmissä puhejaksoissa esiintyy taukoja ja epäröintiä.</p> <p>*Ääntäminen on selvästi ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on joskus ilmeistä ja</p>	<p>*Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.</p> <p>* Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia.</p> <p>* Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien</p>	<p>* Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävän, jonkin verran yksityiskohtaistakin arkitietoa välittävän tekstin tutuista, itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitelluista aiheista.</p> <p>*Osaa kirjoittaa selväpiirteisen sidosteisen tekstin liittämällä erilliset ilmaukset peräkkäin jaksoiksi (kirjeet, kuvaukset, tarinat, puhelinviestit). Pystyy välittämään tehokkaasti tuttua tietoa tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa.</p> <p>*Osaa useimpien tutuissa tilanteissa tarvittavien</p>

		<p>* Pitemmän viestin ymmärtämisen edellyttää normaalia hitaampaa ja selkeämpää yleiskielistä puhetta. Toistoa tarvitaan silloin tällöin.</p>	<p>ääntämisvirheitä esiintyy jonkin verran.</p> <p>*Osoittaa käyttäen melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Käyttää useita erilaisia rakenteita.</p> <p>* Laajemmassa vapaassa puheessa kielioppivirheet ovat tavallisia (esim. artikkeleita ja päätteitä puuttuu), mutta ne häiritsevät harvoin ymmärrettävyyttä.</p>	<p>ymmärtäminen voi olla puutteellista.</p>	<p>tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet, vaikka teksteissä esiintyy interferenssiä ja ilmeisiä kiertoilmaisuja.</p> <p>* Rutiininomainen kieliaines ja perusrakenteet ovat jo suhteellisen virheettömiä, mutta jotkut vaativammat rakenteet ja sanaliitot tuottavat ongelmia.</p>
--	--	---	--	---	--

Taitotaso B1		Selviytyminen arkielämässä			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.2	Sujuva peruskielitaito	<p>* Ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa, joka liittyy tuttuihin ja melko yleisiin aiheisiin jonkin verran vaativissa yhteyksissä (epäsuora tiedustelu, työkeskustelut, ennakoitavissa olevat puhelinviestit).</p> <p>* Ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta ja epämuodollisesta keskustelusta.</p> <p>* Ymmärtäminen edellyttää yleiskieltä tai melko tuttua aksenttia sekä satunnaisia toistoja ja uudelleenmuotoiluja. Nopea syntyperäisten välinen keskustelu ja vieraiden aiheiden</p>	<p>*Osaa kertoa tavallisista, konkreeteista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen ja selostaa myös muita aiheita, kuten elokuvia, kirjoja tai musiikkia. Osaa viestiä varmasti useimmissa tavallisissa tilanteissa. Kielellinen ilmaisu ei ehkä ole kovin tarkkaa.</p> <p>*Osaa ilmaista itseään suhteellisen vaivattomasti. Vaikka taukoja ja katkoksia esiintyy, puhe jatkuu ja viesti välittyy.</p> <p>*Ääntäminen on hyvin ymmärrettävää, vaikka intonaatio ja painotus eivät ole aivan kohdekielen mukaisia.</p>	<p>* Pystyy lukemaan muutaman kappaleen pituisia tekstejä monenlaisista aiheista (lehtiartikkelit, esitteet, käyttöohjeet, yksinkertainen kaunokirjallisuus) ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä käytännönläheisissä ja itselleen tärkeissä tilanteissa.</p> <p>* Pystyy etsimään ja yhdistelemään tietoja useammasta muutaman sivun pituisesta tekstistä suorittaakseen jonkin tehtävän.</p> <p>* Pitkien tekstien jotkin yksityiskohdat</p>	<p>*Osaa kirjoittaa henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä, kertoa niissä uutisia ja ilmaista ajatuksiaan tutuista abstrakteista ja kulttuuriaiheista, kuten musiikista tai elokuvista.</p> <p>* Osaa kirjoittaa muutaman kappaleen pituisen jäsentyneen tekstin (muistiinpanoja, lyhyitä yhteenvetoja ja selostuksia selväpiirteisen keskustelun tai esityksen pohjalta).</p> <p>Osaa esittää jonkin verran tukitietoa pääajatuksille ja ottaa lukijan huomioon.</p> <p>* Hallitsee melko</p>

		<p>tuntemattomat yksityiskohdat tuottavat vaikeuksia.</p>	<p>*Osaa käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja. Käyttää myös monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. * Kielioppivirheitä esiintyy jonkin verran, mutta ne haittaavat harvoin laajempaakaan viestintää.</p>	<p>ja sävyt saattavat jäädä epäselviksi.</p>	<p>monenlaiseen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita . Osaa ilmaista rinnasteisuutta ja alisteisuutta.</p> <p>*Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä, vaikka virheitä esiintyy vaativissa rakenteissa, tekstin jäsentelyssä ja tyyliässä ja vaikka äidinkielen tai jonkin muun kielen vaikutus on ilmeinen.</p>
--	--	---	---	--	--

Taitotaso B2 Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa

		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2 .1	Itsenäisen kielitaidon perustaso	<p>* Ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksisen puheen pääajatuksen, kun se käsittelee konkreetteja tai abstrakteja aiheita. Pystyy seuraamaan yleisesti kiinnostavaa yksityiskohtaista kerrontaa (uutiset, haastattelut, elokuvat, luennot).</p> <p>* Ymmärtää puheen pääkohdat, puhujan tarkoituksen, asenteita, muodollisuustetta ja tyyliä. Pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia, jos puheen kulku on selvästi merkitty</p>	<p>*Osaa esittää selkeitä, täsmällisiä kuvauksia monista kokemuspääpiiriinsä liittyvistä asioista, kertoa tuntemuksista sekä tuoda esiin tapahtumien ja kokemusten henkilökohtaisen merkityksen. Pystyy osallistumaan aktiivisesti useimpiin käytännöllisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin sekä melko muodollisiin keskusteluihin. Pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa vaikuttamatta tahattomasti huvittavalta tai ärsyttävältä. Kielellinen ilmaisu ei aina ole täysin tyylikästä.</p> <p>*Pystyy tuottamaan</p>	<p>*Pystyy lukemaan itsenäisesti muutaman sivun pituisia tekstejä (lehtiartikkeleita, novelleja, viihde- ja tietokirjallisuutta, raportteja ja yksityiskohtaisia ohjeita) oman alan tai yleisistä aiheista. Tekstit voivat käsitellä abstrakteja, käsitteellisiä tai ammatillisia aiheita, ja niissä on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.</p> <p>*Pystyy tunnistamaan kirjoittajan ja tekstin tarkoituksen, paikantamaan useita eri yksityiskohtia pitkästä tekstistä. Pystyy nopeasti tunnistamaan tekstin sisällön ja uusien tietojen käyttöarvon päättääkseen,</p>	<p>* Osaa kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä monista itseään kiinnostavista aihepiireistä, tutuista abstrakteista aiheista, rutiiniluonteisia asiaviestejä sekä muodollisempia sosiaalisia viestejä (arvostelut, liikekirjeet, ohjeet, hakemukset, yhteenvedot).</p> <p>*Osaa kirjoittaessaan ilmaista tietoja ja näkemyksiä tehokkaasti ja kommentoida muiden näkemyksiä. Osaa yhdistellä tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja omaan tekstiin.</p> <p>* Osaa laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän,</p>

		<p>erilaisin jäsentimin (sidesanat, rytmitys). Pystyy tiivistämään tai ilmaisemaan kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat .</p> <p>* Ymmärtää suuren osan ympärillään käytävästä keskustelusta, mutta voi kokea vaikeaksi ymmärtää useamman syntyperäisen välistä keskustelua, jos nämä eivät mitenkään helpota sanottavaansa.</p>	<p>puhejaksoja melko tasaiseen tahtiin, ja puheessa on vain harvoin pitempiä taukoja.</p> <p>*Ääntäminen ja intonaatio ovat selkeitä ja luontevia.</p> <p>*Osaa käyttää monipuolisesti kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa mukaan lukien idiomaattinen ja käsitteellinen sanasto. Osoittaa kasvavaa taitoa reagoida sopivasti tilanteen asettamiin muotovaatimuksiin.</p> <p>* Kieliopin hallinta on melko hyvää, eivätkä satunnaiset virheet yleensä haittaa ymmärrettävyyttä.</p>	<p>kannattaako tekstiin tutustua tarkemmin.</p> <p>* Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien idiomit ja kulttuuriviittaukset.</p>	<p>sidosteisen tekstin laatimiseksi. Sävyn ja tyylin joustavuus on rajallinen, ja pitkässä esityksessä voi ilmetä hyppäyksiä asiasta toiseen.</p> <p>* Hallitsee melko hyvin oikeinkirjoituksen, kieliopin ja välimerkkien käytön, eivätkä virheet johda väärinkäsityksiin . Tuotoksessa saattaa näkyä äidinkielen vaikutus. Vaativat rakenteet sekä ilmaisun ja tyylin joustavuus tuottavat ongelmia.</p>
--	--	--	---	--	--

Taitotaso B2 Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa

		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.2	Toimiva itsenäisen kielitaito	<p>* Ymmärtää elävää tai tallennettua, selkeästi jäsentynyttä yleiskielistä puhetta kaikissa sosiaalisen elämän, koulutuksen ja työelämän tilanteissa (myös muodollinen keskustelu ja syntyperäisten välinen vilkas keskustelu).</p> <p>* Pystyy yhdistämään vaativia tehtäviä varten kompleksista ja yksityiskohtaista tietoa kuulemistaan laajoista keskusteluista tai esityksistä. Osaa päätellä ääneen lausumattomia asenteita ja sosiokulttuurisia viitteitä sekä arvioida kriittisesti kuulemaansa.</p>	<p>*Osaa pitää valmistellun esityksen monenlaisista yleisistäkin aiheista. Pystyy tehokkaaseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa. Osaa keskustella ja neuvotella monista asioista, esittää ja kommentoida vaativia ajatuskulkuja ja kytkeä sanottavansa toisten puheenvuoroihin. Osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla. Esitys voi olla kaavamaista, ja puhuja turvautuu toisinaan kiertoilmauksiin.</p> <p>*Osaa viestiä spontaanisti, usein hyvinkin sujuvasti ja vaivattomasti satunnaisista</p>	<p>*Pystyy lukemaan itsenäisesti usean sivun pituisia, eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä (päivälehtiä, novelleja, kaunokirjallisuutta). Jotkin näistä voivat olla vain osittain tuttuja tai tuntemattomia, mutta henkilön itsensä kannalta merkityksellisiä.</p> <p>* Pystyy tunnistamaan kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin tarkoituksen. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä. Ymmärtää riittävästi tiivistääkseen pääkohdat tai ilmaistakseen ne</p>	<p>*Osaa kirjoittaa selkeitä, yksityiskohtaisia, muodollisia ja epämuodollisia tekstejä monimutkaisista todellisista tai kuvitelluista tapahtumista ja kokemuksista enimmäkseen tutuille ja toisinaan tuntemattomille lukijoille. Osaa kirjoittaa esseiden, muodollisen tai epämuodollisen selostuksen, muistiinpanoja jatkotehtäviä varten ja yhteenvetoja.</p> <p>*Osaa kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin, ilmaista kantansa, kehittää argumentteja systemaattisesti, analysoida, pohtia ja tiivistää tietoa ja ajatuksia.</p>

		<p>epäröinneistä huolimatta.</p> <p>*Ääntäminen ja intonaatio ovat hyvin selkeitä ja luontevia.</p> <p>* Hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä, tuttuja ja tuntemattomia aiheita varmasti, selkeästi ja tilanteen vaatimaa muodollisuusaste tta noudattaen. Kielelliset syyt rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin.</p> <p>* Kieliopin hallinta on hyvää. Usein puhuja korjaa virheensä itse, eivätkä virheet haittaa ymmärrettävyyttä.</p>		<p>* Kielellinen ilmaisuvarasto ei rajoita havaittavasti kirjoittamista.</p> <p>* Hallitsee hyvin kieliopin, sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä harvinaisissa rakenteissa ja idiomaattisissa ilmauksissa sekä tyylliseikoissa.</p>
	<p>* Ymmärtää vieraita puhujia ja kielimuotoja. Huomattava taustamelu, kielellinen huumori ja harvinaisemmat idiomit ja kulttuuriviittaukset saattavat yhä tuottaa vaikeuksia.</p>		<p>toisin sanoin.</p> <p>* Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien harvinaisemmat idiomit ja kulttuuriviittaukset.</p>	

Taitotasot C1-C2		Selviytyminen monissa vaativissa kielenkäyttötilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
C1.1	Taitava n kielitaidon	*Ymmärtää suhteellisen vaivattomasti pitempääkin	*Osaa pitää pitkähkön, valmistellun muodollisenkin	*Ymmärtää yksityiskohtaisesti pitkähköjä, kompleksisia	*Pystyy kirjoittamaan selkeitä, hyvin jäsenyneitä

perustaso	<p>puhetta tai esitystä (elokuvia, luentoja, keskusteluja, väittelyjä) erilaisista tutuista ja yleisistä aiheista myös silloin, kun puhe ei ole selkeästi jäseneltyä ja sisältää idiomaattisia ilmauksia ja rekisterinvaihdoksia.</p> <p>*Ymmärtää hyvin erilaisia äänitemateriaaleja ja yksityiskohtaisesti ja puhujien välisiä suhteita ja tarkoituksia tunnistaen.</p> <p>*Vieras aksentti tai hyvin murteellinen puhekieli tuottavat vaikeuksia.</p>	<p>esityksen. Pystyy ottamaan aktiivisesti osaa monimutkaisiin käsitteellisiin ja yksityiskohtia sisältäviin tilanteisiin ja johtaa rutiiniluonteisia kokouksia ja pienryhmiä. Osaa käyttää kieltä monenlaiseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tyyllilajien ja kielimuotojen vaihtelu tuottaa vaikeuksia.</p> <p>*Osaa viestiä sujuvasti, spontaanisti ja lähes vaivattomasti.</p> <p>*Osaa vaihdella intonaatiota ja sijoittaa lausepainot oikein ilmaistakseen kaikkein hienoimpiakin merkitysvivahteita.</p> <p>*Sanasto ja rakenteisto ovat hyvin laajat ja rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin. Osaa ilmaista itseään</p>	<p>tekstejä eri aloilta.</p> <p>*Pystyy vaihtelevaan lukutapaansa tarpeen mukaan. Osaa lukea kriittisesti ja tyyllillisiä vivahteita arvioiden sekä tunnistaa kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin piilomerkityksiä. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä, tiivistämään ne ja tekemään niistä vaativia johtopäätöksiä.</p> <p>*Vaativimmat yksityiskohdat ja idiomaattiset tekstikohdat saattavat vaatia useamman lukukerran tai apuvälineiden käyttöä.</p>	<p>tekstejä monimutkaisista aiheista, ilmaisemaan itseään täsmällisesti ja ottamaan huomioon vastaanottajan. Osaa kirjoittaa todellisista ja kuvitteellisista aiheista varmalla, persoonallisella tyyllillä käyttäen kieltä joustavasti ja monitasoisesti. Pystyy kirjoittamaan selkeitä ja laajoja selostuksia vaativistakin aiheista.</p> <p>*Osoittaa, että hallitsee monia keinoja tekstin jäsentämiseksi ja sidosteisuuden edistämiseksi.</p> <p>*Kielellinen ilmaisuvarasto on hyvin laaja. Hallitsee hyvin idiomaattiset ilmaukset ja tavalliset sanonnat.</p> <p>* Hallitsee erittäin hyvin</p>
-----------	--	---	--	---

		<p>varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla.</p> <p>*Kieliopin hallinta on hyvää. Satunnaiset virheet eivät hankaloita ymmärtämistä, ja puhuja osaa korjata ne itse.</p>		<p>kieliopin, sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä satunnaisesti idiomaattisissa ilmauksissa sekä tyyliseikoissa.</p>
--	--	--	--	---

**LIITE 5 VALTIONEUVOSTON ASETUS LUKIOKOULUTUKSEN
YLEISISTÄ VALTAKUNNALLISISTA TAVOITTEISTA JA TUNTIJAOSTA
(955/2002)**

N:o 955

Valtioneuvoston asetus

lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta

Annettu Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2002

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, säädetään 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lukiolain (629/1998) 10 §:n 1 momentin ja 39 §:n nojalla, sellaisena kuin niistä on 10 §:n 1 momentti laissa 1184/1998:

1 luku

Yleistä

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään lukiolaissa (629/1998) tarkoitetun lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista samoin kuin opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

2 luku

Lukiokoulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

2 §

Lukio opiskeluympäristönä

Lukion tulee olla opiskelijalle henkisesti ja fyysisesti turvallinen, oppimisen ja osallistumisen mahdollistava avoin ja myönteinen opiskeluympäristö. Lukion tulee tukea vuorovaikutteisuutta sekä oppilaitoksen sisällä että yhteydenpidossa ympäristöön.

Opiskelijan itsenäisen toiminnan ja vastuullisuuden lisäksi lukiossa korostetaan opiskelijan asemaa osana opiskeluyhteisöä.

3 §

Opetuksen tavoitteet

Lähtökohtana opetuksessa on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Tavoitteena on, että opiskelija oppii arvostamaan luonnon ja kulttuurien monimuotoisuutta.

Opetuksen tulee tukea opiskelijan kasvua aikuisen vastuuseen omasta ja muiden ihmisten hyvinvoinnista, elinympäristön tilasta sekä kansalaisyhteiskunnan toimivuudesta. Opiskelijaa perehdytetään elinkeinoelämään ja yrittäjyyteen. Opiskelijan kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tuntemusta syvennetään.

Opetuksen pitää kannustaa opiskelijaa toimimaan opiskeluyhteisössä ja yhteiskunnassa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on, että opiskelija oppii edistämään yhdessä muiden kanssa ihmisoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja kestävää kehitystä.

Tavoitteena on, että opiskelija omaksuu hyvät tavat ja osaa ilmaista kulttuuri-identiteettiään sekä että hän tiedostaa oman persoonallisen erityislaatunsa.

4 §

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Opiskelijalle tulee antaa jatko-opintojen, kansalaisena toimimisen ja laadukkaan elämän kannalta hyvä yleissivistys. Tietoja ja taitoja syvennetään sekä annetaan laajat yleistiedot ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuureista ja luonnosta.

Tavoitteena on, että opiskelijalla on hyvät tietoyhteiskuntataidot. Häntä harjaannutetaan käyttämään niitä tiedonhankintaan ja viestintään, hallitsemaan mediaosaamisen perustaidot sekä arvioimaan kriittisesti tietoa. Opiskelijalle opetetaan yhteistyötaitoja, jotka mahdollistavat toimimisen itsenäisesti ja ryhmässä.

Opetuksen tulee harjaannuttaa opiskelijaa monipuolisesti itseilmaisussa ja vuorovaikutustaidoissa ja ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti molemmilla kotimaisilla kielillä sekä vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Opetuksen on tarjottava esteettisiä kokemuksia sekä elämyksiä eri taidemuodoista.

5 §

Elinikäinen oppiminen ja itsensä kehittäminen

Opetuksen on kehitettävä opiskelijan opiskelutaitoja ja opiskelijan kykyä arvioida opiskelutaitojaan. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana ja käyttämään hänelle soveltuvia opiskelumenetelmiä. Opiskelijaa harjaannutetaan omien valintojen suunnitteluun ja tekemiseen sekä vastuuseen valinnoistaan.

Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen. Häntä tuetaan luottamaan opiskelutaitoihinsa sekä tekemään jatko-opintosuunnitelmia. Opetuksen on luotava valmiuksia opiskelijan oman tehtävän löytämiseksi yhteiskunnassa ja työelämässä.

6 §

Aikuisille annettavan opetuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille annettavaa opetusta kehitetään yleissivistävänä opetuksena. Opetuksen tulee tarjota monipuoliset edellytykset perus-, jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä opiskelijan elinikäiseen itsensä kehittämiseen osana aikuiskoulutusta. Aikuisille annettavassa opetuksessa tulee antaa tutkintotavoitteisen opetuksen lisäksi suoritustavoitteisesti opiskelevien aineopiskelijoiden sekä muiden erityisryhmien opetusta, joissa otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet.

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa yleissivistävän tiedon lisäksi sellaisia opiskelu-, kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknisiä taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee kehittää valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

3 luku

Lukio-opetuksen tuntijako

7 §

Nuorille annettavien opintojen rakenne

Lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittaviksi.

Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua myös taito- ja taideaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Soveltavat kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa soveltaviksi kursseiksi myös edellä tarkoitettuja muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä opintoja.

8 §

Nuorille annettavan opetuksen tuntijako

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako on seuraava:

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien määrä
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3
Kielet		
perusopetuksen vuosiluokilta 1-6 alkava kieli (A-kieli)	6	2
perusopetuksen vuosiluokilta 7-9 alkava kieli (B-kieli)	5	2
muut kielet		16
Matematiikka		
lyhyt oppimäärä	6	2
pitkä oppimäärä	10	3
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	2	3
Maantiede	2	2
Fysiikka	1	7
Kemia	1	4
Uskonto tai elämäkatsomustieto	3	2
Filosofia	1	3
Psykologia	1	4
Historia	4	2
Yhteiskuntaoppi	2	2
Taito- ja taideaineet	5	
Liikunta	2	3
Musiikki	1-2	3

Kuvataide	1-2	3
Terveystieto	1	2
Opinto-ohjaus	1	1
Pakolliset kurssit	47-51	
Syventävät kurssit vähintään	10	
Soveltavat kurssit		
Kurssit yhteensä vähintään	75	

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä ja soveltavia kursseja. Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijalle annetaan muuta ohjausta.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi.

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä voivat olla 1 momentissa säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen tunnit saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

9 §

Aikuisille annettavan opetuksen tuntijako

Aikuisille annettavan opetuksen tuntijako on seuraava:

Oppiaineet	Pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien vähimmäismäärä
Äidinkieli ja kirjallisuus	5	1

Kielet		
A-oppimäärä	6	2
B1-oppimäärä	5	2
Muut oppimäärät (B2, B3)		6
Matematiikka		
lyhyt oppimäärä	6	2
pitkä oppimäärä	10	3
Katsomukselliset ja yhteiskunnalliset aineet		6
Uskonto tai elämäkatsomustieto	1	
Historia	3	
Yhteiskuntaoppi	1	
Filosofia	1	
Luonnontieteelliset aineet		7
Fysiikka	1	
Kemia	1	
Biologia	2	
Maantiede	1	
Psykologia		2
Muita lukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia		
Yhteensä vähintään	44	

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä kursseja sekä muita lukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia.

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Joko A-kielen tai B1-kielen tulee olla toinen kotimainen kieli. Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa kieltä.

Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana tulee opiskella 1 momentissa tarkoitettujen kurssien lisäksi vähintään yksi kurssi liikuntaa ja yksi kurssi terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.

Oppiaineiden opetuksen lisäksi opiskelijoille annetaan opintoihin liittyvää ohjausta. Ohjaukseen osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista.

Mitä 8 §:n 4–6 momentissa säädetään koskee myös aikuisille annettavan opetuksen tuntijakoa.

10 §

Erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamaa opetusta koskeva erityissäännös

Lukiolain 3 ja 4 §:n mukaisen erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamassa opetuksessa voidaan poiketa 7 tai 8 §:stä sen mukaan kuin koulutuksen järjestämistä koskevassa luvassa määrätään.

4 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

11 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2003.

Tällä asetuksella kumotaan lukion tuntijaosta 23 päivänä syyskuuta 1993 annettu valtioneuvoston päätös (835/1993) ja aikuislukion tuntijaosta 26 päivänä syyskuuta 1994 annettu opetusministeriön päätös (873/1994) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

12 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 11 §:n 2 momentissa mainitun päätöksen mukaan laadittua opetussuunnitelmaa voidaan noudattaa, kunnes opetushallitus päättää tämän asetuksen mukaisten opetussuunnitelmien perusteista ja niiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöönotosta. Opetushallituksen tulee hyväksyä opetussuunnitelmien perusteet niin, että tämän asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2005.

Erityisen koulutustehtävän saaneelle koulutuksen järjestäjälle 11 §:n 2

momentissa mainittujen päätösten nojalla annetut määräykset raukeavat viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2005.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2002

Opetusministeri
Maija Rask

Hallitusneuvos
Eeva-Riitta Pirhonen

LIITE 6

Opetushallituksen suositus lukiokoulutuksessa opiskelevien maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi

Äidinkieli ja kirjallisuus, muu opiskelijan äidinkieli -opetuksen perustehtävänä on tukea opiskelijan kasvamista sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi. Yhdessä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tai suomi/ruotsi äidinkielenä opetuksen kanssa opiskelijan oman äidinkielen opetus vahvistaa opiskelijan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Äidinkielen opetuksessa luodaan perusta, jonka varassa opiskelija voi ymmärtää eri oppiaineissa tarpeellisia käsitteitä. Sisältöalueita painotetaan suhteessa käytettävissä olevaan tuntimäärään, opiskelijoiden kielitaitoprofiiliin, opetusryhmän kokoon ja opetettavan kielen ominaisuuksiin.

Opetus lähtee opiskelijoiden kielellisistä ja kulttuurisista kokemuksista. Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijat ovat lähtökohdiltaan erilaisia ja että ympäristön tuki vieraskielisen opiskelijan oman äidinkielen oppimiselle on vähäinen. Opetuksessa hyödynnetään paljon vertaisryhmää, ja opiskelijalle tarjotaan runsaasti mahdollisuuksia kuunnella ja puhua äidinkieltään koulussa. Opiskelijaa rohkaistaan ja tuetaan sekä ajattelun kehittämiseen että persoonalliseen kielenkäyttöön. Tavoitteellista äidinkielen opetusta tuetaan kodin ja koulun yhteistyöllä.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen suunnittelussa on otettava huomioon, että äidinkielen hallinnan tavoitteita ei voida asettaa samalle tasolle kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvilla.

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tulee tietoiseksi äidinkieltensä rakenteesta ja käytöstä
- laajentaa sanavarastoaan ja parantaa tekstinlukutaitoaan
- osaa hyödyntää monipuolisesti omakielisiä puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä
- pystyy ilmaisemaan itseänsä äidinkielellään rohkeasti ja luontevasti erilaisissa puhetilanteissa
- pystyy kirjoittamaan erilaisia tarkoituksia varten

- syventää oman kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemustaan
- osoittaa oman kielen ja kulttuurin arvostusta ja on motivoitunut kehittämään äidinkielen taitoaan edelleen.

Arviointi

Arvioinnin tulee kohdistua monipuolisesti kielitaidon ja tiedon eri alueisiin. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset ja suulliset tuotokset, osallistumisaktiivisuus ja harrastuneisuus.

Kurssit

Puhuminen, lukeminen, kirjoittaminen ja kielen havainnointi kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin.

1. Oma äidinkieli ja sen käyttö (ÄIM1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion äidinkielen opetusta ja vahvistaa sanavaraston ja perusrakenteiden hallintaa. Kurssin aluksi eritellään opiskelijoiden äidinkielen osaamista sekä heidän aikaisempia tietojaan ja tietoisuuttaan omasta äidinkielestään ja kulttuuristaan. Tutustutaan oman äidinkielen käyttöön ja kielen vaihteluun asianomaisella kielialueella. Kuunnellaan äidinkieltä eri tilanteissa sekä keskustellaan opiskelijan perinteistä, lukio-opinnoista ja suomalaiseen yhteiskuntaan liittyvistä asioista. Kartutetaan sanastoa ja määritellään eri alojen peruskäsitteitä omalla äidinkielellä.

2. Kielitieto ja oikeakielisyys (ÄIM2)

Perehdytään tarkemmin oman kielen rakenteeseen ja erityispiirteisiin suomen/ruotsin kieleen verrattuna. Harjoitellaan oman kielen kirjallista käyttöä. Edetään ensin henkilökohtaisista tarkoituksista vaativampiin viestintätehtäviin. Muissa kuin latinalaista kirjaimistoa käyttävissä kielissä varmistetaan kunkin kielen kirjoitustekniikka, mahdollisesti myös tietokoneen avulla.

3. Kielialueen kulttuuri (ÄIM3)

Tutustutaan asianomaisen kieli- ja kulttuurialueen kulttuuriperinteisiin, myös

suulliseen kansanperinteeseen, uskontoon ja uskomuksiin sen mukaan, mikä merkitys niillä on kyseisessä kulttuurissa. Verrataan oman kulttuurin piirteitä suomalaiseen kulttuuriin. Aihealueisiin tutustutaan monipuolisesti niistä lukien, puhuen ja kirjoittaen.

4. Viestintä ja yhteiskunta (ÄIM4)

Perehdytään mahdollisuuksien mukaan asianomaisen kielialueen ajankohtaisiin mediateksteihin kuten uutisiin, mainoksiin, artikkeleihin ja reportaaseihin sekä keskustellaan ja kirjoitetaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista. Syvennytään oman kielialueen nykyisiin oloihin. Opiskelija voi suullisesti tai kirjallisesti esitellä ja eritellä valitsemaansa lehtiartikkelia, radio- tai televisio-ohjelmaa.

5. Kaunokirjallisuus ja muut taidelajit (ÄIM5)

Tutustutaan oman kielen tai kielialueen joihinkin tunnettuihin kirjailijoihin ja taiteilijoihin. Luetaan yhdessä jotakin kaunokirjallista teosta ja pohditaan sen sisältöä ja kieltä. Opiskelijat voivat lukea ja referoida haluamansa teoksen tai syventyä johonkin taidelajiin ja kertoa siitä. Opiskelijat voivat esitellä sopivissa tilaisuuksissa oman kielialueensa kulttuuria, taidetta ja kirjallisuutta.

6. Tiedon maailma (ÄIM6)

Perehdytään koulun muihin oppiaineisiin liittyviin eri tieteenalojen teksteihin sanavaraston laajentamiseksi ja eri tieteenalojen nykykäsitteiden oppimiseksi. Keskustellaan eri alojen ajankohtaisista asioista. Kirjoitetaan ja esitellään oma artikkeli tai asiateksti. Voidaan toteuttaa myös laajempi yhtä alaa käsittelevä projekti.